DENIS HENRIQUEZ

ZUIDSTRAAT

ROMAN

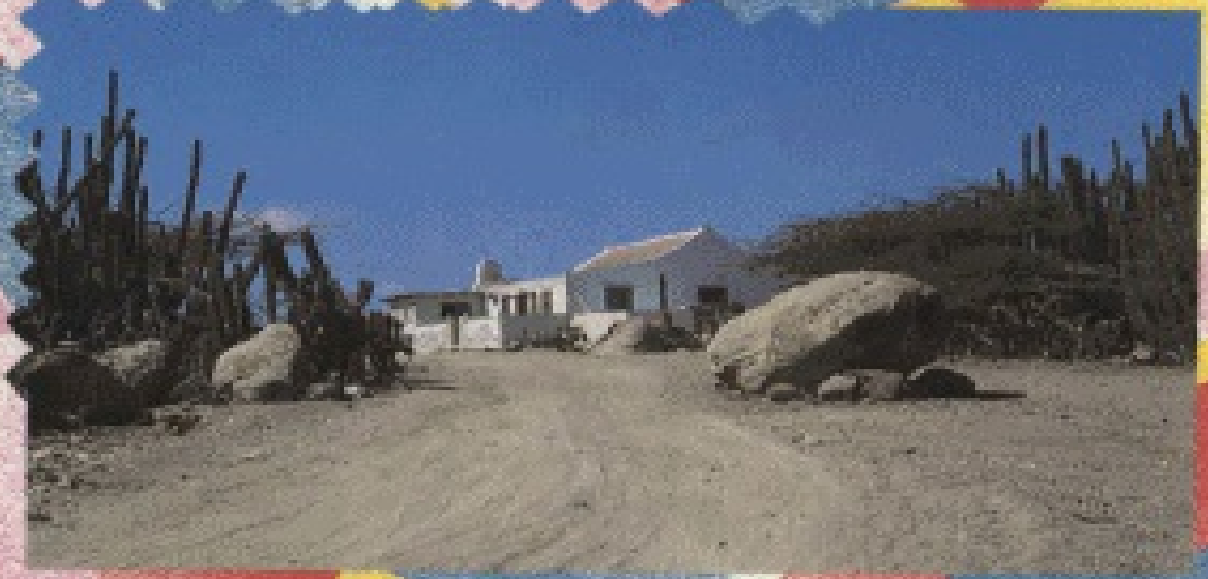

DE BEZIGE BIJ

DENIS HENRIQUEZ

ZUIDSTRAAT

ROMAN

DE BEZIGE BIJ

Denis Henriquez

Zuidstraat

De Bezige Bij
Amsterdam 2012

Copyright © 1992 Denis Henriquez
Omslag Rudo Hartman / Dirk Ketting
Verzorging e-book DBNL

Deze digitale editie is gemaakt naar de eerste druk, 1992.

www.debezigebij.nl

ISBN 9789023471677
NUR 301

Fantasmas del pasado, perfumes de ayer
que evocaré doliente plateando mi sien;
bandadas de recuerdos de un tiempo querido,
lejano y florido que no olvidaré.

Amores de Estudiante, gezongen door Carlos Gardel

Voor Vera, Chinita, Carmen

Inhoud

Rosa, mi amor
Mister Chiclets & Binchi Five Guilders
Het feest van San Juan
Uncle Djo
Joao
De vreemdeling
De verloren zoon
De wereld is krom
Zuidstraat

Aantekeningen

Rosa, mi amor

Men kan zeggen dat hun vriendschap begon onder het klaroengeschal van Jopi, Jopi Figaroa.

Bernardo Rincones, toen al Binchi genoemd, zat naast hem op de achterste bank in een van die eerste lagere-schooljaren die spoedig wazig worden in het menselijk brein.

Binchi was een brave knaap, in de klas deed hij zijn mond niet open. Jopi daarentegen was een durfal. Hij had altijd het hoogste woord, kende op zijn zesde reeds alle vloeken en wist van sex meer af dan de hele klas bij elkaar. Van hem leerde Binchi dat meisjes meer gaatjes bezaten dan jongens.

Aan het eind van dat leerjaar had Jopi de gewoonte ontwikkeld stiekem boeren en scheten te laten en vervolgens uit zijn ogen te kijken alsof hij een halo rond zijn hoofd had. Meestal draaide Binchi of de jongen voor hem voor Jopi's kuren op. Ze kregen een tik op hun hoofd met de aanwijsstok of een oorvijg waar ze minutenlang draaierig van bleven. Jopi bescheurde zich van leedvermaak. Hem op de speelplaats te grazen nemen was er niet bij, want Jopi was een vechtersbaas voor wie iedereen bang was.

Maar op een ochtend liep het verkeerd af met Jopi. Frater Bernardinus stond vol enthousiasme te vertellen hoe de joden met trompetgeschal de muren van Jericho sloopten. De klas was muisstil. Iedereen had de armen over elkaar. Alleen Jopi zat te zieken.

'Luister Binchi, luister naar de trompet,' fluisterde hij steeds terwijl hij zijn buurman aanstootte.

'Houd je smoel!' siste Binchi, stug voor zich uit kijkend.

Naast hem steeg een zacht geroffel op. Het was een omfloerst geluid als van een ver gerommel van de donder en het eindigde plotseling met een kort doch hevig geknetter. De stem van de frater viel dood, alle gezichten draaiden zich om. Jopi schrok, de paniek vlamde op in zijn ogen; het schaamrood scheen dwars door zijn bruine huid.

'Jopi!' gilde frère Bernardinus en beduidde hem te gaan staan.

Verlegen ging Jopi naast zijn bank staan. Toen werd de omvang van de catastrofe zichtbaar. Achter op zijn korte broek zat een vochtig rondje; uit zijn broekspijp kroop een bruine straal langs zijn kale dijbeen naar beneden, behoedzaam als een slang die zijn hol verlaat.

De klas giechelde. Frère Bernardinus liep rood aan. Hij stapte scheldend op Jopi af, verkocht hem een mep en begon hem met de vingertoppen voor zich uit te duwen, richting deur, de klas uit naar buiten. Door de ramen konden de kinderen zien hoe de huilende Jopi naar het urinoir op de speelplaats werd geloodst.

Even later kwam de frater terug en ging door met zijn verhaal alsof er niets gebeurd was. De leerlingen hielden zich krampachtig in om niet in lachen uit te barsten.

Om twaalf uur ging de bel. De klas stroomde leeg. Iedereen rende naar het urinoir om Jopi te bekijken. Daar stond hij dan, naast de gore pisbakken, het hoofd gebogen van schaamte en stokstijf alsof hij bang was een verkeerde beweging te maken.

Het gerucht verspreidde zich over de speelplaats; binnen de kortste keren verdrong de hele school zich om het gebouwtje om toch maar een glimp op te vangen van het slachtoffer. Er werd gegniffeld en gelachen en er klonken schampere opmerkingen. Plotseling schreeuwde iemand: 'Jopi Pupu!'

Een bulderend gelach steeg op, gevolgd door het massale gescandeer van 'Jopi Pupu, Jopi Pupu'. Jopi keek woest naar de verzamelde menigte, vloekte, maakte boze gebaren, maar durfde zich niet al te heftig te verroeren. De tranen biggelden over zijn wangen. De kinderen begonnen nog harder te schreeuwen en nog onbedaarlijker te lachen.

Het lawaai verstomde toen frère Bernardinus, gewapend met een tuinslang en een handdoek, op het toneel verscheen. Vanaf een afstand commandeerde hij Jopi zijn kleren uit te trekken. Gedwee volgde de jongen zijn bevel op. Toen Jopi alleen nog maar zijn schoenen aan had, draaide de frater de kraan open, richtte de slang op zijn billen en spoot met een harde straal de aangekoekte drek van zijn lijf.

Dezelfde middag verscheen vader Figaroa, een stevige havenarbeider met een zeemeermin op iedere biceps. Hij schold frère Bernardinus uit, sloeg hem een blauw oog en liet zijn zoon dezelfde dag nog inschrijven op de openbare school.

De volgende ochtend bleef de plaats naast Binchi leeg. De invaller voor de gehavende frater Bernardinus, de kleine frère Toninus, begon met de catechismus te herhalen.

'Waarom zijn wij op aarde?' vroeg hij aan de stille klas.

'Wij zijn op aarde...' daverde de klas, maar zweeg onmiddellijk; er werd op de deur geklopt. Een dame deed de deur open en duwde een wit jongetje met zwarte krullen naar binnen. De frater gaf haar een hand en bleef een poosje onder de nieuwsgierige ogen van de kinderen met haar staan praten. Na hun afscheid werd het jongetje door frère Toninus naar de enige lege plek in de klas geleid. Zo kwam Alejandro Bulos naast Binchi te zitten. Hij zei geen woord de hele dag.

Een week later knikkerden ze als oude vrienden in het dwarssteegje van de Kruisstraat, achter het huis waar hun klasgenoot Roland woonde. Samen plaagden ze de oude Miao, die ze zo noemden omdat hij met dertien katten onder één dak woonde. In de tuin van de Portugezen pikten ze de rijpe druiven van hun trossen.

Hun vriendschap groeide in die kalme straten waar de auto's stapvoets reden. Ze voetbalden dwars door het verkeer; als cowboy en indiaan joegen ze achter elkaar aan en brachten Binchi's ma tot wanhoop omdat ze al het water uit de koelkast opdronken. Ze maakten hun eigen katapulten en schoten kleine steentjes af op de duiven die vreedzaam in de zon koerden op het dak van Jan Ruiz; ze bouwden vlotten waarmee ze op en neer voeren op het Lagoen en duwden elkaar uit balorigheid in het water waarin de drollen uit de riolen ronddreven. Zo gingen de brave jaren van de lagere school voorbij met spel, school, de kerk en vroeg naar bed gaan.

De jaren van de middelbare school arriveerden gelijk met de puberteit en op een dag vergaten ze hun spel, sport en al hun schoolwerk door een laaiende onrust die door hun lichaam zwierf. Ze werden dolverliefd op Rosa. Alejandro zong als hij aan haar dacht; de storm in Binchi's hart ging slechts liggen als hij sliep.

Rosa Giel was achttien, een goedlachse schone met een mollig lijf, een kogelronde derrière en twee tieten die gaten boorden in haar strakke bloes. Iedereen wilde met haar vrijen.

Ze werkte vijf dagen per week als dienstmeisje in het huis van Jan Ruiz, de streng uitziende belastingontvanger, aan wie de magere Asunción Veneranda ten langen leste een dochtertje had geschonken: Pearl, een breekbaar schepseltje haast zo wit als porselein. Overdag sliep ze in een blauw wiegje, ingeklemd tussen beertjes en pluizige poesjes, ver weg van het raam om het zonlicht te vermijden. Onder geen beding mocht het kind aan zonnestralen worden blootgesteld, uit vrees dat Pearl een bruine

huid zou oplopen. Pas tegen zessen, als aan de westelijke hemel de zon zich diep achter de Willem III-toren had verschanst, kwam de kinderwagen naar buiten. Het was het uur waarop Rosa met de baby een wandeling ging maken in het Wilhelminapark.

Elke avond rond die tijd zaten de twee kameraden een paar huizen verder op de rand van het trottoir ongeduldig opzij te gluren naar de voordeur van Jan Ruiz. Om de tijd te doden gooiden ze steentjes in de rioolput aan de overkant van de straat.

Als de kinderwagen op de stoep verscheen, stonden ze op, klopten hun broek af, bleven even wachten totdat Rosa een eind van het huis van Jan Ruiz verwijderd was en liepen haar dan achterna. Ze bleven haar op een afstand volgen om geen argwaan te wekken bij de buren. Die konden wel eens rare dingen gaan denken, als ze Rosa elke dag met twee jongens voorbij zagen lopen. Iedereen kende iedereen in de buurt en Jan en Veneranda Ruiz zouden het onvermijdelijk te weten komen. Dat konden ze Rosa niet aandoen.

De route naar het park was iedere dag dezelfde. Iedere dag ontmoette Rosa ook dezelfde mensen. Eerst kwam ze langs het huis van Lulú Orman, die op dat uur van de dag haar planten water gaf. Als ze Rosa aan zag komen, liet ze haar tuinslang in de steek om het kleine meisje te gaan knuffelen. Ze kneep haar in de wang en sloeg daarbij zo'n babytaaltje uit dat Pearl het uitkraaide van plezier.

Veertig meter verder schommelde Annie Dubero op haar veranda met een bak bevroren theeklontjes in haar schoot.

'Hoe gaat het met Veneranda?' riep ze als ze Rosa in de gaten kreeg.

'Met mevrouw Veneranda gaat alles goed,' riep Rosa dan terug.

'Groet haar voor me,' riep Annie weer.

'Ik zal het doen, mevrouw Annie,' riep Rosa. Het gesprek was daarmee afgelopen. Rosa duwde haar wagen voor zich uit, Annie kauwde verder op haar klontjes thee.

Pas na dit ritueel haalden de twee jongens Rosa in, nog voor ze de Lagoenweg insloeg. Als twee lijfwachten vergezelden ze haar het laatste eindje naar het park; Binchi links, Alejandro rechts.

Het waren geen verlegen jongens. Ze vermaakten haar met plagerijtjes, brachten haar aan het lachen met hun grappen en hadden meestal zo veel praatjes dat Rosa ze soms vroeg of ze een parkiet hadden ingeslikt. Als ze te vrijmoedig werden, haar 'Rosa mi amor' noemden, haar vertelden hoe mooi ze was of heel stoer vroegen wat ze 's avonds deed, zei ze lachend: 'Haal geen onzin in je hoofd.'

In het parkje, dat pal aan zee lag, hielden ze wedstrijden voor hun Rosa: wie het verst kon gooien, wie het verst kon springen in het mulle zand aan de waterkant; ze renden rondjes om de stoffige plantsoenen en finishten hijgend bij het bankje waar ze zat; ze hielden polsgevechten, worstelden terwijl ze toekeek en degene die boven lag vroeg aan Rosa: 'Zal ik hem genade schenken, Rosa?'

Zo probeerden ze hun mollige Dulcinea te bekoren, maar Rosa lachte om hun fratsen en zei niet veel. Als de zon in zee zonk, keerden ze gedrieën weer terug naar huis. Tot de volgende dag.

Met de hardnekkigheid van een terriër bleven ze haar opwachten en met haar meelopen; ze bestudeerden ieder gebaar van Rosa, ze spitsten hun oren als ze wat vertelde, ze telden hoe vaak ze naar wie keek en hoe, om thuisgekomen uit te ziften wat ze dacht en wat ze voelde en te beraadslagen hoe het verder moest met haar.

Op avonden dat Rosa's aandacht meer naar Binchi uitging, liep Alejandro teleurgesteld naar huis, met pijnlijke steken in zijn buik. Aan tafel at hij met een verstrooide blik, bleef wat langer onder de

douche, en als de stem van Daniel Santos uit de radio schalde, leek het alsof de populaire zanger speciaal voor hem zijn Dulce Veneno zong. Dan klaagde hij mee en overstemde Daniel in de treurige passage:

'Dulce veneno que mata lentamente.
Yo estoy celoso de tu amor que fue mentira...'

Hun dienstmeisje Memé, dat hem een keer zo meemaakte, vroeg hem gekscherend: 'Zeg knulletje, ben je soms verliefd?' Ze lachte wellustig en kronkelde met haar onderlijf. De verdrietige Alejandro vond haar dollen maar gemeen.

Binchi daarentegen voelde zich dan in de zevende hemel. Zijn hoofd borrelde over van wilde fantasieën. Op zulke avonden trok hij zich terug op zijn kamertje, mijmerde weg boven de wiskundesommen en vulde de driehoeken en de cirkels met de naam Rosa. 's Nachts droomde hij intense dromen.

Hun sexualiteit ontwaakte, hun geest raakte volkomen uit balans. Maar veel verder dan fantaseren kwamen ze niet. Rosa's hart en daarmee haar lichaam was een bastion, een bunker, een onneembaar arendsnest. Zelfs een zoen bleef slechts een zoete droom. Na een maand waren ze even ver van Rosa als in het begin.

Alejandro kwam op het idee de raad in te winnen van de feminoloog van de Zuidstraat, Candelario Sapuano Rincones, Binchi's oudere broer. Candelario, in de wijde omtrek bekend als Sapo, was een vette knul van eenentwintig met pukkels op zijn onderkin en een heel ruige mond. Zijn moeder Enriquita had hem bij zijn geboorte Pancrasius Ambrosius willen noemen, naar de katholieke heiligen, maar haar man Jacinto Refunjol Rincones had daar een stokje voor gestoken. Hij wilde niet, zei hij, dat zijn eerste zoon onder de druk van zulke vrome namen zou neigen tot het priesterschap of, wat in zijn ogen even erg was: een flikker zou worden.

Al op zijn zestiende had Sapo de school verlaten, omdat hij een hekel had aan boeken. Dat vond hij iets voor vrouwen of voor kerels die, zoals hij zei, een sigaar van achteren roken. En aan het Nederlands op school had hij een broertje dood. Zijn tong, beweerde hij, kreeg kinderverlamming van ik heb, jou heb, hij heb. Ach nee, school... Hij verdiende nu zijn eigen centen als verkoper op de verfafdeling van Brinchi's Hardware Store, voelde zich een hele vent en praatte over vrouwen alsof hij het verschijnsel zelf had uitgevonden.

Op een middag gaf hij de twee jongens wat onderricht onder de oude kawaraboom in hun voortuin.

'Nonsens,' beweerde hij, 'jullie zijn niet te jong voor Rosa. Mannen zijn nooit te jong. Ik was dertien toen ik voor het eerst...,' en stapte vies lachend over op een gebarentaal die niets aan duidelijkheid te wensen overliet. 'Ai, hoe oud zou ze geweest zijn? Achttien, ja... ook achttien, geloof ik.' Ja, ja, hij wist wie Rosa was, nou en of. 'Rosa is een hete,' zei hij, terwijl hij ze streng aankeek, 'dat zie je meteen aan haar dikke enkels. Hete vrouwen hebben altijd dikke enkels.'

Candelario sprak over de kunst van het veroveren, over het verschil tussen getrouwde en ongetrouwde vrouwen, over maagden en ontmaagden, en liet hun tussen de haren op zijn borst een tatoeage zien van een hart dat doorboord werd door een pijl. Daaronder stond in kleine letters: Ora et Deflora. Dat was het devies van de oude kruisvaarders, had een Italiaanse zeeman hem ooit verteld.

Sapo overspoelde de twee jongens met de details van zijn ontmoetingen met een vrouw, van wie hij de naam niet wilde noemen, maar die hij aanduidde als de Maagd van Marawiel, omdat ze zo nauw was dat

het elke keer leek alsof hij haar ontmaagdde. Heel geheimzinnig voegde hij eraan toe dat hij al twee jaar regelmatig met haar naar bed ging zonder dat ze zwanger raakte, en dat terwijl hij geen condooms gebruikte.

'Een echte man gebruikt zoiets niet,' zei hij verontwaardigd. 'Het meisje moet een glas water de hele nacht buiten laten staan en er de volgende ochtend haar mond mee spoelen. Pppttt, no problem, ik zeg je, dat is het beste middel dat er bestaat.'

Ademloos luisterden Alejandro en Binchi naar Sapo. Hun fantasie vatte vlam, ze werden stijf van de opwinding.

'Wat Sapo kan, kan hij alleen,' constateerde Alejandro beteuterd.

'Wel nee, man,' zei Candelario, 'iedere vrouw wil graag veroverd worden. Maar er is één wet: je moet het alleen doen. Met zijn tweeën achter een meisje aan zitten, is echt achterlijk. Ik heb van mijn levensdagen niet zulke stommelingen gezien als jullie!' Toen de les afgelopen was, wenste Candelario hun succes en stapte op.

'Binchi,' begon Alejandro, terwijl hij met een dode tak een cirkel in het zand trok, 'je broer heeft gelijk. Met zijn tweeën komen we geen stap verder.' Binchi knikte instemmend.

'Laten we dobbelen wie zijn geluk als eerste mag beproeven,' vervolgde Alejandro.

'Dobbelen niet,' zei Binchi, 'laten we kijken wie het eerst die elektriciteitspaal kan raken.'

Het liep al tegen zessen, de bladeren ruisten, de grond lag bezaaid met de witte bessen van de kawara. Het gat tussen twee dichte cayenastruiken aan weerskanten van een laag houten hek, gaf uitzicht op de zwarte elektriciteitsmast aan de overkant van de straat.

De één gooide, de ander lette op of niemand langs liep. Na vijf keer hadden ze nog geen van beiden raak gegooid. Ze werden ongeduldig. Na de achtste misser werd Binchi kwaad. Hij raapte een handvol van de harde vruchten van de grond en wierp ze, zonder te kijken, uit alle macht naar de vermaledijde paal. Alejandro gilde nog: 'Niet doen!' Het was te laat.

De nietsvermoedende Jacinto Refunjol Rincones deed het hek open en kreeg de volle lading recht in zijn gezicht. Eén van de balletjes schampte zijn slaap, een ander trof hem tussen de lippen, één kwam tegen zijn voorhoofd en twee precies in zijn rechteroog. Alejandro wist niet hoe gauw hij zich uit de voeten moest maken, Binchi rende naar binnen.

Die avond duwde Rosa moederziel alleen haar kinderwagen naar het park. Een paar straten verder trilden de muren van Binchi's slaapkamer op hun grondvesten. Vanuit zijn bed steeg een gekrijs op als van een varken dat geslacht werd. Keer op keer zoefde de brede leren riem van Jacinto als een vuurtong door de lucht en kletste gloeiend op hem neer.

Zijn moeder Enriquita hield het niet langer uit en schreeuwde om genade voor haar zoon, maar Jacinto was onvermurwbaar. Toen zijn rechterarm ten slotte slap werd van vermoeidheid, tilde hij Binchi met zijn linkerhand uit bed, sleepte hem woedend naar de badkamer en stopte Binchi's achterwerk onder de douche. Dat moest, vond hij, om blauwe plekken te voorkomen.

Helpen deed het niet. Binchi's billen zwollen paarsblauw op. Dagenlang kon hij niet zitten. Zijn vader heeft een week met een zonnebril rondgelopen.

De volgende avond ging de telefoon in de zitkamer bij Alejandro thuis. Alejandro zat op het toilet en hoorde iemand op de deur bonken.

'Teléfono!' schreeuwde Memé.

Het duurde even voordat Binchi aan de andere kant van de lijn een hijgende Alejandro aan de telefoon kreeg.

'Je laat me wel wachten vriend,' begon Binchi. 'Luister,' vervolgde hij onmiddellijk, 'het noodlot heeft mij voor een poos uitgeschakeld. De Voorzienigheid heeft jou dus uitverkoren om als eerste Rosa het hof te maken. Akkoord?'

'Akkoord,' antwoordde Alejandro en zijn hart sloeg over van opwinding. 'Hoe is het trouwens met je?'

Binchi vertelde hem wat er allemaal thuis gebeurd was; dat hij een week huisarrest gekregen had; dat hij nog steeds niet kon zitten van de pijn; dat hij daarom niet naar school kon; dat de Maravillazalf niet hielp; dat zijn moeder nu haar grootmoeders recept aan het uitproberen was - met een lauw strijkijzer de opgezwollen delen platstrijken - en dat zijn vriend toch godverdomme hard moest opschieten omdat het al zes uur was; dat Rosa al aan het wandelen was en dat je met ouwehoeren aan de telefoon in dit leven niks bereikte.

Alejandro hing op, zakte in een stoel, haalde diep adem, sprong weer overeind en ging zich aankleden. Even later liep hij in zwaar gepeins zijn kamer uit. Hij groette zijn moeder en vertelde haar dat hij Binchi ging opzoeken.

'Denk eraan, niet laat thuiskomen,' zei Tonita.

'Nee, nee...' zei hij, terwijl hij de voordeur haastig achter zich dicht trok.

Zijn moeder keek hem met argusogen na, alsof haar instinct haar waarschuwde dat er iets niet in de haak was.

De overbezorgde Tonita Bulos omringde haar enige zoon met een liefde die hem verstikte. Als hij het huis verliet, had ze geen seconde rust in haar lijf. Ze werd geregeerd door een volslagen onredelijke angst dat haar zoon op straat iets zou overkomen. Na zevenen, als hij nog niet thuis was, ging ze hem zelf zoeken. Alejandro was langzamerhand gewend geraakt aan zijn moeder die als een geestverschijning om de hoek kon opdoemen en hem boos naar huis sommeerde. Hij onderbrak zijn spel, nam afscheid van zijn vriendjes en liep gedwee voor haar uit naar huis. Maar hij schaamde zich wel en nam het zijn moeder kwalijk dat hij niet vrij kon zijn als zijn kameraden.

Die avond was er iets in zijn gedrag dat Tonita niet beviel en ze besloot hem voor alle zekerheid scherp in de gaten te houden.

Rosa had een nare dag achter de rug. Ze had het die ochtend weer eens flink aan de stok gehad met 'de overspannen luciferstok', zoals ze Veneranda noemde als ze zich getergd voelde.

Ze was de tegels in de keuken aan het dweilen. De heer Ruiz was al naar zijn werk, zijn vrouw stond in haar peignoir bij het aanrecht en roerde slaperig in haar kopje koffie. Terwijl ze de dweil boven het grauwe water in de emmer uitwrong, zong Rosa onbekommerd het refreintje van een vrolijke merengue die om onverklaarbare reden door haar hoofd speelde: 'Muchacha de quince años buscando un marido, muchacha de quince años buscando un marido.'

Veneranda verstijfde; haar kopje kwam met een harde klap op het aanrecht neer. 'Rosa! Ik wil niet dat je zulke liedjes in mijn huis zingt!' snauwde ze en haar gezicht gloeide van verontwaardiging.

De schrik gleed bij Rosa als een baksteen naar beneden. Ze stond de furie op pantoffels aan te gapen, de mond gesnoerd door haar ontstemde blik. Stomgeslagen liet ze de tirade over hoe meisjes van haar leeftijd zich dienden te gedragen over zich heen komen.

Na de storm verdween Veneranda heftig zuchtend naar de huiskamer. Rosa bleef halfverdoofd achter.

'Wel godverdomme!' gromde ze toen ze bij haar positieven kwam, 'in dit huis mag ik ook geen ene moer!'De rest van de dag liep ze nijdig door het huis, inwendigopgevreten door een ergernis die ze met zoete droptrachtte te bestrijden.

Tegen het einde van de ochtend verliet Veneranda het huis. Zodra ze haar hielen had gelicht, belde Rosa haar getrouwde zus Mayra op om haar hart te luchten.

Mayra had met haar te doen. Rosa klaagde vaak over de manier waarop het stijve, ouderwetse echtpaar haar behandelde, vooral Veneranda. Veneranda vond Rosa's broeken veel te strak, haar jurken veel te kort, haar lippen doorgaans veel te rood, en ook de foto van Lucho Gatica die bij Rosa aan de muur hing, vond geen genade in haar ogen.

'Meid, als je problemen hebt, moet je ze verdrinken. We gaan vanavond naar de film, ga mee,' stelde Mayra voor om haar zusje op te beuren.

'Maar dan moet jij ze vragen of het mag, want mij weigeren ze toch,' reageerde Rosa.

Veneranda weigerde altijd. Rosa nam niet eens de moeite meer om haar iets te vragen. Jan vond het niet goed als jonge meisjes nog zo laat op straat rondliepen. Maar toen Mayra 's middags belde en beloofde dat ze haar kwam halen en brengen, stemde het echtpaar, zij het schoorvoetend, toe.

De familie Ruiz ging zelf nooit naar de film. Dat vonden ze ergens toch beneden hun stand. Naar de televisie werd er in huize Ruiz wel gekeken, anders, zo schamperde Rosa weleens, leek dat huis helemaal op een kerkhof. Het toestel ging om zeven uur aan, om tien uur uit. Dan moest zij ook maar naar bed. Klaar wakker kroop ze op het lauwe laken, luisterde naar het lawaai van de krekels en de voetstappen in de straat, las een beeldromannetje en viel ten slotte tegen middernacht in slaap.

De avonden in dat huis waren soms moeilijk door te komen. En als ze overdag ook nog de commentaren van mevrouw te slikken kreeg... nee, ze voelde zich opgesloten in een kooi en verlangde naar één ding: verdwijnen uit het leven van Veneranda en haar man. Misschien dat ze na het weekend inderdaad niet meer terugkwam.

Deze gedachten hielden Rosa bezig toen Alejandro haar in het park aantrof. Ze stond in het water met de kabbelende ondiepte om haar enkels, haar hoofd gewend naar de horizon die al een beetje rood kleurde. Een paar stappen hogerop stond de kinderwagen geparkeerd, naast de marmeren bank waarop haar schoenen lagen.

'Hallo,' groette Alejandro en voelde zijn hart tot in zijn keel kloppen: hij vond Rosa nog aantrekkelijker dan anders. Ze had een zwart-geelgestreept strapless bloesje aan en gele slacks waarin alles heel rond uitkwam. Alejandro ging op het bankje zitten en staarde naar haar blote schouders.

Langzaam draaide Rosa zich om. 'Zo, je bent alleen vandaag,' zei ze.

'Binchi is ziek,' zei Alejandro.

'Mazelen zeker,' antwoordde Rosa enigszins neerbuigend en wendde haar blik weer naar de verte.

'Binchi heeft griep,' zei Alejandro, een beetje verrast door de slechtgeluimde Rosa. Even later kroop ze omhoog naar het wandelpad en ging naast hem op de bank zitten. Ze strekte haar benen om ze te laten drogen en Alejandro dacht terwijl hij keek: Sapo heeft gelijk, ze heeft inderdaad dikke enkels. Die gedachte bracht hem van zijn stuk en hij wist niet wat te zeggen.

'De avond is mooi,' begon hij om maar iets te berde te brengen.

'Ja,' zei Rosa en bewonderde haar roodgelakte teennagels.

‘Koel ook,’ zei Alejandro.

‘Ja,’ zei Rosa nog even onverschillig.

‘Ben je boos dat Binchi er niet is?’ vroeg Alejandro aarzelend.

Rosa barstte in lachen uit. ‘Binchi?’ proestte ze, ‘Binchi?’

Alejandro voelde zich opgelucht. Het kind in de kinderwagen kuchte een paar keer. Rosa klopte het droge zand van haar voeten en stond op om te vertrekken. ‘Vanavond ga ik naar de film,’ zei ze ferm.

‘O,’ zei Alejandro en er ging een schok door hem heen, ‘met wie?’

‘Met mijn zus natuurlijk! Dacht je dat die twee klootzakken me met een vriendje naar de film lieten gaan?’

‘O,’ zei Alejandro weer, verrast door haar heftigheid. ‘Ik begrijp het niet,’ begon hij, maar voordat hij kon zeggen wat hij wilde, viel Rosa hem in de rede.

‘Natuurlijk niet. Jullie zijn jongens, jullie mogen alles. Meisjes mogen niks!’ En het hele relaas van wat haar die dag was overkomen rolde in een onstuitbare woordenvloed over haar lippen.

Ze foeterde toen ze het park verlieten, ze foeterde nog steeds toen het huis van Jan Ruiz in zicht kwam.

‘Maar goed,’ besloot ze plotseling heel bedaard alsof haar voorraad woede opgebruikt was, ‘vanavond ga ik dus naar de film. En ga nu maar weg, want als ze me met jou zien lopen, krijg ik nog meer problemen.’

‘Ik ga ook naar de film,’ zei Alejandro en schrok zelf van wat er uit zijn mond floepte.

‘Tot vanavond dan,’ antwoordde Rosa. Ze draaide zich resoluut om en liep weg.

Op weg naar huis had Alejandro het gevoel dat hij een eind boven de grond zweefde. Hij kreeg visioenen van een Rosa die naast hem zat, zijn hand vasthield en hem in het donker zoende. Maar naarmate hij zijn huis naderde, maakten zijn zoete fantasieën plaats voor zorgen, want hoe moest hij het aanleggen om 's avonds naar de film te mogen. Hij kende de bioscoop slechts van de zondagsmatinees. Naar een avondvoorstelling was hij nog nooit geweest. Het was zelfs nooit in hem opgekomen om te vragen of het mocht. Bovendien was hij geen achttien zoals Rosa. Hoe kwam hij dan binnen?

Hij wikte, woog, wentelde de mogelijkheden om en om, verzon smoesjes, leugentjes, uitvluchten. Piekerend kwam hij de huiskamer binnen, hij merkte niet eens op dat zijn moeder hem aandachtig gadesloeg.

‘Is er wat, Alejandro? Voel je je niet goed?’

‘Nee, nee,’ reageerde hij verschrikt en sloeg op hol met een verhaal over Binchi. Zijn vriend, verzon hij, lag al een week met een zwaar ontstoken keel in bed. Hij zag eruit als een geest; als hij zijn mond opendeed klonk zijn stem als uit een diepe put. Arme Binchi, treurde Alejandro, het zag er somber uit voor hem. Hij werd ziek van de zenuwen nu hij zo veel lessen miste en hij stond er toch al niet zo goed voor. Alejandro schudde ontdaan het hoofd, liet de schouders hangen en draaide ten slotte een eind aan zijn relaas met de mededeling dat Binchi's vader, de heer Jacinto, hem in hoogsteigen persoon had verzocht Binchi bij te spijkeren om de schade zoveel mogelijk te beperken.

‘Ik heb hem beloofd dat ik vanavond na het eten nog even langs zou komen om met Binchi wat wiskunde door te nemen. Ja, wat kon ik anders?’ Hij keek zijn moeder aan met een gezicht waar de hulpeloosheid van af droop en nam plaats aan tafel.

Zijn moeder zei niets. Ze brak het brood, stak een stukje in haar mond en begon te kauwen zonder

hem nog aan te kijken. Zijn vader Mínimo at rustig verder. Alejandro schepte wat rijst op zijn bord, nam een droge karbonade van een schaaltje en deed er wat gebakken bananeschijfjes bij. Een hele tijd lang zeiden ze geen woord. In de keuken zat Memé aan een tafeltje te eten en wierp af en toe een blik op de zwijgzame hoofden.

'Maar je bent toch al bij hem geweest,' begon Tonita een tijd later.

'Dat was zo kort, ma,' zei Alejandro en spreidde zijn armen uit als de gekruisigde onschuld.

Zijn moeder vond het niet leuk, dat was duidelijk. Ze keek verstoord en leunde haar voorhoofd op haar linkerhand. Met de rechterhand lepelde ze lusteloos haar rijst op.

De tijd verstreek. Het werd donker. Iedereen was uitgegeten en Memé ruimde af. Ze bracht de borden naar de keuken, klopte daarna het tafelkleed uit op het achterbalkon en begon na afloop welgemoed af te wassen. Mínimo nestelde zich in de zitkamer achter de televisie, Tonita ging naar het toilet.

Alejandro verschool zich in zijn kamer. Hij trok zijn kleren uit en ging languit op bed liggen in zijn onderbroek. Een lichte bries woei zijn kamer binnen, op zijn bureau ritselde wat papier. Hij stond op, trok een la van zijn bureau open en telde zijn centen. Meer dan genoeg voor de film en zelfs voor twee milkshakes in Oasis. De film was om tien uur afgelopen. Hij hoopte dat zijn moeder niet voor die tijd naar Binchi zou bellen, anders was hij de klos.

Om kwart voor acht verscheen Alejandro in de huiskamer, gedoucht en aangekleed en geurend naar de Old Spice van zijn pa. Zijn ouders keken naar de zoveelste aflevering van Un Amor Desesperado.

'Waar ga je naartoe?' vroeg zijn moeder ongerust.

'Maar ma, ik heb toch gezegd dat ik naar Binchi moet om hem met zijn huiswerk te helpen.'

'Mijn God, moet het nou zo nodig 's avonds? Je bent toch al overdag bij hem geweest?' mompelde Tonita boos. Alejandro zuchtte moedeloos.

'Ga maar,' zei zijn vader, 'als je maar niet te laat thuiskomt.'

'Ja vader,' zei Alejandro gretig en maakte zich zo snel mogelijk uit de voeten.

In de Steenstraat, tegenover bioscoop Rialto, heerste een levendige drukte. Groepjes mannen stonden met elkaar te praten onder een lantaarn; opgeschoten knullen liepen Oasis in en uit met zakjes pinda's, milkshakes en bekers limonade; in een jukebox smachtte een Mexicaanse luidkeels naar haar hombre. Het was een vredige avond.

Rosa, haar zus en een vriendin stonden in de rij voor het loket. Alejandro had al een kaartje gekocht en wachtte bij de ingang. Erg op zijn gemak voelde hij zich niet. Binchi, die ouder leek dan hij, was al vaker de toegang geweigerd. Maar de portier, een tengere man met een pokdalig gezicht en treurige ogen, scheurde hun kaartjes zonder ze een blik waardig te keuren.

Het balkon was schraal verlicht. Vol was het niet, ze konden gaan zitten waar ze wilden. Om nog even wat frisse lucht te krijgen, besloten ze de rij voorin te nemen naast de open zijuitgang. Beneden was de zaal rumoerig. Er werd luid gepraat en gelachen. De pindaschillen kraakten onophoudelijk, papieren zakjes ploften kapot; soms rolde er een fles over de grond.

Vlak voor het begin van de film verscheen er achterin een dame met een hoofddoek om. Ze tuurde nerveus in het schemerdonker tot ze haar blik fixeerde op een van de voorste rijen. Kordaat schoot ze naar voren.

Alejandro was nog niet uitgelachen over iets dat Rosa tegen hem zei, toen er een schaduw over zijn

gezicht viel en hij verbaasd opkeek; een withete Tonita boog zich over hem heen.

'Sjèr!' zei ze terwijl haar wijsvinger vinnig naar de deur wees. 'Sjèr!' zei ze nog eens.

Wat ze daarna allemaal nog zei in haar woede, drong niet meer tot Alejandro door. Hij vluchtte door de deur naar buiten, stormde de trap af en verdween in het donker.

Toen zijn moeder thuiskwam lag hij al een tijd in zijn bed te broeden. Hij zag de deur van zijn kamer opengaan en hoorde de stem van zijn moeder zeggen: 'Aha!' De deur klapte dicht en hij werd definitief overgeleverd aan de kwellende duisternis.

Jacinto Refunjol Rincones had van Hein Wierook gehoord dat de mens een psychologisch wezen was; dat naast de ruimte en de tijd waarin de mens zich voortbewoog er in hem ook nog zoiets als een vijfde dimensie huisde, een inktzwarte duisternis die onverwijld geëxploreerd diende te worden om de betekenis van het bestaan te doorgronden. Hein kon het weten, hij was afkomstig uit Europa.

Deze kennis had bij de lichtontvlambare Jacinto een ware explosie in zijn brein teweeggebracht, maar zijn buurman Djowiwi reageerde zoals gewoonlijk nuchter op zijn enthousiasme. 'Een zwarte duisternis exploreren, Jacinto? Vergeet de lamp niet mee te nemen,' bromde Djowiwi en bleef onaangedaan op zijn pijp sabbelen.

Hein Wierook was de importeur van Friesche Vlag. Hij had een paar jaar in India gewoond en ging er prat op dat hij de oosterse ziel geheel doorvorste. Hij was het die Jacinto aanried om wat meditatieoefeningen te gaan doen.

'Meditatie,' verkondigde Hein, 'is het laxeermiddel voor de geest.' Hij legde Jacinto geduldig uit dat de afdaling naar die zwarte duisternis pas kon plaatsvinden als de geest bevrijd was van het spinrag dat de werkelijkheid van alledag in de grotten van de ziel spon. Hij maakte Jacinto duidelijk (rustig pratend om de leergierige noviet goed in te wijden in de mysteriën van de geest) hoe hij moest mediteren; dat stilte en afzondering onontbeerlijk waren, omdat anders het geruis van de realiteit het kompas van de ziel uit zijn koers zou brengen. En nog veel meer van deze dingen.

Een paar dagen later verrees er in Jacinto's huis, in een hoek van de woonkamer, een hok van twee bij twee meter. De triplexwanden reikten tot het plafond; de deur werd afgesloten met een dik hangslot. In die donkere ruimte waar het licht geen kans zag door te dringen, stonden een stoel en een tafel, waarop een losse spiegel die tegen een van de houten wanden rustte.

'Behalve ik komt er hier geen mens binnen, begrijp je dat Enriquita!' waarschuwde hij zijn vrouw. Enriquita sputterde tegen - de woonkamer was al zo klein - maar schikte zich ten slotte naar Jacinto's wensen. In vijfentwintig jaar huwelijk had ze al veel grillen van haar man meegemaakt, ook deze zou niet eeuwig duren.

Candelario Sapuano maakte drie dagen lang grapjes over de 'kast' waarin zijn vader zich wilde opsluiten. Binchi begreep het nut niet van zo'n hut in huis, bovendien had hij het te druk met Rosa. Nu, na de uitschakeling van zijn vriend, bevond hij zich alleen met Rosa in de arena van de liefde. Tenminste, dat dacht hij.

Wat hij natuurlijk niet kon weten, was dat Rosa, in het weekeinde na de gebeurtenis met Alejandro, haar hart verloor aan ene Teófilo, Teófilo Winterdaal, bijgenaamd Tenchi; een magere slungel van vijfentwintig, de ij dele bezitter van een kromme neus, een enorme adamsappel en een veel te brede armband om zijn linkerpols. Hij bezat een opvallend blanke huid en een glad, kinderlijk hoofd, dat rustte

op een even opvallende lange nek. De spotvogels onder zijn vrienden noemden hem daarom ook Tenchi Lollipop, wat hij allerminst leuk vond en ogenblikkelijk afstrafte door de goorste vloeken naar hun hoofd te slingeren. Kleine kinderen die zijn bijnaam kenden, verscholen zich achter muren of struiken en riepen 'Tenchi Lollipop' als hij langs kwam, alleen om uit te vinden of hij nieuwe uitdrukkingen aan zijn arsenaal van vloeken had toegevoegd.

Rosa ontmoette hem op de zilveren bruiloft van het echtpaar Bislip, buren van Mayra, bij wie Rosa haar weekend doorbracht. Teófilo was gekleed in een rode broek en een geblokt overhemd met lange mouwen. De hele avond had hij al vanaf diverse plekken in de tuin staan gluren naar Rosa, die op de veranda achter het huis zat te praten met een vriendin.

Het was Rosa al eerder op de avond opgevallen dat ze, elke keer als ze opkeek, recht in het bleke gezicht van Tenchi staarde. Vanaf de eerste keer dat hun ogen elkaar ontmoetten, vond ze hem een mooie man.

Dat haar bespieder niemand anders was dan Tenchi Lollipop, zoals ze van haar vriendin hoorde, vertederde haar en stemde haar vrolijk tegelijk. Ze lachte en hoopte; ze hoopte dat Tenchi haar niet alleen zou blijven aankijken als een nieuwsgierige zoutpilaar, maar haar ook ten dans zou vragen, of desnoods alleen maar een praatje met haar kwam maken. Iedere keer als de magere Teófilo te lang in haar gezichtsveld ontbrak, draaide ze zich expres om, om tevreden te constateren dat hij er nog was en haar met begerige ogen in de gaten hield.

De barbecue was volop aan de gang, de band geruime tijd bezig, toen Teófilo acte de présence gaf. Hij boog zich naar haar toe en mompelde iets onduidelijks. Rosa stond op en liep voor hem uit naar de dansvloer.

In de dagen daarna zou ze zich dit moment heel vaak herinneren en zich afvragen of het nou toeval was of een voorteken van haar toekomstig geluk, dat de band juist op dat speciale moment de merengue speelde die Veneranda zo mateloos had geërgerd.

Ze dansten zonder een woord tegen elkaar te zeggen. Hun lichamen kwamen na elke draai dichter tegen elkaar aan. Tenchi begroef zijn neus in haar haren; hun wangen gloeiden.

'Hoe heet je?' vroeg Tenchi zacht. Rosa voelde zijn adem in haar gezicht en antwoordde met een stem die haar gevoelens verried: 'Rosa.'

Daarna zwegen ze. Ze dansten nummer na nummer, set na set, in een diep, veelbetekenend stilzwijgen. Tenchi drukte Rosa tegen zich aan. Ze voelde zijn lichaam stijf worden tegen haar onderbuik. Af en toe drukte hij haar een kus in de hals. Ze zwichtte, omhelsde hem inniger en vergat dat de mensen naar hen keken.

In de pauzes zaten ze naast elkaar op de houten klapstoeltjes. Teófilo slikte zijn verwarring weg met zijn whisky-soda; Rosa, roezig van hun eerste kennismaking, hield zich bij haar cola.

Die nacht sliep ze in jubelstemming in. Ze droomde, iets wat haar zelden overkwam. Ook dat beschouwde ze naderhand als een goed voorteken. De zondag bracht ze in gemijmer door, door de week ontmoette ze Teófilo in het Wilhelminapark.

Binchi wist niets van dit alles. Op de dag dat hij weer naar buiten mocht, moest hij eerst op de toestemming van zijn vader wachten om het huis te verlaten. Na school maakte hij zijn huiswerk, poetste zijn schoenen en liep tegen zessen te ijsberen door het huis. Jacinto arriveerde godzijdank niet al te laat. Hij fronste zijn wenkbrauwen, gaf hem een vermaning en liet hem gaan. Binchi spurtte naar het

Wilhelminapark.

Het geluk zat hem tegen. Hij stootte zijn knie tegen de eettafel en liep hinkend de straat op. Onderweg raakte de zool van zijn rechterschoen los, maar hij durfde niet terug te gaan om een ander paar schoenen aan te trekken. Klepperend kwam hij bij het park aan. Haastig repte hij zich naar 'hun' bankje aan de waterkant, nog onwetend dat het ongewisse lot hem de weg naar Rosa voorgoed versperd had.

Op meters afstand van het bankje bleef hij aan de grond genageld staan. Zijn hart maakte een sprongetje, zijn haren rezen recht overeind: Rosa zat intiem omhelsd met een onbekende vent. Binchi hield zijn adem in en keek verbijsterd toe hoe het hoofd van zijn geliefde verzwolgen werd door de lange armen van Teófilo Winterdaal, die 'witte kakkerlak', zoals hij Tenchi daags daarna aan Alejandro beschreef.

Toen hij bijkwam van de schrik, vloekte hij een paar keer binnensmonds, draaide zich om en sloop als een dief het park uit. Onderweg trok hij zijn schoen uit, omdat hij zich begon te ergeren aan de losse zool. Kwaad tikte hij met de hak van zijn schoen tegen alle muren en schuttingen die hij op zijn weg tegenkwam.

Zo kwam hij thuis. Tikkend liep hij door de voorkamer, tikkend door de woonkamer, tikkend langs het meditatiehokje van zijn vader, die juist zijn krant zat te lezen. Er klonk een doffe plof gevolgd door het gerinkel van glasscherven. Jacinto veerde overeind.

'De spiegel! Verdomme!' schreeuwde hij, 'Bernardo, wat heb jij gedaan?'

Binchi probeerde nog door de voordeur naar buiten te glippen, maar Jacinto greep hem bij zijn lurven en sleepte hem naar zijn slaapkamer. Weer moest hij zijn broek laten zakken, weer zwiepte Jacinto's riem als een zweep door de lucht, weer ging zijn bips onder de douche. Maar het viel dit keer mee. Na een dag kon hij weer zitten, huisarrest kreeg hij niet. Met een pak slaag eindigde zijn avontuur met Rosa.

De volgende ochtend stonden de twee vrienden op de speelplaats met elkaar te praten. In de klas had de godsdienstleraar, pater Mimosa Brandenburg, een stuk uit het Boek Job voorgelezen en Binchi zag in Jobs beproevingen parallellen met zijn eigen leven.

'Ik begrijp nu hoe Job zich moet hebben gevoeld,' constateerde hij wijs. 'Rosa was voor ons een verboden vrucht, Alejandro.'

'¡Veneno que mata!' zei Alejandro.

'¡Veneno que mata!' beaamde Binchi en ze zwegen een hele poos.

Mister Chiclets & Binchi Five Guilders

Braaf waren ze niet, die twee; Roland trouwens ook niet. In de Zuidstraat stonden ze bekend als drie lastige musketiers. Niet iedereen kon hun fratsen erg waarderen, vooral de tennissers niet die een partijtje speelden op de tennisclub in de straat. Over het hek geslagen ballen, zeker als ze nieuw waren, kwamen nooit meer terug als het drietal in de buurt was. Die waren nodig voor als ze zelf gingen tennissen. Stiekem natuurlijk (lid waren ze geen van drieën) en meestal ook niet erg lang, want als Joao, de bartender, het clandestiene getok in de gaten kreeg, stormde hij de baan op om ze weg te jagen. Als wraak smeten ze soms eieren op de baan, 's avonds als het druk was. De spelers werden razend en schreeuwden verwensingen over het hek. De Portugese barman werd hels; hij moest de rotzooi opdweilen.

De hele omgeving had last van ze. Als ze softbal speelden in de straat liepen de auto's deuken op en knakten de takken in de tuinen; bij Lulú Orman sneuvelde er weleens een ruit. Op stille avonden speelde Alejandro met zijn vliegtuig, een helse bromvlieg die hij aan een lang stuk ijzerdraad laag boven de grond liet cirkelen. De auto's konden niet doorrijden, de voetgangers moesten in een grote boog om het kabaal.

Pater Brandenburg vond naaktfoto's op zijn lessenaar; de brave non die hun wat Frans probeerde bij te brengen, kreeg haast een beroerte toen een donderbus ontplofte onder haar bureau. Maar niemand had zo te kampen met deze vlegels als de geschiedenisleraar Mompel, een man met flaporen en een veel te ruim kunstgebit. De Vulkaan werd hij genoemd omdat de spetters uit zijn mond vlogen als hij de eeuwen aan elkaar praatte.

Binchi en Alejandro zaten voorin omwille van de orde in zijn les, precies tegenover de plek waar de heer Mompel zich bij voorkeur installeerde. Om de klodders te ontwijken, drukten ze zich plat achterover, wat de klas aan het lachen bracht. Als ze achterom keken naar hun maat Roland, trok die de malste grijnzen; dan lagen ze zelf onmiddellijk in een deuk. De heer Mompel kon niet tegen dat gegiechel, maar als hij kwaad werd, ging hij schuimen en verslikte zich, waardoor het in de klas van kwaad tot erger werd.

Ze vielen ook de meisjes lastig. Als Gwendoline, een stevige meid die meestal rondliep in een korte rok, met iemand stond te praten in de klas, viel er altijd wel een potlood of een gum uitgerekend naast haar voeten. Dan dook er eentje naar de grond om zijn spullen op te rapen en onderwijl te gluren onder Gwendolines rok. De blonde Willemijn bezat een boezem waar Roland met zijn vingers niet van af kon blijven, totdat hij een keer op heterdaad betrapt werd door niemand minder dan de Griep, de leraar wiskunde. Hij was een forse man met koele ogen en een boomstronk van een duim; in zijn keel had hij een luidspreker. Roland werd bijna uit zijn bank getild door de oorvijg die hij kreeg, maar hij bleef maar grijnzen terwijl de sterren voor zijn ogen dansten. Zijn kornuiten lagen krom van het lachen.

Hun lol was nooit kwaadaardig, net zo min als de bijnamen die ze voor iedereen verzonnen, het liefst nog voor elkaar. Kippepoot was Binchi omdat hij zulke lange stelten had; Roland het bosmannetje. Dat had Binchi voor hem bedacht. Met zijn spitse oren en zijn spitse kin vond hij hem lijken op het gelaarsde mannetje dat het bos onveilig maakte in hun leesboek op de lagere school. Alejandro had geen vaste bijnaam, tot hij door een voorval tijdens een regenachtige oktobermaand omgedoopt werd tot Mister

Chiclets.

Ze begonnen aan de derde klas van de HBS en hun gedrag weerspiegelde in bijna alles wat ze deden de bokkesprongen van hun puberteit.

De grote vakantie was ten einde en Alejandro werd een ander mens. Hij begon zijn schoenen nauwgezet te poetsen, streek zijn broeken eigenhandig evenals zijn shirts en deed het allemaal zo fanatiek dat zijn kleren ervan glommen; in zijn schoenen kon hij zijn gezicht herkennen. En daar bleef het niet bij. Zijn hele gang paste hij aan aan zijn kruistocht tegen de kreukels in zijn kleren. Alejandro liep niet meer, hij schreed. Men kon hem zelfs met één minuut belichtingstijd nog haarscherp op de foto krijgen, zoals de leraar Spaans opmerkte. Een kuif die op een acht leek en half zo groot was als zijn hoofd, stond trillingsvrij te glanzen in de zon; zelfs de passaat was niet opgewassen tegen zo'n overmacht aan Brylcream.

Binchi smaalde. Roland plaagde. Hij noemde Alejandro Mister Omo, Mister Brylcream, Mister Nice, maar bij niemand sloeg zo'n bijnaam aan. Het was alsof men vond dat Alejandro zijn ware gedaante had gevonden. Piekfijn eruitzien hoorde bij hem, net als zijn stem. Tot de regen kwam en zijn imago van onkreukbaarheid door de modder van de straten werd bezoedeld.

Wat zelden gebeurde, gebeurde in die dagen; de regen kwam bij bakken uit de hemel. Tussendoor scheen de zon, ietwat bleu en in verdrukking geraakt door de donderwolken die het firmament beheersten. De dammen braken, de straten stroomden vol met vuilbruin water dat kolkend zijn weg naar zee zocht. Overal in de stad had men de roosters van de rioolputten gelicht om het water sneller te laten doorstromen.

De mensen kwamen in de straten als kikkers vooruit, springend van droge plek naar droge plek; sommigen trokken hun schoenen uit en waadden door het water dat tot ver boven hun enkels kwam.

Op een ochtend klaarde de hemel op. Het eiland slaakte een zucht van verlichting.

Die middag toog Binchi weer naar school met zijn broekzak vol drop en pakjes chiclets. Als gewoonlijk liep hij langs het huis van Alejandro, floot een paar keer, maar zijn vriend was al naar school vertrokken. Binchi versnelde zijn pas.

Halverwege school zag Binchi hem op een afstand lopen. Hij floot hun herkenningsmelodie, maar Alejandro reageerde niet. Pas toen Binchi hem op een paar passen genaderd was, draaide Alejandro zich om en riep, terwijl hij in een plas stapte: 'Chiclets! Chiclets! Ik wil chiclets!'

Zijn stem verzoop in het omhoogspattende water, zijn armen grepen zich vast aan de lucht. Toen de plons voorbij was, stak alleen zijn romp nog boven de modderpoel uit. Zijn gezicht en zijn haren zaten onder de dikke bruine klodders; zijn ontwrichte kuif stond scheef op zijn hoofd.

Met veel moeite hees Alejandro zich omhoog uit de rioolput. Zijn lichtgele broek was veranderd in een zwarte slijmerige massa. Onder aan zijn broekspijpen droop de drek in dikke druppels op zijn schoenen.

Alejandro vloekte. Hij vloekte uit het diepst van zijn hart. Snuivend van woede liep hij langs Binchi, hij zag hem niet eens, en waggelde wijdbeens, alsof hij het in zijn broek gedaan had, terug naar huis. Binchi kon geen woord meer uitbrengen; hij stikte van het lachen.

Alejandro kwam die middag natuurlijk veel te laat op school. Quasi onschuldig kijkende klasgenoten boden hem pakjes chiclets aan. In de les hoorde hij de stem van Roland geregeld hardop fluisteren: 'Binchi! Heb je chiclets? Ik wil chiclets!' waarna zijn stem omsloeg in een onderdrukt geproest.

Zo werd Alejandro Mister Chiclets, maar hij bleef trouw zijn kleren strijken en met eindeloos geduld zijn kuif verzorgen; en al die tijd stierf Binchi van de kiespijn.

Van het vele drop en kauwgom eten zag Binchi's gebit eruit als een krottenwijk, van sommige kiezen stonden alleen nog de randen overeind. Naar de tandarts durfde hij niet, zelfs al liep hij rond met een ontstoken kaak. Als ze er thuis over begonnen, raakte hij van streek en maakte zich als de weerlicht uit de voeten.

Zijn vader Jacinto bleef onaangedaan. 'Laat die jongen maar flink pijn lijden. Op een dag gaat hij wel uit zichzelf naar de tandarts,' zei hij als zijn vrouw weer eens ten einde raad was over Binchi.

Binchi bestreed de pijn op eigen wijze. Hij stopte kruidnagel in zijn holle kiezen en 's nachts als hij niet kon slapen, zocht hij verdoving in de Hennessy. Dan sloop hij als een muis naar het dressoir, haalde Jacinto's fles te voorschijn en nam een flinke slok. Daarna kroop hij stilletjes in bed en ging roerloos liggen wachten tot het brandend goedje hem in slaap zou wiegen.

Zo lag hij op een nacht reeds half in sluimer door de drank, toen er buiten bij zijn raam gestommel klonk. Het was windstil en warm; de muggen zoemden om zijn oren. Buiten was het aardedonker, stil, zelfs de krekels sliepen.

'You fuck me and you don't pay,' hoorde hij een vrouwenstem hardop zeggen. Zijn eerste impuls was om op te staan en te gaan kijken; hij bleef liggen. Onder het raam hoorde hij geschuifel, geritsel en gesteun.

'You owe me five guilders,' zei de vrouwenstem verongelijkt. Er kwam geen antwoord. Het gesteun ging door.

Binchi was nu klaar wakker. Zijn hart bonsde, het zweet brak hem uit, hij durfde zich niet te verroeren. De kiespijn voelde hij allang niet meer.

'Five guilders!' zei de vrouw opgewonden. Ze hijgde. Het gehijg werd heftiger. Ze kreunde. Even later stootte ze een korte kreet uit en het werd even stil.

'That's your five guilders,' mompelde een mannenstem.

'You bastard,' zei de vrouw. Het klonk nogal verontwaardigd, maar ze grinnikte daarbij alsof ze een binnenpretje had.

Even later hoorde Binchi hun voetstappen in de nacht verdwijnen. Het duurde een hele tijd voordat de warmte terugkwam en de muggen en het geklop in zijn kaak. Pas tegen de ochtend sliep hij in.

Bij Roland werd zijn verhaal een groot succes. Overal waar hij Binchi tegenkwam, groette hij met: 'Five guilders! I fuck you for five guilders!'

'Hé, Five Guilders!' riep hij dwars over het schoolplein. Aan iedereen die wilde luisteren, diste hij het verhaal zo smakelijk mogelijk op, al was het voor de tiende keer. Hij kreeg er maar geen genoeg van. Voor Roland werd Binchi 'Five Guilders'.

'Five guilders! I fuck you for five guilders!' Elke keer barstte Roland in lachen uit.

Van het stel was Roland het vrolijkst, de grootste kwelgeest ook. Hij woonde niet ver van de Zuidstraat, in een houten huisje waar het altijd naar kerrierijst rook. Tussen de rommel op het erf stond een enorme tamarindeboom. Zijn vader Felix was kleermaker. Veel te doen had hij niet, want hij zat meestal de krant te lezen of hij was er gewoon niet. Binchi noch Alejandro hadden hem ooit aan het werk gezien achter zijn Singer naaimachine. Rolands moeder Angela was een forse negerin die snoep verkocht en limonade en in de wijk de was deed voor de vrijgezellen.

Het was Roland die de twee onbekenden wilde gaan bespieden. Dat ze nog eens terug zouden komen, stond voor hem als een paal boven water.

'Je keert altijd terug naar de plek waar je het fijn hebt gehad,' filosofeerde hij. Binchi had daar weinig tegen in te brengen.

Ze posteerden zich achter een stel vuilnisdrums tegenover Binchi's slaapkamer en zaten daar nacht na nacht in gezelschap van de kakkerlakken tot ze omvielen van de slaap. Er gebeurde niks. Na twaalven kwam er geen hond meer door de straat. Na een week hielden ze het voor gezien.

In mei werd Alejandro vijftien en zijn ouders wilden hem een groot feest geven. Het werd een onvergetelijk dansfeest. Binchi leerde de merengue dansen, kreeg verkering met zijn klasgenote Gwendoline en proefde voor het eerst in zijn leven de smaak van Cuba Libre. Roland straalde, want in een donker hoekje van het balkon ontfutselde hij Willemijn een zoen.

Rond twaalven kwam Jacinto zijn zoon halen. Binchi draalde, verzon excuses en liet zijn vader wachten, maar ten slotte moest hij mee.

Vlak voor hun huis remde zijn vader plotseling en vloekte. Binchi staarde slaperig in de duisternis. In het licht van de koplampen ontwaarde hij een man en een vrouw vlak bij zijn slaapkamer. De vrouw trok haar jurk naar beneden, de man sjorde aan zijn broek. Heel even staarden ze in de felle koplampen, voordat ze zich uit de voeten maakten. De man had Binchi nooit gezien, maar de vrouw was Angela, de moeder van Roland; hij herkende haar meteen.

Jacinto parkeerde de auto voor het huis. Zwijgend stapten ze uit, zwijgend gingen ze naar binnen. Ze vergaten zelfs elkaar goede nacht te wensen.

Binchi vertelde niets hierover aan Roland. Als zijn vriend hem nog eens plaagde met 'Five guilders! I fuck you for five guilders!' lachte Binchi een beetje als een boer die kiespijn heeft en roerde een ander onderwerp aan.

Roland bleef aan het eind van dat schooljaar zitten en verdween naar de technische school. Alejandro en Binchi zagen hem steeds minder en op den duur waren ze geen vrienden meer.

Maar ze dachten vaak aan hem. 'For five guilders, Alejandro,' zuchtte Binchi dan een beetje treurig en Alejandro antwoordde, meewarig schuddend met zijn hoofd: 'Five guilders, Binchi, five guilders.'

Lachen was er niet meer bij.

Het feest van San Juan

De grootvader van Tantán, Hermanus Esaías Scholten, had zijn hele leven achter zijn trapnaaimachine gewerkt, tot hij op een dag getroffen werd door een mysterieuze ziekte die hem geheel dreigde te verlammen.

De ziekte had het het eerst op zijn voeten gemunt, daarna op zijn benen en langzaam maar zeker kroop het onheil steeds verder in zijn lichaam omhoog, de sporen van vernieling op zijn gezicht achterlatend.

In plaats van achter zijn naaimachine zat Hermanus nu als een invalide de hele dag in zijn lievelingsstoel, een houten klapstoel met een rugleuning gemaakt van luiaardsvel, een souvenir uit Venezuela, waarin hij zich uitstrekte als hij een luchtje schepte voor het huis.

De hele knappe dokter Fizzheimer uit Curaçao onderzocht de arme Hermanus en moest hem ten slotte met de harde waarheid confronteren: 'Het is ongeneeslijk, Hermanus.'

De Duitse arts betoogde dat de oorzaak van de kwaal gezocht moest worden in het luiaardsvel. Dat vel bevatte een stof die gemakkelijk door de poriën van de huid heen kon dringen en, eenmaal in het lichaam, de zenuwbanen aantastte, ze als het ware opvrat, tot op den duur het ruggemerg hol werd als een bamboefluit.

'U zult een fluittoon horen als het zover is,' voorspelde Fizzheimer aan het ontstelde gezin, 'de dood treedt dan onmiddellijk in.'

En zo gebeurde het ook. Op een avond weerklonk er in de zitkamer een hoge noot die langzaam wegstierf. In een stoel vond men Hermanus, uitgemergeld en morsdood.

'Echt gebeurd, Binchi,' zei Enriquita, terwijl ze haar zoon met grote ronde ogen aankeek, 'Tantán heeft het me zelf verteld.'

Ze zaten met zijn tweeën in de voorkamer, gehuld in de lauwe warmte van de avond. Een man op het televisiescherm praatte geluidloos. De klok op het toestel wees kwart voor negen aan. Het was de avond van San Juan.

Binchi zei: 'Edi komt niet meer.'

'Nee, Edi komt niet meer,' zei Enriquita peinzend.

Binchi lepelde zijn chocolade-ijs naar binnen en dacht aan Tantán, de tante van zijn moeder. Ze was al tachtig toen hij geboren werd.

Maria Valentina, zoals ze in werkelijkheid heette, was een stille, ineengeschrompelde vrouw met een grote kromme neus. In huis schuifelde ze rond in een bloemetjesjurk die tot haar enkels reikte.

Veel contact had hij niet met Tantán. Alleen als ze hem nodig had om een draad door het oog van haar naald te steken, werd hij geroepen. 'Mi wowo ta skur,' zei ze dan ter verontschuldiging.

Iedere dag stond ze heel vroeg op. Ze dronk haar koffie, zette zich daarna achter haar naaimachine en zwoegde dan de hele dag op een kledingstuk dat niemand nodig had. Ze ging met dit werk door tot ze de negentig gepasseerd was. Als ze niet werkte, bad ze. En naarmate ze ouder werd, viel ze steeds vaker in slaap met de rozenkrans tussen de gerimpelde vingers.

Binchi vond haar eng. Zijn kleine beetje eetlust werd om zeep geholpen als hij met haar aan tafel zat, want ze morste en spuugde op haar bord; als ze haar darmen de vrije loop liet en het huis gevuld werd met een weeë poepgeur, vluchtte hij weg naar wat hij als zijn veilige haven beschouwde, de stoffige zolder, waar hij de wijde omtrek in de gaten hield, de zee kon zien en zich ver weg voelde van de aftakeling waar hij beneden in huis mee werd geconfronteerd.

Toen ze stierf, werd ze in de slaapkamer van zijn ouders opgebaard.

Vredig rustte ze in haar kist tussen wit satijn, de diepe groeven in haar bruine gezicht haast onzichtbaar onder dikke lagen poeder, de gouden oorhangers roerloos langs haar ingevallen wangen. Ze had een mooie witte jurk met een kanten kraag aan en in de in elkaar gevouwen handen klemde ze haar rozenkrans.

Zijn moeder wilde net beginnen over de dood van Tantán, toen een donkere gestalte in de deuropening het verleden uit hun gedachten wiste. Edi Trimon kwam binnen. Hij zag er moe uit.

'Zo ben je er eindelijk?' groette Binchi.

Enriquita zei: 'Wat heb je rode ogen.'

'Ik heb zeep in mijn ogen gekregen,' loog Edi en ging in een van de grote leren stoelen zitten.

'Bijna heb je Tightrope gemist,' zei Binchi. Hij sprong op en zette de televisie harder aan. 'Moet je horen, kerel,' begon hij, terwijl hij terugliep naar zijn stoel, 'morgen softballen we tegen de jongens van Dakota, op het veld van Habrak. En je zorgt ervoor dat je op tijd opstaat. Ik kom je zelf halen.'

'Rustig, rustig, om tien uur sta ik klaar. Zonder mij kunnen jullie toch niet winnen,' antwoordde Edi sussend.

Vanaf het scherm kwamen pistoolschoten en geloei van sirenes. De jongens hielden op met bakkeleien; Enriquita stond op.

'Wil je ook wat ijs, Edi,' vroeg ze.

'Lekker,' antwoordde Edi en zijn sombere gezicht klaarde op.

'En hoe is het met moeder?' vroeg Enriquita, terwijl ze de lege schotel van Binchi oppakte.

'Met moeder is het goed,' antwoordde Edi met een lichte aarzeling in zijn stem.

Edi kwam die Sint-Jansavond met de schemering thuis, hongerig en onder het stof van een hele middag jagen op leguanen. Lichi en Irene waren in hun kamer aan het spelen; zijn stiefvader Lionel Mercelina lag languit op de bank zijn krant te lezen.

Edi keurde hem geen blik waardig en haastte zich naar de keuken om zijn moeder zijn avonturen te vertellen.

'Bijna hadden we morgen leguanesoep gegeten,' riep hij al vanaf een afstand. 'Zo'n grote, mam, zo'n grote!'

De lengte die hij met zijn handen aanduidde toen hij de keuken binnenkwam, nam wel een meter in beslag. Teresa stond bij het aanrecht af te wassen. Geamuseerd keek ze hem aan.

'Je gelooft me niet, hè, je gelooft me niet,' zei hij, quasi teleurgesteld zijn hoofd schuddend.

Terwijl hij zijn boterhammen smeerde, vertelde hij hoe hij en Binchi de dieren beslopen hadden, ze hadden opgejaagd, achtervolgd van boom naar boom, van tak naar tak; hoeveel ze er hadden gezien, hoeveel ze er bijna, maar werkelijk bijna, te pakken hadden gekregen.

'Mam, bijna hadden we morgen leguaan gegeten,' riep hij en zette zich aan de keukentafel.

Uit de slaapkamer kwam een gil van Lichi.

'Wat wil Lichi?' vroeg Edi.

'Haar nieuwe schoenen,' bromde Teresa afwezig.

'Ik moet ook nieuwe schoenen hebben,' mompelde Edi met volle mond.

Teresa zweeg. Edi staarde naar twee vliegen op de broodplank, leunde daarna achterover en begon met het broodmes sneetjes te kerven in de vette rand van de houten tafel. In gedachten rende hij weer tussen de cactussen.

Lichi gilde weer: 'Ma, kom je nou?' Teresa droogde haar handen af en liep knorrig naar de huiskamer. Nieuwsgierig tippelde Edi achter haar aan.

'Kom, Lichi, kom je schoenen passen,' riep Teresa.

Het meisje kwam blij aangehuppeld en ging aan de eettafel zitten. Haar gezicht betrok toen Teresa de schoenen uit de doos te voorschijn haalde.

'Ik wil witte schoenen!' riep ze verontwaardigd.

'Ze hadden geen witte,' zei Teresa en pakte haar rechtervoet.

'Ik wil witte schoenen!' huilde ze.

Lachend zei Edi: 'Je moet maar op blote voeten naar school. De meisjes zullen je dan niet meer plagen met de gaten in je schoenen.'

Lichi wipte de schoen van haar voet en schopte hem boos weg. 'Ik wil witte schoenen!' krijste ze.

Lionel, verdiept in de sportpagina, had al die tijd niks gezegd. Hij was niet best geluimd en het gekibbel zo vlak onder zijn neus verstoorde zijn wankele humeur nog meer. Hij smeet de krant op de grond, stond op en verkocht het meisje een oorvijg.

'En nu houd je op met dat gezeur!' schreeuwde hij. De geschrokken Lichi blerde en rende weg.

'Met slaan voed je geen kind op,' zei Teresa gelaten.

'Verwen dat kind niet zo!' zei Lionel bits, terwijl hij aanstalten maakte om weer te gaan liggen.

'Praat niet zo tegen mijn moeder!' zei Edi geïrriteerd.

'Houd je mond, Edi,' reageerde Teresa geschrokken.

Lionel keek Edi minachtend aan. 'Zal ik jou een toontje lager laten zingen, jongen?'

'Ik zing zoals ik wil. Je bent mijn vader niet.'

'Dan zal ik je tonen wie hier de baas in huis is, vriend.'

Dreigend stapte hij op Edi af. Edi schoof achter de tafel, keek hem vuil aan en schreeuwde: 'Mijn moeder is hier de baas, niet jij, zwarte aap!'

'Edi!' gilde Teresa.

Lionel stormde op Edi af.

'Houd op met vechten, houd op met vechten,' schreeuwde Teresa wanhopig, maar de ramp had zich al voltrokken.

Edi rende het erf op, sprong over het hek en sprintte weg. Teresa probeerde Lionel nog bij zijn overhemd vast te grijpen, maar hij scheurde zich los en rende de jongen achterna.

'Sla hem niet, Laio, sla de jongen in godsnaam niet,' gilde Teresa. De buren onder de kwihiboom voor Joonchi's huis werden opgeschrikt door het lawaai. Hun gelach verstomde, de stemmen stokten, de oude Joonchi slikte zijn fluim in.

Even later zagen ze Lionel terugkeren, ze zagen hem het hek opengooien, het erf oplopen, en

vloekend zijn huis binnengaan. Op fluistertoon en gelijk een koor in een Grieks drama, betreurden ze het lot van hun buurvrouw Teresita.

'Arme Teresa, alleen zij weet wat ze allemaal moet doorstaan met die man van haar,' mummelde Joonchi.

'En ze klaagt nooit,' zuchtte Shon Clarita.

'Nooit!' beaamde Cornelí met een lichte stemverheffing. De wind in de takken van de kwihi klaagde mee.

In de Zuidstraat kende men Lionel als een norse, stille man, die uit zijn ogen keek alsof hij de wereld niet vertrouwde. Hij werkte in de bouw als timmerman en metselaar, maar had tijden waarin zijn handen vaker naar de fles grepen dan naar zijn gereedschap. Een uitstekend vakman, daar waren de mensen het roerend over eens, behalve Shon Clarita. Ze verfoeide hem nog steeds omdat hij haar roodcementen patiovloer verknald had. Lionel zou haar vloer nog komen repareren, dat beloofde hij tenminste, maar het werk werd steeds uitgesteld, tot Shon Clarita iemand anders in de arm nam om het karwei te klaren.

Toen het stel in de straat kwam wonen, keek men ervan op dat zo'n aardig ogende Arubaanse met een zwarte Curaçaoënaar getrouwd was. Maar men vond ze niet onvriendelijk en na verloop van tijd raakte men gewend aan de vrolijke Teresa en de stugge Lionel; men raakte zelfs gewend aan hun geruzie dat regelmatig door de dakpannen van hun huis omhoog denderde.

Die avond zagen Joonchi, Cornelí en Shon Clarita om een uur of acht een gele Datsun in de straat verschijnen en toeterend tot stilstand komen voor het huis van Teresa. Lionel stapte in. Ronkend verdween de Datsun uit de straat. Joonchi zei: 'Vandaag is het het feest van San Juan.'

'Vanavond is het dera gai,' constateerde Cornelí en keek veelbetekenend naar de sterrenhemel.

De buren namen afscheid van elkaar. Joonchi wilde vroeg naar bed, de vrouwen gingen thuis nog televisie kijken. De maan gleed een eindje verder aan de hemel. De huizen dommelden één voor één in slaap. Alleen bij Teresa bleef het licht nog aan.

Ze lag op de bank met de ogen dicht en dacht aan Lionel, de bron van haar ellende. Dat Edi een hekel aan hem had, had Lionel aan zichzelf te wijten. Toen ze trouwden beloofde hij haar plechtig dat hij als een vader voor het kind zou zorgen, maar na de geboorte van zijn eigen dochters werd Edi een vreemde in zijn ogen. Hij was niet van zijn bloed, erkende hij ruiterlijk en daarmee was voor hem de kous af. Niet één keer probeerde hij de jongen voor zich in te nemen.

Edi voelde zich achtergesteld en zette zich af tegen Lionel. Zijn lichte huidkleur maakte dat hij zich bovendien heel wat beter waande dan zijn zwarte stiefvader. Naarmate hij ouder werd nam hij het steeds vaker voor zijn moeder op, waardoor de spanningen alleen maar opliepen.

En zo stond ze machteloos tussen twee vuren. Lionel dronk bovendien; van een normaal leven bleef weinig over. Ze voelde zich ontgoocheld, belazerd door het lot, in de tang genomen door de liefde, tot tweemaal toe.

Negentien was ze toen ze zwanger raakte van Edi, maar haar verhouding met Edi's vader ging daardoor als een nachtkaars uit. Van trouwen wilde hij niets weten. Hardhandig wreef de werkelijkheid de verliefdheid uit haar ogen en ze besefte tot haar schande dat ze zich had laten imponeren door een doodgewone schooier, een praatjesmaker in dure kleren, behangen met goud, en zonder een greintje verantwoordelijkheidsgevoel.

Jaren later werd ze ingepalmd door de bedeesde Lionel, het andere uiterste, dacht ze, van Edi's vader.

Maar de gevoeligheid die zij in hem vermoedde bleek alleen maar schijn te zijn. Lionel was een nukkige vent, opgezadeld met een koppige trots waar haar redelijkheid op stukliep; een jaloerse vent ook, die het haar verweet dat ze ooit met een ander had geslapen. Tot overmaat van ramp vergiftigde hij de hele sfeer in huis als hij wat op had. Als zij daar wat van zei, riskeerde ze een vuistslag.

Nee, met mannen had ze geen geluk. Ze was als pechvogel geboren en dan valt er zelfs uit de hemel stront op je kop. Ze moest altijd lachen om die malle verzuchting van Joonchi, maar haar oude buurman had gelijk, groot gelijk.

Zuchtend draaide ze zich om op de bank. De klootzak!, dacht ze, laat hij maar de hele nacht wegblijven, laat hij maar bij de hoeren in San Nicolas intrekken, wat kon het haar nog schelen, ze had schoon genoeg van Lionel.

Een gekko rekketekte kort en krachtig, ver weg blafte een eenzame hond. Met langzame slagen sloeg de Willem III elf uur.

In de Commandeursbaai Club was het feest in volle gang. Rond het veldje waar de aardewerken haan begraven lag, stond een uitgelaten menigte toe te kijken hoe Lionel geblinddoekt werd door Carmen Arends, de Carnavalskoningin van de Club.

Rosaura Werleman inspecteerde de knoop die Carmen had gelegd. Ze keek of de gele doek strak zat, of er geen gleuf te ontdekken was waardoor de geblinddoekte zijn weg naar de kop van de haan zou kunnen vinden. Daarna bond ze hem zelf een tweede doek om, ditmaal een zwarte, en sjorde hem zo vast dat Lionel protesteerde.

'Nog strakker, juffrouw, nog strakker,' riep Juchi Wanopa.

'Die man heeft ogen als een vleermuis,' schreeuwde Efrain de Mey.

Lionel greep de hand van Rosaura vast. 'Voor jou verdraag ik deze pijn,' zei hij terwijl hij haar hand streelde.

'Doe niet zo raar, anders draai ik je zo rond dat je zelfs de weg naar huis niet meer terugvindt,' zei het meisje verontwaardigd en trok haar hand weg.

Maar Lionel was in de stemming en vervolgde zelfgenoegzaam glimlachend: 'Wat ruik je lekker. Als ik straks win, zal ik mijn haan met jou delen.'

Rosaura trok de knoop nog harder aan. 'Als je nu nog kunt zien, weet ik het niet meer; kijk maar zelf Carmen,' zei ze en deed een stap opzij voor haar vriendin, die nu de knoop moest controleren.

Op een teken van Rosaura begon de orgelman aan zijn draaiorgel te zwengelen. Met horten en stoten rolde een metalen wals uit de houten kast. Het publiek dromde nog dichter om het veldje.

Carmen zette de dans in. Met korte snelle pasjes, het bovenlichaam stijf, en zonder dat haar hielen de grond raakten, dreef ze Lionel voor zich uit. Het was een aanloop tot de eerste draai naar rechts, onmiddellijk gevolgd door een tweede en een derde. Haar voeten gleden moeiteloos over de grond, met elke beweging van haar benen deinden de plooien van haar jurk om haar brede heupen.

Hoewel Lionel zich had voorgenomen goed op te letten in welke richting ze gingen, waren de pilsjes die hij op had en het geparfumeerde lichaam van de jonge vrouw dat hij dicht tegen zich aan probeerde te drukken, voldoende om hem alle goede bedoelingen te doen vergeten.

In steeds grotere cirkels wentelden ze rond, steeds sneller ook. Een ijzeren rasp begeleidde de klanken van het orgel. Een lusteloze stem zong: 'San Juan ta burachi, yo también.'

Toen de laatste tonen wegstierven, haakte Carmen zich los uit de armen van Lionel en gaf hem prijs aan de duisternis. Zijn hoofd suisde, draaierig stond hij op zijn benen. Iemand drukte hem een stok in de hand. Uit het gewoel om hem heen kwamen stemmen. Ze riepen dat hij naar links moest, naar rechts; weer andere schreeuwden dat hij al dicht bij zijn doel was. Het draaiorgel hief een dansa aan. Aarzelend waagde hij een stap.

Eerst liep hij in de richting van de dansvloer, maar toen hij de gladde vloer onder zijn voeten voelde, wist hij dat hij de verkeerde kant opging. Hij draaide zich langzaam honderdtachtig graden om en liep met afgemeten stappen precies de tegenovergestelde kant uit. Als een blinde voetganger tastte hij met de stok voor zich uit. De mensen lachten. Plotseling stootte hij tegen een been. Een vrouw gilde.

Juchi klapte op zijn dijen van de pret. Efrain schreeuwde: 'Dal'e un palo, Laio!'

Lionel wist niet wat hem overkwam. Hij was er zo zeker van dat hij in de goede richting ging. Hij draaide naar links en schuifelde naar het midden van het veldje. De mensen joelden. Ze schreeuwden dat hij goed zat, dat hij door moest lopen, dat hij langzaam moest gaan, dat hij rechtdoor moest gaan, dat daar de haan begraven lag.

Lionel bleef even staan. Zorgvuldig voelde hij met de stok, alert op ieder bobbeltje in de grond. Hij nam een stap en begon de stok voorzichtig over de grond te slepen, maar hij voelde niks. Nog een stap en weer aftasten. Niks, weer niks. Hij wachtte, dacht na; uit de menigte klonk de stem van Juchi: 'Nog een stap, Laio, nog een stap.'

Lionel vatte moed en deed weer een stap naar voren. De toeschouwers brulden dat hij steeds warmer werd. Plotseling voelde hij iets boven de grond uitsteken. Onmiddellijk sloeg hij toe, maar niks knapte, niks brak, het was een steen. Lionel werd bedolven onder een lawine van lachsalvo's, tot hij zelf zijn lachen niet meer in kon houden. Proestend leunde hij op zijn stok en gaf zich over aan de vrolijkheid.

De storm bedaarde. Lionel richtte zich weer op. Hij had nog twee kansen. Zijn intuïtie zei hem dat hij niet ver van zijn doel was, maar in welke richting hij moest zoeken, wist hij niet.

Hij veegde met de stok van links naar rechts, van rechts naar links over de grond om geen oneffenheid op zijn weg te missen, maar na een paar stappen kwam hij terecht bij het joelende publiek aan de overkant. De mensen riepen dat hij terug moest en Lionel, stuurloos geworden door de inktzwarte nacht waarin hij dwaalde, volgde het geschreeuw dat opsteeg uit de gonzende menigte. Hij liep terug, liep dan eens schuin naar links, dan weer schuin naar rechts, kwam nog een keer tussen de mensen terecht en doolde daarna op goed geluk rond op het veldje. Plotseling begonnen ze te roepen dat hij niet verder moest gaan, dat hij moest blijven waar hij stond, dat hij heel heel dichtbij was.

Lionel bleef staan. Langzaam streek hij heen en weer met de stok in het zand en tot zijn opluchting stootte hij inderdaad tegen de hanekop. Hij schatte de afstand, dacht dat hij niet kon missen, hief de stok omhoog en miste. De mensen gilden, lachten; aiaiai, riep menigeen.

Lionel mompelde een vloek en begon ongeduldig de grond af te tasten. Al gauw stootte hij weer tegen de haan. Nu tilde hij de stok maar een klein eindje boven de kop. Het publiek hield de adem in.

Een langgerekte zucht van teleurstelling steeg op toen hij zijn laatste kans verspeelde. Efrain schreeuwde: 'San Juan ta burachi, yo también.'

Het orgel zweeg. Rosaura kwam naar hem toe en begon de knopen los te maken. Toen Lionel verlost was van de blinddoeken knipperde hij met zijn ogen en wreef op zijn achterhoofd.

'Je hebt hem te stijf gebonden, verdomme,' zei hij wrevelig.

'Eigen schuld,' antwoordde Rosaura hautain. Ze draaide zich om en liep weg.

Juchi sloeg een arm om zijn schouders. 'Wij zijn mannen, Laio. We slaan geen hanen met een stok, alleen kippen,' brulde hij. Lachend liepen de mannen naar de bar.

Weer rolde er een nieuwe wals uit het kaha di orgel, weer joelde de menigte voor een nieuwe deelnemer, weer zong de schorre stem: 'San Juan ta burachi, yo también.'

Efrain installeerde zich op een kruk en heropende hun drankfestijn met een schreeuw naar de barjongens: 'Een Amstel voor mijn vriend en een Budweiser voor de man die dera gai gewonnen heeft; voor mij een whisky-soda, maar Black Label, hoor je. Black Label! Ik drink geen rotzooi.'

De mannen weken geen moment meer van de bar. De gesprekken werden luider, lacheriger, de moppen werden schuiner.

De problemen ontstonden toen een denderende merengue het dansfeest inleidde. Het publiek veerde overeind, de stoelen werden opzijgeschoven. Op de dansvloer haakten de mannen zich aan de vrouwen vast. Opgezweept door het felle ritme schuifelden ze rond in de warme nacht. Zwijgend staarden de mannen naar de dansende menigte.

'Waarom ga je niet met Carmen of Rosaura dansen?' vroeg Juchi.

'Ik zie geen van beiden,' antwoordde Lionel turend in de verte.

'Die meiden hebben hun kerels bij zich, Lionel, dus haal je geen problemen op de hals, want ik zal je niet helpen,' plaagde Efrain.

De trompetten schetterden, de tambora ging als een gek tekeer; op de dansvloer schuurden de heupen tegen elkaar aan.

Lionels ogen tintelden onrustig. 'Laten we naar San Nicolas gaan,' zei hij opeens.

'Wat voor haast heb je? Het feest is maar net begonnen,' antwoordde Juchi, die popelde om te gaan dansen.

'Carmen en Rosaura zijn al weg,' gromde Lionel.

'Dan zoeken we andere vrouwen. Wat wil je toch? Hier heb je muziek, drank, vrouwen. Wat wil je nog meer?' vroeg Juchi verbaasd.

'Maar dít heb je niet!' zei Lionel en illustreerde zijn bedoeling met een obsceen gebaar. Zijn kleine oogjes keken Juchi boos aan.

'Straks, Lionel, straks, ik wil hier even rondkijken. Je weet nooit...' zei Juchi een beetje verstoord.

Schoorvoetend legde Lionel zich erbij neer.

Op de merengue volgde een bolero. Sommige paartjes gingen zitten, andere drukten zich nog inniger tegen elkaar aan. Een stem schalde door de microfoon:

'Mujer, si puedes tú con Dios hablar,
pregúntale si yo alguna vez
te he dejado de adorar.'

De mannen aan de bar hadden net een nieuw rondje aangereikt gekregen, toen Juchi de meisjes in de gaten kreeg. Hij keek Lionel aan en gebaarde dat hij ging dansen. Lionel dronk zichzelf nog wat moed in met een slokje Bud en keek toe hoe zijn kameraad zich een weg baande door de mensen. Hij zag hem bij het tafeltje van de twee meisjes aankomen, voorover buigen en wat zeggen. Carmen stond op en liep met zijn vriend de dansvloer op.

Lionel draaide zich om naar Efrain die slaperig van zijn glas nipte. Plotseling flikkerden zijn ogen op

alsof het tot hem doordrong dat Lionel voor hem stond.

'Ik ga echt niet met jou dansen,' zei hij met een zware tong.

'Loop naar de bliksem, jij,' bromde Lionel en verdween in het gewoel.

'Geen ondeugende dingen uithalen,' riep Efrain hem nog na.

Maar Rosaura wilde niet. Ze was moe, zei ze, haar hoofd half afgewend. Ze had haar benen over elkaar geslagen en haar wijde jurk ver over haar knieën getrokken; haar rechtervoet wipte onrustig op en neer alsof ze zich verlegen voelde nu haar vriendin er niet meer bij zat.

Lionel ging naast haar zitten en probeerde het meisje over te halen. Rosaura lachte onbehaaglijk. Toen hij naar haar hand greep, schoof ze haar stoel met veel misbaar naar achteren.

'Ik dans niet!' zei ze nadrukkelijk, 'dat heb ik je al tien keer gezegd.'

'Waarom danst Carmen wel?' hield Lionel aan.

'Dat is haar zaak!' zei ze geërgerd. Toen Lionel inzag dat het meisje in haar weigering volhardde, stond hij op en sneerde: 'Je hebt stront in je bol!'

Rosaura keek hem vuil aan. Een kwaadaardige glinstering verscheen in haar bruine ogen. 'Ik dans niet met negers,' mompelde ze.

Lionel bleef staan. De verbazing plooide zich op zijn gezicht, zijn ogen keken het meisje schampervragend aan. 'Zeg het nog eens, als je durft!'

'Ik dans niet met negers!' herhaalde ze, terwijl ze hem uitdagend aankeek.

Het volgende moment lag ze op de grond, geveld door een harde mep in haar gezicht. Rosaura gilde. Haar snerpende kreet sneed als een mes door de romantische melodie. De muziek stokte, de mensen stroomden toe. Een man vloog Lionel aan en duwde hem omver tussen de stoelen en de tafels. De half gevulde bekers kieperden om, flessen ploften kapot op de betonnen vloer. Lionel stond op om terug te slaan. Op dat moment kwam Juchi tussenbeide. Wijdbeens, de armen gestrekt, probeerde hij de kemphanen uit elkaar te houden.

Ook Efrain mengde zich in de ruzie. Wankelend op zijn lange stelten stond hij in de kring mensen en riep: 'Laio is dronken. Breng hem naar huis, Juchi. Kom, laten we de man naar huis brengen. Ik zeg je, Laio is dronken.'

Rosaura was helemaal overstuur. Huilend werd ze door Carmen van het strijdtoneel weggevoerd. Een aantal feestgangers brulde verwensingen naar Lionels hoofd, maar ze hielden zich in. De man die Lionel aanviel werd stevig vastgehouden door zijn kameraden en liet zich ten slotte naar de bar leiden om zijn agressie met bier weg te spoelen.

Juchi ontfermde zich over Laio. 'Ik breng je thuis, Laio,' zei hij en sleurde hem weg van de dansvloer, regelrecht naar de uitgang van de club.

Toen ze buiten stonden, hoorde hij de band een tumba aanheffen. Juchi vloekte. 'En ik was Carmen net aan het inpalmen!' gromde hij nijdig en smeet de deur van de auto met een klap achter Lionel dicht.

Teresa schrok wakker toen het hek knersend openzwaaide. Er viel een korte stilte, gevolgd door het geklater van water. Even overwoog ze of ze Edi wakker zou maken, maar ze zette die gedachte meteen van zich af. Ze wilde zich niet laten regeren door haar angst; misschien gebeurde er wel niks.

Even later hoorde ze gemorrel aan de deur; de glazen jaloezieën rammelden. De deur piepte open en viel half dicht. Ze hoorde een zucht, daarna een licht gestommel. In de huiskamer klonken voetstappen.

Plotseling doemde de gestalte van Lionel op in de slaapkamer. Aarzelend kwam hij op haar af. Ze deed alsof ze sliep, probeerde zo regelmatig mogelijk te ademen en durfde zich niet te verroeren. Door haar oogwimpers volgde ze al zijn bewegingen.

Ze zag hem zijn overhemd uittrekken en hoorde hem iets binnensmonds mompelen; ze zag hem op de stoel in de hoek gaan zitten; kort daarop plofte een schoen op de grond. Ze zag hem opstaan, zijn broek omlaag stropen. Het grimmige silhouet in witte onderbroek dat haar vanaf het voeteneind aanstaarde, deed haar hart tot in haar keel bonzen.

Toen Lionel eindelijk in bed kroop, werd haar adem gesnoerd door een weeë walm van alcohol vermengd met nicotine. Met een gevoel van afkeer draaide ze haar rug naar hem toe. Ze schrok toen ze zijn vochtige vingers tussen haar benen omhoog voelde kruipen. In een reflex duwde ze zijn hand weg. Ze trok haar nachtpon over haar benen en ging iets verder weg liggen. Met een ruk trok Lionel haar nachtpon omhoog en greep tussen haar benen.

'Laat me slapen,' zei Teresa geïrriteerd en sloeg zijn hand weg. Lionel schoof dichter naar haar toe. Plotseling boog hij zich over haar heen, duwde haar plat op bed en ging op haar liggen.

'Laat me met rust, Lionel. Laat me met rust,' zei Teresa met een diepe zucht. Ze probeerde hem weg te duwen, maar zijn lichaam lag als een dood gewicht op haar borst. 'Ik wil het niet! Ik wil het niet!' knarsetandde ze.

'Haal die handen weg,' stamelde Lionel. Teresa wendde haar gezicht van hem af. De walm uit zijn mond maakte haar onpasselijk.

'Nee!'

'Haal die handen weg,' gromde Lionel dreigend. Hij pakte haar armen beet en hield ze stijf tegen het bed.

'Ik wil niet...' zei ze met onderdrukte stem terwijl ze haar armen probeerde los te rukken. 'Ga slapen!'

Toen haar armen even vrij kwamen, duwde ze hem met handen en voeten weg.

'Haal die handen weg!' snauwde Lionel en wierp zich met nog grotere kracht op Teresa. Hij pakte haar armen beet, hield ze in een ijzeren greep vast en dwong haar dijen met zijn knieën tegen het bed.

'Ga weg! Zatlap! Laat me met rust,' siste ze giftig. Teresa schokte, draaide, spartelde tegen, maar haar lichaam zat vast als in een klem.

Edi was door het lawaai wakker geworden, de twee meisjes sliepen door alles heen. Doodstil luisterde hij naar de worsteling. Het bed bonkte en de duisternis werd gevuld met een bloedstollend gehijg en gesteun. Het zweet brak hem uit, zijn lichaam verkrampte; hij kreeg pijn in zijn borst.

Opeens hoorde hij Lionel met verbeten woede zeggen: 'Ik vermoord je!'

Edi sprong overeind en rende naar de kamer van zijn ouders. Lionel zat boven op Teresa met beide handen om haar hals, zijn gezicht verwrongen in een boosaardige grimas. Edi zag zijn moeder machteloos aan zijn armen rukken; de doodsangst huilde in haar ogen.

'Edi, Edi...' kon ze nog uitbrengen.

Buiten zinnen rende Edi naar de huiskamer, zocht tevergeefs in het donker zonder te weten naar wat, en holde door naar de keuken. In het koele maanlicht glom het broodmes naast een bord met kruimels op het aanrecht. Even bleef Edi staan, maar de paniek maakte zich weer van hem meester toen hij de gesmoorde kreten van zijn moeder hoorde. Hij greep naar het broodmes en holde terug naar de kamer.

In een oogwenk was hij bij het bed. Zijn moeder vocht wanhopig tegen een Lionel die gehypnotiseerd

leek door zijn waanzin. De drank had zijn verstand uitgeschakeld, hij was verblind door een troebele haat.

'Edi...' kreunde Teresa met uitpuilende ogen en haar rechterarm viel krachteloos opzij. Toen drukte hij haar het mes in handen. En het was alsof de hoop weer in haar terugkeerde met het duistere voorwerp dat ze in haar hand voelde; haar krachten zwelden aan en ze weigerde de adem uit haar lichaam te laten persen.

Met haar laatste krachten vocht ze voor haar leven. Blindelings sloeg ze om zich heen, ze stompte, trok, duwde, stak, totdat Lionel haar met een gil losliet, omviel en met een harde smak naast het bed op de grond terechtkwam. Happend naar lucht bleef Teresa liggen.

Edi deinsde terug. Hij keek toe hoe Lionel zich oprichtte en met de handen om zijn buik naar de deur van de slaapkamer strompelde. Hij zag hoe hij zich vastklampte aan de deurpost en zich naar de huiskamer sleepte; hoe hij kreunde, steunde, vloekte en zich vasthield aan alles wat zijn handen tegenkwamen.

Het bloed gutste uit zijn buik; op zijn gezicht speelde een dwaze grijns, alsof hij niet begreep waar al dat vocht vandaan kwam.

Hij stootte zijn knie tegen de tafel, vloekte heftig en begon de pijn daar weg te wrijven. In het schimmige licht van de maan ontwaarde hij de voordeur. Met zijn linkerhand hield hij zich vast aan de tafel, zijn rechter omklemde zijn buik.

'Konjo!' stamelde hij. Hij wierp zich tegen de halfopen deur en tuimelde naar buiten. Even bleef hij liggen hijgen, zijn blote lichaam languit in het zand.

Op zijn wang, zijn rug en zijn benen plakte een laag zandkorrels. Hij probeerde rechtop te gaan staan, schreeuwde: 'Konjo!', slingerde heen en weer en viel nogmaals. Bij het tuinhek bleef hij liggen, zijn hoofd rustend op een plukje gras.

Vanuit de huiskamer keken vier bange oogjes naar buiten. Versteend in de deuropening stond Edi. Toen werd hij door Teresa met geweld opzij geduwd.

'Het was een mes, Edi! Het was een mes!' gilde ze, terwijl ze naar het lichaam van haar man snelde. Het was een kreet van afgrijzen, doortrokken van pijn, alsof het mes haar eigen buik had opengereten.

De volgende dag werd stralend als altijd. Gul stortte de zon haar licht uit over het eiland; aan de hemel dreven grijze wolken gejaagd voorbij.

Klokslag tien verscheen Binchi voor Edi's huis, een baseballpet op zijn hoofd en Marlboro in grote letters op zijn T-shirt. Het huis leek nog diep in slaap. Binchi riep een paar maal. De muren zwegen. Hij floot. Niemand kwam. Hij begon zich al kwaad te maken op zijn vriend, toen de voordeur openzwenkte.

Een vermoeide Edi verscheen in zijn blote bast in de deuropening.

'Kom je nog?' vroeg Binchi een beetje opgewonden.

Edi schudde zijn hoofd. 'Binchi..., Lionel is dood,' zei hij met een grafstem en schermde zijn blik af van het schelle daglicht.

'Laio...?' zei Binchi verbaasd.

'Laio is dood, Binchi,' herhaalde Edi en trok de deur weer dicht.

Verbijsterd rende Binchi terug naar huis.

Uncle Djo

Op een ochtend voor hij naar school ging, hoorde Binchi van zijn moeder Enriquita dat in het huis van de zeven zusters die nacht de duivel was verschenen aan Ifigenia, de jongste van het stel. Satan had haar staan aangapen vanaf het voeteneind van haar bed, met een rode cape om zijn schouders en een rode puntmuts op zijn hoofd.

De zusters schrokken danig van de aanwezigheid van het Kwaad in hun huis, en dat terwijl de vier muren van Ifigenia's slaapkamer vol hingen met beeltenissen van de Heilige Maagd. Zelfs een dozijn duivels zou zich daar niet durven te vertonen.

'Alleen het Kruis is afdoende,' legde pater Mimosa Brandenburg hun de volgende dag uit, terwijl hij zijn koffie slurpte in het achterhuis. De ochtend na de verschijning was hij opgebeld door de oudste zus, Serafina. Ze was zo over haar toeren dat hij het huis nog diezelfde middag een bezoek bracht.

In de slaapkamer van Ifigenia prevelde hij wat uit zijn brevier, sloeg wel twintig kruisen en sprenkelde een liter wijwater in alle hoeken van de kamer. Diezelfde dag hing Serafina een kruis op boven Ifigenia's bed.

Djowiwi, de broer van Enriquita, betreurde dat Satanás, zoals hij de duivel noemde, hem niet was verschenen. Hij zou wel raad hebben geweten met het heerschap. Voor de rest moest Ifigenia maar niet zo vaak naar de kerk gaan, daar werd een mens alleen maar hol van in zijn hoofd.

Enriquita vond haar broer een stijfkop, een onbehouwen vlerk die nergens in geloofde. Hij zou daar nog eens spijt van krijgen. Nee, de spotlust van Djowiwi kon Enriquita niet waarderen. Voor haar stond vast dat spoken, de duivel, en allerhande wezens van de hel even echt waren als Onze Lieve Heer. En de nacht was hun element.

Enriquita wantrouwde de nacht nog erger dan de zee die haar oom Modesto had verzwolgen. Gedurende de uren van de nacht begaf een zinnig mens zich niet op straat, want als het lichaam zich te ruste had gelegd en de geest zich hoogstens nog in dromen wentelde, bleef de arena van het leven leeg achter. Het was dan dat Satan en de grimmige geesten van de doden, van de zielen die in het graf geen rust konden vinden, hun schuilplaats in de onderwereld in de steek lieten om te gaan dwalen door de verlaten straten en door de stille huizen van de levenden. De nachtelijke uren waren onveilige uren. Enriquita kon talloze voorbeelden aanhalen om haar gelijk te staven.

Kijk maar naar Coco, de oudste zoon van Djandján. Niemand zal ooit kunnen begrijpen hoe die arme stakker zijn vrouw Nocturna verloor.

Coco stond gewoontegetrouw om zes uur op, en op een ochtend bleek de plek naast hem leeg, haast onbeslapen. In huis was Nocturna nergens te bekennen. De ramen waren dicht, de voordeur was op slot. Coco stond voor een mysterie waar hij jaren later nog hartkloppingen van kreeg.

Twee dagen na de verdwijning zagen vissers, in de haven nabij de groentemarkt, het lijk van zijn vrouw tussen de rotte sinaasappels en de bruine bananen in het water drijven. Basilio, de baas van de rijdende snackbar Rayito de Luna, verklaarde tegenover de politie dat hij in die bewuste nacht twee zwarte figuren in de buurt van de kade had zien lopen. Hij was ervan overtuigd dat tussen hen in zoiets

als een witte schim meeliep, maar hij stond te ver van ze vandaan om het goed te kunnen zien. Dat het Nocturna was, daar twijfelde niemand aan.

En Shon Katrien dan? Iedereen wist toch dat het 's nachts spookte in het huis van Shon Katrien. Er klonken voetstappen door het huis, deuren gingen open, deuren gingen dicht; meubelstukken werden heen en weer geschoven. Zelfs Biermans, de nuchtere Rotterdammer met wie ze een tijd getrouwd was, werd gek van het nachtelijk gestommel.

Nee, de nacht was onveilig. Daar probeerde Enriquita haar zoon Binchi diep van te doordringen. Ze waarschuwde: 'Daarom zeg ik je, Binchi, als je laat thuiskomt, zorg er dan voor dat je met je rug door de voordeur naar binnen komt, met je gezicht naar de straat, zodat er geen enkel ander wezen samen met jou het huis kan betreden.'

Hoewel Binchi reeds jong besefte dat hij ieder talent miste om in contact te komen met het bovennatuurlijke, huiverde hij bij de verhalen van zijn moeder en volgde braaf haar raad op. Als hij thuiskwam in het donker keek hij eerst achterom voor hij de voordeur opendeed, maar wat hij zag was meestal het zwarte silhouet van zijn oom Djo die buiten op straat in zijn stoel zijn pijp zat te roken, of lag te snurken. Die trok zich niks aan van de dolende geesten in de Zuidstraat.

Djo, of Djowiwi zoals de meeste mensen hem noemden, had een bewogen leven achter de rug toen hij zich eindelijk vestigde in de Zuidstraat.

In zijn jeugd was hij thuis een regelrechte ramp, vooral nadat zijn vader Bartolomeo stierf en de nog jonge Carmelinda met zes kinderen achterliet, in een tijd dat armoe troef was op het eiland. De kleine Djo weigerde om naar school te gaan. Zijn ongedurige natuur kwam in opstand tegen dat urenlang in een bank zitten luisteren naar vrome mannen in lange witte rokken. Hij verkoos de straat, waar het leven zich afspeelde. Met het geld dat hij als loopjongen hier en daar verdiende, kocht hij bier in de havenkroeg El Mundo en luisterde hij gefascineerd naar de verhalen van de zeelui die de wereld op hun duimpje kenden.

Op zijn vijftiende kon hij vloeken als een matroos en bezat hij, tot verbijstering van zijn moeder, een revolver waarmee hij op wilde duiven schoot en op lawaaiige zwerfkatten. Zijn moeder pakte hem het levensgevaarlijke speelgoed af, een week later had hij er weer een. Waar hij die dingen vandaan haalde, wist niemand. Niemand kon er ook achter komen, aangezien de kleine Djo zich niet geroepen voelde zijn geheimen aan anderen, zelfs niet aan zijn moeder, te openbaren. Djo was zo gesloten als een kokosnoot.

Op zijn zeventiende was hij volwassen. Hij rook, zoop en bezocht de hoeren; nergens kreeg hij werk. Op een dag had hij schoon genoeg van het eiland en vertrok naar Cuba waar er flink geld verdiend werd op de suikerrietplantages. Tien jaar zat hij daar, niet één keer liet hij iets van zich horen.

Mannen die hem op Cuba hadden meegemaakt, vertelden dat hij, zo jong als hij was, een van de meest gevreesde buitenlanders was in heel het gebied rondom Santiago. De wildste geruchten deden over hem de ronde. Men vertelde dat hij op een dag werd aangevallen door zeven slangen tegelijk; alle zeven doodde hij met zijn twee pistolen. In Bahía del Cochino raakte hij slaags met een hongerige haai die hem zijn vis afhandig wilde maken. Sindsdien droeg hij een litteken dat vanaf zijn rechterschouder naar beneden zigzagde tot zijn rechterbil. De mannen vielen stil als ze het zagen; de vrouwen vielen flauw van zo veel moed.

Dat gaf wel eens problemen. Een jaloerse echtgenoot viel hem een keer in de rug aan met een kapmes. Djo kon de man op het nippertje ontwijken, rukte de machete uit zijn handen en hakte de aanvaller zijn beide handen af, want aan geniepigheid had Djo een dodelijke hekel. Zowel het leven als de

dood, vond hij, moest men recht in de ogen kunnen kijken, en degene die een mens dat recht probeerde te ontnemen, was een lafaard en een dief; voor zulke mensen kende hij geen genade.

De opzichters van de plantages hadden ontzag voor Djo en om hem te vriend te houden, fêteerden ze hem in hun huizen of namen hem mee naar de betere bordelen in de stad. Daar brachten ze de nacht door tot ze half in zwijm lagen van de aguardiente of in een opwelling van agressie alles kort en klein sloegen. Zulke onstuimige nachten eindigden doorgaans in een cel, waardoor Djo's faam alleen maar groeide.

Eens was het einde van het lied het kerkhof, een ervaring die gekerfd bleef in zijn brein. Jaren later kon hij nog met een zekere deernis vertellen over Angelito, zijn vriend en opzichter op een der plantages daar in Cuba. 'Angelito's trots bungelde tussen zijn benen,' zo herinnerde Djo zich zijn vriend, 'en dat is hem noodlottig geworden.'

De hele zaterdag waren ze al aan het drinken geweest en aan het zwalken langs de kroegen. Toen de klokken middernacht sloegen, bevonden ze zich in een van de donkere stegen van Santiago waar alleen maar mannen zwierven en vrouwen, rokend in het eenzame licht van de lantaarns, hun klanten stonden op te wachten. Bij de ingang van de Aquí me quedo Bar stond de mollige Magdalena met de handen in de zij te luisteren naar de negerin Amalia. Het ritme van een trage cumbia wiegde de twee mannen in de deuropening tegemoet.

'¡Señoritas!' riep Angelito grijnzend.

'¿Señorita?' herhaalde Magdalena verbaasd. '¡Ni por culo!'

De vrouwen schaterden. Angelito riep: '¡Magdalena!' en dook met zijn rechterhand diep tussen haar billen. Magdalena maakte een sprongetje en kirde van de pret.

Straalbezopen waren ze, Angelito erger dan zijn maat. Er zat geen lijn in wat hij zei. Hij meende links en rechts de geur van jasmijn te ruiken, overstelpte Magdalena met zoenen en met complimenten, zwaaide met bankbiljetten, en bleef soms met open mond naar de hemel staren alsof hij iets te berde wilde brengen. De woorden echter waren de weg naar zijn lippen kwijt.

Hij wankelde, steunde tegen de muur of hield zich aan Djo vast. 'Vrouwen zijn als bloemen,' lalde hij.

'En mannen hebben tabasco in hun bloed,' constateerde Magdalena droogjes en trok hem mee naar binnen.

De bar was een hol van rood licht, gevuld met de klanken van een vrolijke accordeon; twee houtjes tikten op elkaar, een dunne stem zong. Angelito en Magdalena verdwenen meteen door een zwart gat achterin. Djo plofte neer in een gammele divan en begon verhalen zonder kop of staart tegen Amalia op te hangen. De ebonieten Cubaanse luisterde en grinnikte. Onderwijl hees Angelito zich moeizaam uit zijn kleren in het slaapvertrek van Magdalena. Toen hij eindelijk zover was, liet hij zich met zijn hele gewicht op haar naakte lichaam vallen. Het bed kraakte, Magdalena kreunde.

'Voorzichtig, man, straks breek je al mijn botten,' zei ze nog, maar hij hoorde haar niet eens. Ruw schoof hij op haar lichaam. Magdalena maande hem tot kalmte, omhelsde hem, kuste hem, fluisterde hem wat in zijn oor. Haar beringde vingers streelden zijn blote rug, haar weelderige dijen sloten zich krachtig om zijn middel, maar vergeefs wachtte ze op de schok. Angelito transpireerde, zijn lichaam wreef zich nat op haar buik, maar wat hij ook deed, zijn spieren weigerden de bevelen van zijn brein op te volgen. De inspanning sloopte al zijn krachten en met een diepe zucht rolde hij ten slotte van haar af. Hijgend staarde hij de kamer in.

‘Calma, mi negro, calma,’ fluisterde ze in zijn gezicht, maar Angelito keek haar niet aan. Zijn bloeddoorlopen ogen waren gefixeerd op een punt hoog in een hoek van de kamer, hij zweeg onheilspellend. Plotseling richtte hij zich op, draaide Magdalena met geweld om en gleed op haar rug. Hij perste zich tegen haar lichaam en reed en reed en reed tot het zwart werd voor zijn ogen. Toen stootte hij ineens een kreet van afschuw uit, maakte zich los van haar rug en viel uitgeput naast haar op bed.

‘Je bent dronken, man; niks aan de hand, je bent dronken,’ zei Magdalena en graaide naar haar ondergoed.

Angelito reageerde niet. Roerloos staarde hij naar het plafond, een doffe glans lag in zijn ogen. Moeizaam rees hij uit bed, bleef een tijdje verdwaasd staan kijken en wankelde toen naar zijn kleren. Uit zijn broekzak haalde hij een pistool te voorschijn. Magdalena gilde. Angelito kuste het wapen en hield het tegen zijn rechterslaap. Het hele gebouw trilde op zijn grondvesten.

De dreun tilde Djo uit zijn stoel. Hij dook door het gat naar de slaapkamers en was als een van de eersten getuige van het drama. Op het bed schokte Magdalena van het huilen, op de grond lag Angelito. Zelfs de muren zaten onder de klodders bloed.

Op de plantage rouwde men drie dagen, want Angelito was een beste vent. Djo werd opzichter en wat voorzichtiger met aguardiente. Als hij cumbia's hoorde, proefde hij de smaak van kruit weer in zijn mond.

Op een dag bereikte hem het bericht dat zijn moeder bezweken was aan de Spaanse griep. Met de eerste boot richting Venezuela verliet hij Cuba.

Enriquita herkende hem eerst niet. Haar broer was tweemaal zo breed geworden; hij was kaalgeschoren, pafte een dikke sigaar en keek venijnig uit zijn ogen. ‘Ik ben het, Djo,’ zei hij. ‘Voor ik dit huis betreed, wil ik het graf van mijn moeder bezoeken.’

Enriquita woonde toen in de Nieuwstraat samen met haar zusters Adelita, Susana, en haar twee broers Nicanor en Da, zoals ze thuis Damaso noemden. Breed hadden ze het niet en Djo voelde zich al gauw te veel. Bovendien had het eiland hem niets te bieden. Er was geen werk, de rum was duur, de Arubaanse vrouwen in zijn ogen veel te preuts.

Na een maand vertrok hij weer. Hij monsterde aan op het vrachtschip Huevo de Mono, voer langs alle eilanden van de Caribische Zee en deed alle havensteden aan van het vasteland van Zuid-Amerika. Als de zee hem tegenstond, zwierf hij in zijn eentje maandenlang door de binnenlanden van het continent.

Op de Britse eilanden werd hij verwelkomd door de rinkelende lach van negerinnen, zo gul als de aarde. Hij dronk witte rum met de goedlachse negers, danste mee op hun opzwepende calypso's en leerde ten slotte de weemoed kennen van hun ontworteld hart. Nergens vond hij zo veel ritme. Ze zongen als ze spraken, ze dansten als ze liepen, er zat zelfs ritme in hun rouwen.

In de straten van de Zuidamerikaanse steden heerste het ongeremde bloedvergieten, alsof de moordlust van de Conquistadores nog ongetemd voortraasde in de aderen van hun nazaten. Op de melancholische hoogvlakten van de Andes vond hij de stilte van de ijle luchten en de welsprekende zwijgzaamheid van de verdoemden dezer aarde, de Indianen.

Zijn geest rijpte, zijn lichaam sleet van al dat reizen. Zijn darmen gingen naar de knoppen in de jungle; van de vochtigheid werd hij kortademig; in de heuvels van La Plata werd zijn rechterbeen

verbrijzeld door de trap van een wilde merrie. Maar het was daar in La Plata, zoals hij later aan iedereen in de Zuidstraat vertelde, dat hij de beste maanden van zijn leven doorbracht.

Het begon met onlusten in de havenstad Buenaventura, waar de Huevo de Mono voor anker lag. De bemanning voelde zich bedreigd op hun dobberende vierkante meters en Djo besloot de wijk te nemen naar het binnenland in plaats van de ontwikkelingen in de gewelddadige havenstad af te wachten.

Samen met een gezin dat de stad ontvluchtte, trok hij naar de witte stad Popayán. Daar was het rustig, maar het regende aanzienlijk. Van een smid kocht hij een paard waarmee hij verder trok naar San Andrés. Halverwege de wildernis kwamen ze de stenen goden tegen. Het dier steigerde, Djo tuimelde op de grond en toen hij zich weer oprichtte, hoorde hij de hoefslag van zijn paard wegsterven in de verte.

Dagenlang zwierf hij rond langs glibberige bergpaadjes, langs gapende ravijnen, beklom steile rotsen, hoedde zich voor vallend steen; zijn maag vermaalde spinnen, ratten, hagedissen, hij voedde zich met alles wat hem voor de voeten kwam. Na een week van lukraak zwerven bevond hij zich in de heuvels rond La Plata.

Op een bergweitje stond een merrie in alle rust te grazen. Het was stralend weer, het malse gras glom; in het dal wenkten hem de daken van huizen. Van geluk wilde hij het paard omhelzen, maar voor hij zijn hand kon uitstrekken naar haar rug, werd hij verrast door een doffe klap. Een paar meter verder greep hij naar zijn rechterbeen: een scheut van pijn sneed hem de adem af en het werd donker voor zijn ogen.

Toen hij zijn ogen opendeed, glimlachte Marta hem vriendelijk toe. Als Djo zich jaren later dit moment weer voor de geest haalde, onderbrak hij zijn verhaal, trok hij aan zijn pijp of spuugde op de grond. ‘Het was alsof de zon doorbrak na een onweer,’ zei hij dan en de mannen om hem heen kuchten of keken naar de lucht.

Marta Baraja en haar zus Raquel hadden samen met hun broer Tiresio een herberg in het hartje van het dorp. Het was een dorp van boeren en van zadelmakers, een vredig dorp met modderige straten, een kerkje en wat huizen rond een plein. Het leven klonk er rustig als het geklater van beken, behalve als de zon achter de heuvels dreigde te verdwijnen. Dan verschenen de ruiters. Met gestrekte rug, stoere blik, de sporen aan hun laarzen, draafden ze in kalme galop wat rondjes om het plein. Van achter de gordijnen wogen de meisjes de mannen op de weegschaal van hun dromen.

Veel gasten waren er doorgaans niet in El Refugio, zoals de herberg heette, en Marta en Raquel moesten zorgen voor andere inkomsten. Marta verkocht pasteitjes, taarten en gebakjes; Raquel breide kinderkleren die ze op de markt verkocht. Tiresio was nooit thuis. Hij werkte als waarzegger op een kermis en zwierf daarmee van dorp tot dorp. Als hij een tijdje thuis was, verpoosde hij zich met de dorpelingen op de drempel voor hun huis. De mensen kwamen naar hem toe om wat te praten of hun toekomst te vernemen. Als hij alleen was, speelde hij op zijn mondharmonika de trieste tango's van Gardel. Het was Tiresio die op zijn terugreis uit Pitalito de bewusteloze Djo zag liggen in het gras. Samen met een paar vrienden bracht hij hem naar El Refugio.

‘¿Qué tal?’ vroeg Marta terwijl ze met een vochtige doek de zweetdruppels van zijn voorhoofd veegde. Raquel gaf hem wat water te drinken, Tiresio knikte hem bemoedigend toe. ‘Ola,’ zei hij en speelde een wijsje op zijn mondharmonika.

Marta verzorgde Djo in het begin kordaat als een verpleegster, een tijdje later vertrouwelijk als een zus en ten slotte als een vrouw die van hem hield.

Al die drie maanden dat hij, been omhoog, aan zijn bed gekluisterd bleef, vroeg hij zich af wat het

was dat in hem daalde iedere keer als Marta aan zijn bed verscheen. Hij verloor zijn norsheid, hij voelde zich doorzichtig worden als haar zwarte ogen naar hem keken.

Marta wilde alles van hem weten. En Djo vertelde over zijn jeugd, over zijn eiland, over Cuba, over zijn reizen, en Marta luisterde. Ze luisterde met ingespannen aandacht, met glinsterende ogen waarachter haar wakkere verbeelding gloeide.

'Wat zou ik graag de wereld zien,' treurde ze. 'Zelfs in Bogotá ben ik nog nooit geweest.'

Maar de liefde voor de ruige vreemdeling overstemde haar nieuwsgierigheid naar bruisende steden, naar het Carnaval van Rio en het creoolse leven van de Caribische eilanden. Als ze maar naast hem kon zitten, naar hem kon luisteren en door zijn ogen de wereld kon bekijken.

Marta van haar kant vertelde over haar leven in La Plata en over bepaalde gebeurtenissen uit een verleden, dat nog altijd als een sombere schaduw in haar leven rondspookte. Met haperende stem vertelde ze hem hoe haar ouders, samen met nog een aantal boeren uit de buurt, door de militairen werden afgeslacht. 'Mannen, vrouwen, kinderen, en alleen omdat ze protesteerden tegen hun armoede. Wij waren thuis gebleven, anders zat ik nu niet hier.'

Zij vertelde hem dat Raquel sindsdien nooit meer goed had kunnen slapen, dat zijzelf geteisterd werd door zware hoofdpijnen en door ijlkoortsen; Tiresio was gaan zwerven om zijn verdriet te doden. Veel blijheid hadden ze in hun leven niet gekend.

De liefde hing in dat huis als een balsem op haar wonden, als een blije melodie, die het tragische verleden naar de vergetelheid verdreef. Marta had een energie als nooit tevoren, de hoofdpijnen bleven weg en haar klanten raakten niet uitgepraat over haar lekkere gebakjes en haar smakelijke taarten. Raquel liep met een glimlach rond en kon alles verdragen van haar gasten. Zelfs de stugste reiziger werd met hun vrolijkheid besmet. Geen mens klaagde over het eten, geen mens werd ongeduldig. Ook Tiresio proefde het verse geluk in huis. Hij had nu moeite om weer weg te gaan. In Djo vond hij een vriend, een gelijkgezinde, zwervers waren ze allebei en ze begrepen elkaar haast zonder woorden. En de gevoelens waren wederzijds. Djo voelde zich volledig thuis in El Refugio. Aan weggaan dacht hij niet. Zijn vroegere leven speelde zelden door zijn hoofd, integendeel, hij begon zich zelfs een toekomst voor te stellen in La Plata.

Toen hij zijn krukken kreeg, probeerde hij wat te helpen in de keuken of ging hij naar de markt voor kleine boodschappen. Als hij niks om handen had, hinkte hij door het dorp waar hij al snel veel vrienden maakte. Als Tiresio thuis was, zaten ze 's avonds voor het huis en keken naar de ruiters of bespraken ze God, de mensen en het leven. Ze discussieerden of de mens een roofdier was of slechts een wezen met een ziek verlangen naar iets onbereikbaars. Tiresio twijfelde of God bestond; volgens Djo was hij door de mens verzonnen als excuus voor zijn aangeboren wreedheid.

Hij was geen man van onwankelbare zekerheden en zij die ze meenden te bezitten, bekeek hij met een mengeling van verachting, wantrouwen, humor en spot. Maar hij liet ze in hun waan, net als Tiresio, die zijn beroep als troost zag voor de troostelozen.

'Als het te veel geregend heeft, voorspel ik zon; de armen schenk ik goud zoveel ze willen, de oude vrijsters liefde. Je moet de mensen hun illusies nooit ontnemen, Djo,' vertrouwde hij eens zijn vriend toe.

'Hun illusies nooit, Tiresio, alleen hun centen,' antwoordde Djo.

De schaterlach van beide mannen deed de ruiters opkijken van hun paarden. De mensen op straat draaiden zich om, glimlachten en zwaaiden naar de vreemdeling die kennelijk gelukkig was in hun dorp.

Zo voelde hij zich ook. Hij koesterde zich in de lome gelukzaligheid van het dorpse bestaan, en meende zelfs dat zijn zwerversinstincten voorgoed ter ziele waren, begraven door zijn liefde.

Maar de onrust besloop hem als een slang. Djo hield van Marta, niet van bergen. Naarmate zijn been heelde en hij zich vrijer kon bewegen, begon hij zich steeds meer gevangen te voelen tussen die groene muren.

In vlagen kwamen de herinneringen. Ze borrelden op in zijn gedachten, dreven rond als stukken drijfhout op de golven van zijn dromen; hij zag zijn makkers op de Huevo de Mono, hoorde echo's van hun stemmen en kreeg heimwee naar de eeuwig stralende luchten boven zee. Hij struikelde over deze beelden in zijn gesprekken, raakte in de war en verloor de draad van zijn verhaal.

De herinneringen werden met de dag sterker, zijn heimwee naar de zee groeide. Op sommige dagen meende hij zelfs het blauwe water te ruiken, hij meende het geklots van de golven te horen; in gedachten zag hij de schuimkraag rond de boeg; de zweetdruppels op zijn armen werden de zilte druppels van het hoog opspattende schuim. Zijn nachten werden onrustig, in zijn gesprekken vielen lange stilten; het afscheid naderde.

Marta wilde daar niets van weten, Raquel was teleurgesteld. Tiresio begreep dat zijn vriend geroepen werd door de zee, net zoals hijzelf de stem van de bergen hoorde als hij te lang van huis was weg geweest. Zijn zusters vonden het allemaal flauwekul. Thuis was waar de liefde was, waar een mens een honk had en een gezin kon stichten, al het andere kwam op de tweede plaats. De zee was het kerkhof van matrozen en Djo had in hun ogen een beter lot verdiend.

Het huis werd gevuld met een mokkig verdriet. Marta huilde iedere dag. Raquel werd sikkeneurig. Zelfs Tiresio werd neerslachtig bij de gedachte dat zijn vriend vertrekken moest.

Met een loodzwaar hart koos Djo voor de vrijheid van de open zee. Als hij bleef, zou zijn heimwee zijn liefde wurgen; hij zou Marta gaan haten, dat wilde hij ten koste van alles voorkomen.

Op een ochtend vertrok Djo, bij het eerste zonlicht, uitgezwaaid door de vriendelijke dorpelingen. Tiresio speelde Adiós muchachos, tranen stroomden over Raquels gezicht. Marta was ontroostbaar. Nog voor haar geliefde uit het gezicht verdween, kwamen de hoofdpijnen terug, de hevigste in haar leven. En voor de week om was, overleed ze onder helse pijnen. De diagnose van de dorpsarts was een hersenbloeding, maar iedereen met enig verstand van zaken zwoer dat Marta gestorven was aan een gebroken hart.

Het nieuws bereikte Djo op het moment dat hij zich in Buenaventura inscheepte. Drie dagen lang sloot hij zich op in zijn hut, liet zijn tranen de vrije loop en vervloekte zijn natuur, die hem tot zulke onmogelijke keuzes dwong. Toen hij het zonlicht weer verdragen kon, verscheen hij aan dek, ogenschijnlijk de man die hij altijd al geweest was, maar zijn zwerflust was geknakt, zijn liefde voor de zee getemperd: hij voer slechts om vergetelheid te vinden.

Hij was achtendertig jaar oud toen zijn schip door een nazi-duikboot getorpedeerd werd in de Golf van Mexico. Na tien uur op een balk te hebben rondgedobberd, spoelde hij aan op het strand van Veracruz. Het was alsof hij uit een roes ontwaakte. Hij herinnerde zich weer de rustige straten van zijn kinderjaren, de gezichten van zijn zussen en zijn broers. Hoe lang hadden ze elkaar niet meer gezien? En hij verlangde om weer thuis te zijn, op zee wilde hij niet sterven.

Toen Djo eindelijk van zijn tochten thuiskwam, kon hij vloeken in het Quechua en het Aymara, sprak hij Engels, sprak hij Spaans, bezat hij duizenden herinneringen en kon minutenlange boeren laten; lezen

en schrijven kon hij niet.

'Ik ben overal geweest,' vertelde hij aan iedereen.

'Overal op de globe?' vroegen de kinderen die aan zijn lippen hingen.

'Ook de globe heb ik bezocht.'

Djo weigerde bij zijn zusters en broers in te trekken. Hij wilde alleen wonen. Als enkeling was hij geboren, verkondigde hij, en als enkeling wilde hij sterven, waarmee hij wilde zeggen dat hij niet gediend was van de bemoeizucht van de familie.

Hij betrok een houten optrekje in de Zuidstraat, niet ver van waar zijn inmiddels getrouwde zus Enriquita woonde. Het was een houten hok van drie bij vier of nog kleiner. Daarin stonden zijn bed, een hutkoffer en een tafel waarop zijn pijpen lagen en een ontelbaar aantal sigarendoosjes.

Hij werd voorman in de haven en moest voor dag en dauw uit de veren. Dan hoorde men zijn stem rollen door de stille Zuidstraat. 'Leandro!' riep hij als zijn collega van twee straten verder hem kwam halen om naar het werk te gaan. In de namiddag kwam hij thuis; een beer van een vent in een wijde kakibroek, met een buik als een ballon, een vilten hoed op zijn kale hoofd, een sigaarstomp scheef tussen de lippen, het hoofd naar de grond en de blik in diep gepeins verzonken.

Angela, de moeder van Roland, waste en streek voor hem. Eenmaal in de week verscheen ze in de straat met zijn schone was, een zwarte Rubensvrouw met een wiegende derrière. Al vanaf een afstand kondigde ze haar komst aan met haar zangerige: 'Uncle Djo!' Zij was de enige die hem zo noemde.

Als de avond schemerde, klapte hij zijn houten stoel met canvasrug uit op het trottoir langs de tennisbaan. Daarin rookte hij zijn pijp of zijn sigaar en groette slaperig al wie langs liep met een brom. Af en toe liet hij een boer. Dan wist de wijde omtrek dat hij er was. Het schorre geloei dat uit zijn ingewanden kwam, kroop tergend langzaam in de lucht omhoog en de mensen in hun huizen zeiden: 'Djowiwi heeft erg veel gas in zijn maag.'

De tennissers schreeuwden: 'Djowiwi! Ben je daar?'

De hele wijk kende Djowiwi. Zijn verschijning behoorde tot het straatbeeld, net als de huizen, net als de tennisbaan; hij was de grillige rots in het landschap van de straat.

Hij werd de praatpaal en het orakel van de Zuidstraat. Een houten krat van White Horse Whiskey stond naast hem klaar voor zijn bezoek.

De deftige Murphy Lampe Sr., schroothandelaar en vader van drie zonen met wie hij thuis alleen maar Engels sprak, onderhield hem over de commercie, over hoe het geld moest rollen om meer geld te maken, over de prijs van ijzer en de prijs van koper op de wereldmarkt. In vertrouwelijke buien weidde hij uit over de opvoeding van zijn kinderen. Zijn Junior, Jim en Bob vertrokken spoedig naar een 'college' in 'the States', want 'ach Djo, in the States is alles beter'.

'Alles, Murph, alles,' beaamde Djo.

Maar wat Murph niet zei, doch Djowiwi drommels goed begreep, was dat zijn 'kids' met Amerikaanse vrouwen moesten trouwen; dat waren ze nu eenmaal aan hun stand verplicht.

Daanchi Brownbeans woonde moederziel alleen in een raamloos hol naast het huis van Shon Katrien. Als hij zijn avondmaaltje op had staan, sjokte deze timmerman uit St. Lucia op zijn slippers naar zijn buurman om hem te spreken over Our Lord Jesus Christ, het einde van de wereld en de zeven gouden munten die volgens God's own Bible op een dag uit de hemel zouden vallen. Djowiwi beloofde hem uit te zullen kijken naar de munten en troostte hem eens per jaar met een gallon Black and White.

Djo's zwager Jacinto Refunjol probeerde hem over te halen om wat te mediteren, naar het voorbeeld van de Meesters uit het Verre Oosten. Deze bebaarde wijzen leefden - 'ik lieg niet, Djowiwi' - driehonderd jaar, driehonderd!, alleen door de levenwekkende kracht van hun meditaties.

'Ik heb in korte tijd driehonderd jaar geleefd, Jacinto,' zei Djo dan onverstoorbaar, 'ik moet er niet aan denken nog driehonderd jaar te moeten.'

De heer Biermans, de ex-man van Shon Katrien, sprak met hem over de wereldpolitiek. 'De Russen komen, Djo, en met hun machtige laarzen zullen ze de wereld verpletteren. Vandaar dat ik president Eisenhower persoonlijk een brief gestuurd heb om hem te wijzen op het rode gevaar. We leven in gevaarlijke tijden, Djo, we leven in gevaarlijke tijden.'

'De tijden zijn gevaarlijk, Biermans,' bromde Djo en liet een reuzenboer om zijn vredelievendheid te onderstrepen.

De belastingontvanger Jan Ruiz, de man van Veneranda, probeerde hem te doordringen van het feit dat een burger die zijn belasting niet betaalde eigenlijk maar een onmens was. 'Want zeg nou zelf, Djowiwi, waar komen de geasfalteerde straten vandaan, al de lantaarnpalen en het water uit de kraan? Zonder de belasting liepen de varkens nog rond in deze straten.' Hij zei dat laatste met alle verontwaardiging van zijn brave ambtenarenziel.

'Je hebt gelijk, Jan,' zei Djo die zelf geen stuiver aan de staat afdroeg, 'de varkens liepen hier anders nog rond.'

Maar als Jimjim Kachó, de deurwaarder, bij hem aanklopte, liet Djowiwi hem eerst zijn Cubaanse kapmes zien, daarna schoof hij hem een borrel onder de neus. Ze spraken dan over alles behalve geld en als Jimjim naar buiten kwam, liep hij regelrecht naar huis om te gaan slapen.

Als zijn bezoekers lang en breed waren vertrokken, de lichten van de tennisbaan gedoofd, lag hij nog achterover in zijn stoel de duisternis te peilen. Hij sliep op het trottoir. Als hij niet kon slapen, liep hij met ferme stappen door de straat. Niks ontging hem in de nacht en de mensen voelden zich veilig.

Rond kerst werd hij overladen met geschenken. Van Shon Katrien kreeg hij zelfs het hele jaar door cadeautjes, uit dankbaarheid omdat hij Evangelina uit de straat verjaagd had. Het meisje kon geen vrede vinden in het graf en kwam bij tijd en wijle haar dodenhart uitstorten in de Zuidstraat, bij het hek van de tennisbaan, precies tegenover Binchi's huis. Shon Katrien deed dan geen oog dicht.

Djowiwi, bij wie Shon Katrien hierover klaagde, had het gehuil nog nooit gehoord, maar zei dat hij zijn ogen en zijn oren goed de kost zou geven.

Op een nacht werd de Zuidstraat opgeschrikt door een daverende knal die de muren deed trillen en zelfs barsten in de ruiten sloeg. De lichten gingen aan, de mensen renden in hun pyjama naar buiten.

Halverwege de straat stond Djowiwi, een rokende revolver in zijn hand. 'Daar,' vertelde hij, 'pal in het midden van de straat zag ik een witte schim. Ik schreeuwde: "Wie is daar?" De schim zei niks. Hij bleef daar stokstijf staan. Ik schreeuwde nogmaals: "Wie loopt daar!" Weer kreeg ik geen antwoord. Ik richtte mijn revolver en schreeuwde voor de laatste keer: "Zeg wie je bent of ik schiet!" De schim verroerde zich niet. Ik vuurde een schot af, recht op de witte plek in het donker. Een verschrikkelijk gehuil steeg op en verdween daar, daar, in de richting van de zee.'

Of het Evangelina was geweest, dat kon Djo niet met zekerheid zeggen, maar hij vermoedde van wel. Voor Shon Katrien was er geen twijfel mogelijk: Djowiwi had Evangelina uit de straat verjaagd.

Enriquita daarentegen had een week van angst doorstaan, want ze vreesde dat haar broer in zijn

onbesuisdheid iemand had verwond of doodgeschoten. Maar de overlijdensberichten in de krant stelden haar gerust. Zij die hun laatste adem uitbliezen, deden dat vreedzaam in hun bed. Om ongelukken te voorkomen, nam zij Djo zijn revolver af en smeet die eigenhandig in het Lagoen in de hoop dat het groene water het vuurwapen naar de zee zou sleuren. Van Evangelina hoorde men daarna opvallend weinig.

Jaren later gebeurde er weer zoiets. Het spookte in het verlaten huis van Teresa. Na het drama met Lionel besloot ze het ongelukshuis te verlaten om ergens anders een nieuw leven te beginnen. Het huis bleef leeg. Niemand wilde daar nog wonen. Het erf verwilderde, de deuren vielen uit hun hengsels en tussen de spleten in de vloer groeide het onkruid.

Het was Joonchi die het gerucht de wereld in stuurde dat het 's nachts niet pluis was in dat huis. Niet lang daarna hoorden verschillende buren vreemde geluiden in het huis. Cornelí had een kraan horen lopen, Shon Clarita hoorde zware voetstappen, deuren werden dichtgeslagen; Joonchi hoorde regelmatig iemand het toilet doortrekken, zomaar midden in de nacht. Na zonsondergang kwam geen mens meer dicht bij het erf.

Laat op een avond stond Djowiwi met Joonchi en Cornelí te praten onder de kwihi voor Joonchi's huis. Opeens zweeg Joonchi en keek schichtig naar het huis van Teresa. Cornelí trok wit weg. Beiden maakten aanstalten om te vertrekken.

'Wacht!' zei Djowiwi. Hij raapte een stok van de grond en liep heel beslist naar het huis.

Het hek kraakte, de voordeur stond op een kier, binnen was het aardedonker. Op goed geluk dwaalde hij door de verwaarloosde woning, kwam om de haverklap met zijn hoofd in de spinnewebben en bereikte ten slotte het toilet. Heftig vloekend timmerde hij met zijn stok op de pot.

Even later was hij terug bij Joonchi en Cornelí. Met een achteloos gebaar gooide hij de stok weg, kuchte even, en zei kortaf: 'Nou zal Lionel ergens anders zijn behoefte moeten doen.'

Djowiwi boerde, Cornelí zweeg; Joonchi knikte wijs met zijn wollige hoofd.

De volgende ochtend bij het ontbijt kreeg Binchi van zijn moeder het verhaal te horen dat Lionel rondspookte in zijn oude huis. Voor de zoveelste keer werd hem op het hart gedrukt dat hij dat huis diende te mijden. Toen ze uitgesproken was, staarde ze een poos naar de bloemen in het plastic tafelkleed.

'Maar ík denk,' zei ze ten slotte en haast een beetje boos, 'dat Lionel vergiffenis kwam zoeken bij de vrouw die hij zo vaak mishandeld heeft.'

Joao

Gelukkig de man die rust vindt in zijn hart te midden van zijn eigen mensen, die kan groeien in zijn eigen omgeving en die geen ander land kent dan dat waar hij ter wereld is gekomen. Deze gedachte moet Joao vaak hebben overvallen terwijl hij zijn wagentje voortduwde onder de schroeiende tropenzon.

De kleine Portugees met het gladde ronde gezicht keek altijd melancholisch uit zijn ogen, droeg een pet tegen de zon en lachte zelden. Net als alle straatvegers was hij afkomstig van Madeira.

De jongens in de straat schepten er een kwaadaardig genoegen in hem na te roepen:'Joao, sacana ta peika!', zonder te weten wat ze hem naschreeuwden. Binchi insinueerde dat Joao iedere middag voor het huis van Lulú stond, met zijn karretje in de schaduw van de zuurzakboom en de rechterhand te lang in zijn rechterbroekzak. Maar Binchi kletste maar wat, in werkelijkheid was Joao een hardwerkende en vrome man. Geen mens heeft hem ooit bij de hoeren kunnen betrappen.

Om zeven uur 's ochtends verscheen hij met zijn karretje in de Zuidstraat en begon het losse vuil dat zich langs de trottoirs verzameld had bij elkaar te vegen. Met een voorbeeldige ijver bezemde hij de straten van de wijk. Voor vieren was hij klaar en zag men zijn inmiddels vuurrood gezicht weer in de straat terug. In de schaduw van het hek van de tennisbaan ging hij wat staan bijkomen van de hitte, tot de Willem III-toren vier uur sloeg en hij zijn karretje met goed fatsoen kon inleveren bij de Dienst Openbare Werken.

Op zaterdag was hij ijscoventer. Dan fietste hij zijn ijsjes rinkelend rond, de oren gespitst, de ogen op steeltjes, links en rechts kijkend of hij niet geroepen werd. De godganse dag was hij op pad onder de felle zon. Geen plek op het eiland sloeg hij over. Je trof hem aan in de smalste stegen; je zag hem zwoegen tegen de steile hellingen; je zag hem knokken tegen de harde wind; je kon hem tegenkomen op afgelegen zandweggetjes, omringd door cactussen en kinderen, graaiend naar de lolly's en de bekertjes met ijs.

Op zondag ging hij naar de mis van acht uur. 's Middags speelde hij domino met Eusebio, Matéo en Cristobál, drie landgenoten met wie hij een huisje deelde in de Kruisstraat. Dan zaten ze in de tuin onder een pergola van dichte wijnranken en dronken ze hun zelfgemaakte port, terwijl ze de stenen tegen elkaar schoven.

Naarmate de middag vorderde, kletterden de dominostenen steeds harder op de houten tafel. Als de schemering inviel, weerklonk een zangerige accordeon en vermengden zich vier stemmen in liederen vol onbestemde weemoed.

Zo verliep zijn leven, week in, week uit.

De mensen kenden Joao en groetten hem. Vaak vroegen ze hem om adviezen voor hun tuin, want iedereen wist dat Portugezen groene vingers hadden. Na verloop van tijd werd Joao door de week na vieren de tuinman van de Zuidstraat. Hij groef gaten in de grond, plantte struiken, waterde de tuinen; hij gaf voorlichting over hoe fruitbomen behandeld dienden te worden en zorgde dat de rijpe trossen van de druiven niet bedierven door de witte schimmel.

Als hij klaar was met zijn werk, ging hij een praatje maken met Djowiwi. Zittend op het kratje White Horse Whiskey, pet achterover, vertelde hij over de tuinen van Madeira, over het klimaat en de seizoenen.

Hij vergeleek Madeira met het eiland waar hij nu zijn brood verdiende en beklaagde het vanwege zijn droogte, zijn schrale bodem, zijn ongedierte, zijn onbetaalbare water.

'Bij ons heb je geen tuinman nodig, Djowiwi, bij ons is de hemel gul, de grond vruchtbaar. Voor het geld dat je hier aan een tuin uitgeeft, bouw ik een huisje op Madeira,' zei hij tegen Djo die wijs tegen hem knikte. En zittend op zijn kratje droomde de Portugees van het geluk, dat wil zeggen, van een eigen huis, een gezin en een tuin vol bloemen. Dat was in zijn ogen het hoogste wat een mens in zijn leven kon bereiken. Daarvoor sloofde hij zich uit onder de hete zon; voor dat wonder bad hij elke zondag tot de Maagd van Fatima.

Maar hij wanhoopte niet, alles zou in orde komen. Het geld spaarde hij door hard werken wel bij elkaar; de vrouw die zijn leven wilde delen, zou vroeg of laat verschijnen. Alleen die hitte, die hitte! Als hij het maar volhield in die hitte.

'Ik leef in een oven!' klaagde hij tegenover Djo. 'Ik ben geroosterd na een dag in de zon, mijn gezicht lijkt wel een toorts. Ik zoek een andere baan, Djowiwi, want dit hou ik niet een leven lang vol.'

Djo bood aan iets voor hem te zoeken in de haven, iets in de nachtdienst, maar dat wilde hij niet, want de nacht was om te slapen, en bovendien, dat kon hij het gezin dat hij ging stichten toch niet aandoen.

Djowiwi vond de Portugees een zeurpiet. 'Is de politiek dan niks voor jou, Joao?' grapte hij om hem te pesten. 'De zon zie je dan niet, maar rijk word je zeker, zonder je gat een millimeter te verplaatsen.'

Djowiwi kon hem niet aan een baan helpen, maar het was door hem dat Joao kennis maakte met Susana.

De jongste zus van Djowiwi was een mollige vrouw van in de dertig, blijmoedig van inborst maar niet gespeend van dromen, en met een verbaasde blik in een bol gezicht. Ze werkte al sinds haar jeugd bij Chipi Chipi, een van de modezaken in de Nassaustraat; verkoopster was ze, op de herenafdeling.

Erg opwindend was haar leven niet. Het slingerde met de rustige regelmaat van een klok tussen werk en huis en huis en werk. Door de week at ze 's middags bij haar zuster Enriquita; op zondag ging ze naar de kerk. Voor de rest had ze haar goudvisjes en haar rozen.

De goudvisjes waren een herinnering aan haar vader Bartolomeo, een verwoed visser die opstond als de hanen kraaiden, zijn thermoskan met zwarte koffie vulde en naar zee vertrok om bij het ochtendgloren te gaan vissen. Tegen negenen was hij terug met zijn emmer vol vis.

Hij was nog in de kracht van zijn leven, toen op een dag zijn ochtendpis in een dikke straal bloed veranderde; zijn dagen waren geteld. Bartolomeo schreeuwde zijn haat uit tegen zijn onverdiende lot, sloeg het meubilair in huis aan splinters en vertrok schuimbekkend naar de kerk om alle heiligen in elkaar te slaan; hij voelde zich verraden door zijn God. De pastoor, bijgestaan door een paar fraters, kon de ramp op het nippertje voorkomen.

Toen de woede in hem wegebde, maakte een grote verslagenheid zich van hem meester en beschouwde hij zijn leven als voorbij; hij kwam sindsdien zijn huis niet uit. Om redenen die hij aan niemand vertelde, liet hij in de tuin een stenen bak maken en vulde die met water en goudvisjes.

Elke dag bracht hij een aantal uren zoek voor zijn aquarium, kauwend op zijn pruimtabak en peinzend, waarover wist zelfs Carmelinda niet. Op zijn sterfbed smeekte hij haar om de visjes niet te verwaarlozen, om ze te behouden ter ere van zijn nagedachtenis. Toen Carmelinda stierf, droeg ze de zorg voor de goudvisjes over aan haar jongste dochter.

Susana verzorgde ze met liefde. Zodra ze thuis was van haar werk, trok ze haar huisjurk aan en ging ze ze voeren voordat het donker werd. Dan bleef ze een poos staan mijmeren naast de bak, terwijl de rode bekjes hapten naar de witte vlokken en de rimpels op het water de lelies lichtjes lieten deinen. De goudvisjes vormden als het ware een rode draad naar het verleden, naar haar ouders, naar haar jeugd die langzaam weggleed op de cadans van monotone dagen.

Enriquita was getrouwd, Damaso was gescheiden. Nicanor was licht zwakzinnig, ook Djowiwi was voor het huwelijk niet voorbestemd; Adelita was te oud om nog te trouwen. Zijzelf had graag kinderen gehad, maar Onze Lieve Heer heeft het niet gewild, al haar kaarsen waren tevergeefs. Zo was het lot. Daar kon niemand tegen vechten. Haar vader kon zijn lot met zijn gekrijs niet bezweren; haar goudvisjes konden de muur van hun gevangenis niet slechten met het gewapper van hun staarten.

Deze gedachten konden haar vrolijkheid bederven, maar enkel voor een ogenblik, want de dingen waren zoals ze waren, klagen hielp niet en ze kon beter berusten in het onvermijdelijke dan ongelukkig worden door te snakken naar iets onmogelijks. Een mens moet leren om tevreden te zijn met wat God met hem voor heeft, prentte ze zichzelf in. Het gemis in haar bestaan vulde ze gretig met haar dromen, met de verbeelde levens uit het tijdschrift Vanidades of met de novelas op de Venezolaanse televisie. Als de lichten in de straat aan gingen, vervluchtigde haar weemoed en haastte ze zich naar binnen om Adelita te helpen in de keuken.

Aan tafel at ze gewoonlijk met een gezonde eetlust en kwebbelde ze honderduit over wat op haar werk was voorgevallen. Nicanor, Damaso, noch Adelita hebben ooit kunnen vermoeden dat hun zus naar een ander leven verlangde.

Ze hoorden haar weleens klagen, maar dan over de bijen van de frères die, volgens haar, de bladeren van haar rozestruiken opvraten. Adelita dacht dat het de rupsen waren, Nicanor de grote parasolmieren die 's nachts te voorschijn kwamen uit de grond. Het waren torren, meende Damaso. Djowiwi, die hun elke zondag een bezoek bracht, dacht eerder dat het luizen waren, en vond dat Joao maar een keer moest komen kijken. Als er iemand verstand had van planten, dan was het wel de Portugees.

Drie dagen later klopte de man met de groene vingers aan. Susana was zich net aan het omkleden, toen ze Adelita hoorde roepen: ‘Susana, de Portugees!’

Ze liet hem binnen, liep met hem door het voorhuis waar de hangklok tikte en Bartolomeo's schommelstoel getuigde van vervlogen tijden; ze kwamen door de donkere zitkamer waar de muggen op de stoelen poepten en een pronkkast stond met ranke wijnglazen waaruit geen mens ooit dronk; ze vervolgden hun weg door de lange eetkamer, door de kleine bijkeuken naar de keuken waar de geur van vissoep in de lucht hing, en zo de smalle zijtuin in waar de visjes zwommen in hun stenen bak en de rozen stonden, netjes in blikken op een rij.

Joao zei niet veel. Hij bekeek de struiken één voor één, betastte de bladeren die gekarteld waren, woelde met zijn vingers door de aarde, bekeek de jonge knoppen, voelde aan de doorns en stak zijn neus in de verwelkte rozen. Onderwijl praatte Susana over haar kruistocht tegen de luizen, de rupsen en de torren; hoe ze 's nachts de route volgde van de parasolmier, benzine in hun nesten goot en met een lucifer de boel in brand stak. Niks hielp natuurlijk, verzuchtte ze. Het waren de bijen van de frères en daar viel, volgens haar, niks tegen te beginnen.

Joao schudde zijn hoofd en zei: ‘Tegen alles is er iets, mevrouw, maar tegen de bijen is er slechts hoop.’

'Hoop?'

'Hoop dat ze niet meer terugkomen.'

Joao legde Susana uit dat ze de struiken een tijdlang moest bedekken met heel fijn gaas, tot de bijen, moe van elke keer hun neus stoten, hun werkterrein verlegden naar de andere tuinen. Hij instrueerde haar over stekken en snoeien, over hoeveel water rozen nodig hadden, wat luizen deden en wat torren en constateerde ten slotte dat de aarde in de bakken te arm was voor de rozen. Hij zou zelf zorgen voor betere aarde, zwarte aarde die men aantrof onder dividivibomen. Zo bleven ze een tijdje met elkaar staan praten tot ze elkaars gezichten amper meer konden zien. Toen ze afscheid namen, kreeg de aardige Portugees van Adelita wat vissoep in een plastic beker. Hij bedankte en keerde terug naar huis met de echo van Susana's stem nog in zijn hoofd.

Een week later kwam hij terug met een zak vol zwarte aarde op een fiets. Weer passeerde hij de schommelstoel, de kamer met de muggen, liep hij door de keuken, waar nu de geur van gebakken vlees hem hongerig maakte, en zo naar Susana's rozentuin. Weer bleef hij tot de schemering met Susana in de tuin staan praten.

Vier maal kwam hij terug, elke week een keer, en aan het einde van die vier weken noemde Adelita hem niet meer 'de Portugees', maar bij zijn naam: Chow. Damaso schonk hem een borrel in, toen hij klaar was in de tuin. Nicanor groette hem sindsdien op straat; Susana vertoefde elke dag met hem in de geheime tuin van haar verlangens.

Ze kon de kleine Portugees niet meer uit haar gedachten bannen. Als ze 's ochtends naar haar werk liep, gluurde ze in alle zijstraatjes van de Nassaustraat of ze hem niet ergens met zijn karretje zag staan. Op stille ogenblikken in de winkel liep ze naar buiten om een blik te werpen in de straat. Soms sufte ze weg naast de rekken met mannenbroeken en moest Pinky Grotewski, de eigenaar van Chipi Chipi, haar uit haar droom helpen als er klanten kwamen. Tussen de middag koos ze de langste weg naar Enriquita's huis, ook al moest ze door smalle steegjes, waar de lauwe piswalm haar als een klap in haar gezicht trof. 's Avonds struikelde ze op weg naar huis over de trottoirranden of botste ze in de drukke winkelstraat tegen voetgangers op, omdat haar blik de gestalte van Joao ontwaarde in de kleine kerels die er rondliepen.

Aan niemand liet ze haar gevoelens blijken. Maar ze verslond haar Vanidades en keek met een brok in de keel naar alle afleveringen van El Derecho de Amar op Radio Caracas Televisión. Klokslag zeven uur veranderde ze voor het scherm in Virginia López, de rebelse dochter van een rijke zakenman, die de familietradities aan haar laars lapte en smoorverliefd was op Antonio Cascabel, de knappe chauffeur van haar pa. Ze kreeg tranen in de ogen als Virginia huilde, vloog inwendig op als haar heldin kwaad werd; haar hart wipte op en neer bij elke bekentenis van haar liefde voor Antonio. Met de meisjes in de winkel besprak ze de ontwikkelingen in de serie alsof het haar eigen lot betrof.

Twee keer in de week knipte ze de mooiste rozen af en zette deze 'rozen van de hoop', zoals zij ze in gedachten noemde, in een vaas voor de zwarte maagd van Guadalupe, de patrones van zoekers naar nieuwe wegen in het leven. De goudvisjes werden nu voor haar het rode gloren van haar geluk.

Met Joao was het niet veel anders. Hij vergat de zon als hij zijn karretje met straatvuil vulde; af en toe vergat hij hele straten schoon te vegen. Voorbijgangers zagen hem in de hete zon, geleund op zijn bezem en in gedachten verzonken, staren naar het losse papier op de grond dat heen en weer schoof door de wind. Op zulke momenten werden zijn gedachten in beslag genomen door de rozen die hij wilde kweken voor Susana of werd hij overmand door visioenen van de bloeiende oleanders, van de weelderige

bougainvillea's en van het frisse groen van druivebladeren, in de tuin die hij voor haar zou aanleggen. Vergeetachtigheid overviel hem in de tuinen waar hij werkte. Het gemijmer haalde het tempo uit zijn werk, de plantenbakken stroomden over en hij haalde zijn handen open aan de doornige struiken; de mensen zeiden dat ze Joao tegenwoordig zo verstrooid vonden.

Op zaterdag reed hij met zijn ijscokarretje wel een paar keer door de Nieuwstraat, wierp steelse blikken op de oranje muren van het huis, maar de deur bleef dicht, Susana werkte. Als hij Nicanor ergens tegenkwam, stopte hij even, bood hem een gratis ijsje aan en vroeg hem of het goed ging met de rozen van zijn zus.

Zijn huisgenoten vonden hem onrustig, zelfs een tikkeltje mysterieus. Door de week ging hij vroeg naar bed, op zondag stond zijn hoofd niet naar dominoën. Hij droomde weg achter de stenen, maakte blunders, vergat dat het zijn beurt was. Soms stapte hij halverwege het spel plotseling op, bromde dat hij ergens een afspraak had, en vertrok, zijn partners perplex achterlatend. Dan zwierf hij doelloos rond door de stad. Voor de juwelierszaken keek hij wel een uur lang naar de parelsnoeren, gouden kettingen en de dure Omega's; of hij dook een kroeg in, bestelde bier, gooide een kwartje in de jukebox en vergat zijn bier. Altijd ging hij naar de Nieuwstraat. Met gedreven tred stapte hij door de verlaten straat alsof hij bang was ergens niet op tijd te komen. In werkelijkheid hoopte hij dat Susana hem zou zien en hem zou vragen een ogenblik binnen te komen. Maar niemand zag hem, niemand kwam naar buiten. Thuis kroop de schaamte naar zijn wangen, als hij de vraagtekens in de blikken van zijn makkers zag.

Met Djowiwi sprak hij nu over de liefde, dat wil zeggen, over de liefde in het algemeen. Hij vertelde hem over de vrouwen op Madeira; hij vergeleek ze met de Arubaanse vrouwen die hij eigenlijk veel liever vond, maar ja, hij was een Portugees, dat was misschien wel een probleem. Djowiwi hoorde hem aan en maakte korte metten met zijn aarzelingen: 'Para culear no se necesita pasaporte.'

Joao, die geen Spaans verstond, keek hem glazig aan.

'Kijk eens Joao, om te neuken heeft geen mens een paspoort nodig, begrijp je?' verduidelijkte Djo. Joao lachte wat stuurs, maar voelde zich gesterkt door deze steun in de rug.

'En als ik wil trouwen?' vroeg hij hoopvol.

'Met een Arubaanse?' reageerde Djo verbaasd. 'Zoek dan een andere job, Joao, want als straatveger heb je geen schijn van kans.'

Joao voelde alle sappen in zijn maag tot één klomp stollen; Djowiwi boerde zelfgenoegzaam. Toen het gerochel eindelijk ophield, bekende Djowiwi een waarheid die Joao altijd wel vermoedde, maar nooit zo hard verwoord hoorde.

'Geen enkele Arubaan is straatveger, Joao, geen enkele Arubaan rijdt op de strontkar. De vrouwen zijn nog erger. Dacht je dat ze met een putjesschepper willen trouwen?'

Zijn hoop stierf geruisloos als het invallen van de duisternis. Hij stond op, groette, en verdween hevig slikkend naar zijn huis. Die nacht sliep hij slecht. Hij werd nerveus van zijn verdriet en moest wel drie keer opstaan om te plassen.

De volgende dag sloeg de zon te pletter op de schouders van een lome Joao. Hij voelde zich totaal ontheemd in de straten met al die vreemde namen: de Zoutmanstraat, de Zuidstraat, de Willemstraat, de Wilhelminastraat. Met tegenzin duwde hij zijn kar vooruit en dacht aan de Rua Sofia. Beelden flitsten op van die arme maar schone steeg, van ijzeren balkons versierd met bloempotten, en witte was die neerhing tussen witte gevels. Heimwee steeg in hem op en hij vond het leven maar een smakeloze grap. Te behoren

tot een volk dat ooit over de wereldzeeën heerste en nu de knecht te moeten zijn van een kleine verwende parvenu. De gedachte maakte hem onwel.

Tegen twaalven was hij niet verder gekomen dan de Oranjestraat. Normaal ging hij rond die tijd naar huis om een boterham te eten, maar nu had hij zin om zichzelf te verwennen met een flesje cola en één kroket met mosterd. Joao installeerde zijn karretje tussen de geparkeerde auto's langs de weg en wilde oversteken naar Oasis. Hij draaide zijn hoofd om naar de Nassaustraat en keek recht in het gezicht van Susana. Ze bevond zich nog geen tien meter van hem vandaan.

In een reepje schaduw op het trottoir wisselden ze blikken uit en een paar woorden. Toen ze afscheid van elkaar namen, keek Joao haar na tot ze in de Wilhelminastraat verdween. Daarna lunchte hij met drie kroketten en één milkshake.

Hun liefde bloeide op in de verzengende middaghitte, in de lucht van dampend asfalt. Joao wachtte haar 's middags op steeds andere plekken op om niet in het oog te lopen, want Susana was doodsbenauwd voor roddels.

Thuis zouden ze haar ontmoetingen met Joao ten strengste afkeuren, vooral Da, die zich zo'n beetje vader voelde van het gezin en de beschermer van de eer van zijn drie zussen. Geen man was goed genoeg voor Adelita. Enriquita heeft jaren moeten knokken om haar zin te krijgen, want Da vond Jacinto maar zo zo. Hij was geen katholiek en bovendien een Bonairiaan met kroeshaar.

En nu kwam zijzelf aanzetten met een ongehoord schandaal. Joao was blank, dat was een pluspunt, maar een straatveger! Dat hij een Portugees was, was al ramp genoeg. Een andere baan had hij nodig, anders was hun verhouding gedoemd om ondergronds te blijven en ten slotte weg te kwijnen door haar vluchtigheid.

Naarmate hun vertrouwelijkheid groeide en zij zich voor elkaar bestemd voelden, begon de verborgenheid van hun liefde hen te kwellen. Joao solliciteerde overal, maar niemand had hem nodig. Susana bad intenser dan tevoren, tot op een dag de zwarte maagd van Guadalupe haar gebed verhoorde.

Op een avond zat een vermoeide Joao naast Djo zijn hart te luchten, zijn zielsgeheimen echter als een acrobaat omzeilend. Djowiwi sabbelde vredig op zijn sigaar. Boven hun hoofd hing de voorbarige maan als een vage hostie aan het blauw.

Halverwege hun gesprek kwam zijn nieuwe baan aangereden in een zeegroene Buick vol glimmend chroom. Het gevaarte reed voorzichtig het trottoir op, rolde hees naar de twee mannen toe en kwam op een paar meter afstand van Joao tot stilstand. De heer Maka Parpignol stapte uit, een sigaar geklemd tussen de plooien van zijn grijns.

'Djowiwi! Kon ta! Ik zoek een bartender voor de club.'

Joao veerde op van zijn krat en stak zijn hand uit, mechanisch als een speelgoedsoldaat.

'Joao Manuel de Manteigas. Tot uw dienst.'

'Maka Parpignol. Mucho gusto.'

De volgende dag kon hij al beginnen, als hij dat wilde, zei Maka.

Zo onverwachts flitste het geluk zijn leven binnen. Nog diezelfde week verloor de straat zijn tuinman, de Openbare Werken een noeste werker. De mensen zagen nu Cristobál rondrijden met de ijscokar en velen vroegen zich af wat er met 'die andere Portugees' gebeurd was.

Susana was blij, al had ze zo haar twijfels of de sprong omhoog wel hoog genoeg was om hun liefde

aan het oog van de wereld bloot te stellen. De laatste tijd was hun liefde nog dieper de clandestiniteit ingedoken. Hoe voorzichtig ze ook met hun verhouding omsprongen, op het kleine eiland kon niks verborgen blijven.

Ogen die alles zien en monden die alles doorvertellen, hadden het gerucht op gang gebracht dat ze had aangepapt met een Portugees. Het nieuws circuleerde eerst onder de winkelmeisjes, wervelde daarna de straat op, zwierf als een zatlap langs de straten van Oranjestad en golfde op een ochtend uit de mond van Cornelí Enriquita's keuken binnen.

'Is dat waar, Enriquita?' vroeg de buurvrouw verbaasd. Enriquita stond net een red snapper in mootjes te hakken. Het mes kletterde van verbazing in de gootsteen.

'Susana? Mijn zus Susana?'

'Ja, ik kan het ook niet geloven. Maar Joonchi had het van Shon Clarita gehoord en die had het van de oude Sèni. Haar zoon kwam met het nieuwtje thuis.'

'Roddels, alleen maar roddels!' zei Enriquita. Ze hervatte haar arbeid alsof de mededeling haar verder koud liet, maar diezelfde middag vroeg ze Susana op een kille toon, waar het gerucht vandaan kwam dat ze gezien was met de Portugees.

Susana verdedigde zich zo goed ze kon. Ze vertelde dat ze Joao inderdaad op straat was tegengekomen. De vriendelijke Portugees had haar gevraagd hoe het met haar rozen ging, met Adelita; zij moest van hem Nicanor en Da de groeten doen. Meer niet. Gewoon een beleefdheidspraatje. Dat kon toch? Ze kon toch moeilijk doen alsof hij lucht was. En ze verzuchtte dat de mensen op het eiland niet genoeg hadden aan hun eigen leven, dat het eiland op een gevangenis leek, dat iedereen iedereen in de gaten hield en hun verhitte fantasie alles wat ze zagen opblies tot een ballon van roddels. Dezelfde avond herhaalde ze haar verhaal aan Adelita en slaakte ze dezelfde zuchten, maar ze was nu op haar hoede.

Sindsdien zagen ze elkaar slechts van een afstand en beperkten zich tot blikken die woorden overbodig maakten. Via geheime briefjes hielden ze elkaar op de hoogte van hun liefde. Naarmate de maanden verstreken, werd Joao steeds wanhopiger. Hij ergerde zich aan de geniepigheid, aan hun laffe liefde. Hij probeerde Susana te overtuigen dat het langzamerhand tijd werd dat ze een beslissing namen, dat hij geen straatveger meer was, en bovendien een deugdzaam man die het beste met haar voor had; wat de familie tegen hem had, begreep hij niet. Hij schreef haar dat hij ernaar verlangde haar stem te horen, dat hij smachtte om haar eindelijk in zijn armen te houden.

Susana schrok van zoveel vurigheid. Ze smeekte hem om meer geduld te tonen. De geruchten hadden een taai leven, de tijd was nog helemaal niet rijp om, zoals ze schreef, 'die onverstandige dingen' te doen die hij wilde. Ze beloofde hem dat ze heel voorzichtig haar zus Adelita wilde polsen, dat hij haar tijd moest gunnen, en dat ook zij nog steeds naar hem verlangde. Ondertussen kwam hun geluk geen stapje dichterbij.

De verre nazaat van de illustere Franse boekanier Gustave Marcel Parpignol, de heer Maka Parpignol, had goed geboerd in wat hij deftig noemde: de commercie van badkamermeubilair. Hij bezat een huis met dertien kamers en een zwembad in de tuin. Elke avond ging hij op de tennisclub biljarten, elke avond om een uur of acht lag hij laveloos op het groene laken. Joao moest de lallende Maka naar zijn auto slepen, in de auto hijsen en hem terug naar huis rijden. Bij het tuinhek deponeerde hij zijn zware vracht in de armen van de zwarte dienstmeid. Joao reed daarna naar de club, waar de Buick de volgende dag

werd opgehaald door een van de jongens van de zaak. In het weekend bleef de Buick in Joao's bezit.

De Portugees voelde zich in het begin erg ongemakkelijk in de auto, want hij kon wel rijden, maar had zijn rijbewijs nog niet; hij vond de leerboekjes veel te moeilijk. Zijn kameraden haalden hun schouders op als hij zich zorgen maakte over zijn rijbewijs.

'Ik kan je zo tien mensen noemen die zonder rijbewijs rondrijden. Houd je geld maar in je zak,' verklaarde Eusebio. Matéo en Cristobál waren het roerend met hem eens.

Waar ze niet over te spreken waren, was de affaire met een Arubaanse vrouw. Joao had zijn geheim ten slotte aan zijn vrienden toevertrouwd, maar kreeg in ruil daarvoor alleen maar afwijzing.

Eusebio vond de Arubaanse vrouwen veel te wulps. Matéo zou met geen enkele willen trouwen; ze hielden volgens hem alleen van mooie kleren, van veel uitgaan en van dansen. Cristobál vond de Arubaanse vrouwen veel te mooi om kuis te blijven in het huwelijk. Ze verklaarden hem voor gek en rieden hun vriend ten sterkste aan zijn heilloos avontuur te staken.

'Jullie hebben duidelijk nooit bemind,' zei hij om hun onbegrip te stuiten, of hij echode Djowiwi's woorden: 'De liefde heeft geen paspoort nodig.' En hij vond dat hij het grootste gelijk ter wereld had.

De angst voor rijbewijscontrole konden ze bij hem wegnemen, op het punt van zijn liefde bleef hij koppig als een ezel. Maar er kwam geen schot in zijn verhouding. Om de impasse te doorbreken beraamde hij een plan.

Hij hield van Susana en om haar te zien was hij best bereid risico's te nemen; Susana ook, hoopte hij. Nu hij in het weekeinde bijkans eigenaar was van Maka's Buick, wilde hij de wagen gebruiken voor hun ontmoetingen. Met de auto konden ze de stilste plekjes op het eiland opzoeken, geen mens zou hen in de gaten krijgen.

In een brief stelde hij Susana voor om op een zondag, in plaats van naar de kerk te gaan, met hem mee te rijden naar de duinen achter de vuurtoren bij Westpunt. Hij wist een plekje waar niemand kwam, zeker niet op dat vroege uur op zondag. Daar konden ze, niet gehinderd door nieuwsgierige ogen, hun zaken netjes op een rij zetten en wellicht iets beslissen over hun toekomst. Tegen het einde van de mis zou hij haar afzetten in een stille straat. Niemand hoefde haar te zien, niemand zou ontdekken waar ze in dat uurtje was geweest. Het kostte hem moeite om de schroomvallige Susana over te halen, maar het lukte hem uiteindelijk. Hij was verbaasd en dolgelukkig tegelijk.

Op de afgesproken zondag, op een afgesproken tijd, stond Joao in Maka's Buick op een afgesproken plaats in de Dominicanessenstraat te wachten op Susana. Schuchter kwam ze aangelopen, het hoofd gebogen alsof ze de steentjes op de grond telde. Ze droeg een zijden jurk met witte ballen op een karmozijnen fond, had hoge hakken aan, een witte mantilla op haar hoofd; in haar hand hield ze haar witte tas.

Ook Joao had zich netjes opgedoft. Hij droeg een smetteloos wit overhemd, een zwarte stropdas, een zwarte broek; zijn zwarte schoenen waren overduidelijk gepoetst.

Op straat was er geen levende ziel te bekennen. Desondanks koos Susana het zekere voor het onzekere en ging ze languit liggen op de achterbank tot ze veilig en wel buiten de stad waren. Pas op de boulevard richtte ze zich op en legde haar hand op Joao's schouder. Het was een gebaar van tederheid dat Joao's hart deed zingen van blijdschap. Sprakeloos koersten ze naar Westpunt.

De palmen gleden ruisend voorbij. Links koesterden schuimende golven het witte strand, rechts knikten kromme dividivi's hen gedag en alles baadde in een helder, haast wellustig licht. Het eiland was

nog nooit zo mooi geweest. Het dorre landschap leek besmet met de vreugde van hun hart, het werden de gelukkigste momenten uit hun leven.

Hun geluk duurde tien minuten, om precies te zijn.

Met één hand aan het stuur, de andere in de hare, en haren die wapperden in de wind, reed Joao de politie tegemoet. Op dat volkomen ongebruikelijke moment stonden agenten langs de weg rijbewijscontroles uit te voeren.

Joao moest uitstappen; hij moest zijn rijbewijs laten zien, de papieren van de auto. Een norse agent vroeg hem wie hij was en wat hij in de auto van meneer Maka Parpignol deed, en zonder rijbewijs. De andere agent kon zijn ogen niet afwenden van Susana.

Het politiebureau in de stad werd gebeld, de namen van Joao en Susana werden doorgegeven, er werd gevraagd naar aangiftes van gestolen auto's, er werd luidkeels over en weer beraadslaagd. Deze hel duurde voor Joao een eeuwigheid, voor Susana nog veel langer.

De Buick werd in beslag genomen. Er werd hun meegedeeld dat ze over een uur naar de stad konden, in de boevenwagen; als ze dat niet wilden, mochten ze de kilometers te voet afleggen.

'Een goede ochtendwandeling,' zei een van de agenten en grijnsde gemeen.

'De juffrouw is niet zo heet, o pardon, de zon is nog niet zo heet, juffrouw,' grapte de ander. Zijn collega schoot daarbij in de lach.

'Goedemorgen,' zei hij grinnikend en wuifde een andere auto naar de kant.

Susana had moeite haar tranen in bedwang te houden. Joao viel in een bodemloze put.

Ze gingen lopen. Terwijl ze voortsjokt en langs de dorre palmen leek diezelfde natuur die hun samenzijn daarnet bezong, hen nu luidkeels uit te lachen. De zon brandde terwijl het nog vroeg was; de lage palmtakken woeien hard in hun gezicht; bijna verstuikten ze hun enkels op de losse stenen in het zand. Uit de auto's die voorbijreden, gluurden ogen naar de dame in de mooie jurk met haar opgetutte Portugees. De mensen vroegen zich af wie het zonderlinge tweetal waren, waar ze zo uitgedost vandaan kwamen; in menige auto waren de grappen niet van de lucht.

Joao dreef in het zweet en had zijn stropdas losgeknoopt; Susana worstelde met haar steeds opwaaiende jurk. Hun voeten legden de kilometers af met de haastige tred van een achtervolgde, maar hoe vlug ze ook hun nachtmerrie wilden ontvluchten, ze waren kansloos tegen de roddels die hun vooruitsnelden.

Praten deden ze niet; denken eigenlijk evenmin, want iedere gedachte balde zich samen tot een vloek. Joao vervloekte zijn lot, het eiland, de Buick, zijn nieuwe baan; Susana dat ze zich had laten verleiden om met hem mee te gaan. Allebei vervloekten ze de liefde die dwaze gedachten in de mensen losmaakt.

Onder het stof kwam Susana thuis. Ze had de voordeur net achter zich dichtgedaan of een barse stem joeg haar de stuipen op het lijf. 'Waar kom je zo laat vandaan?'

Ze kon geen woord uitbrengen. Haar broer Da zat in de schommelstoet en keek haar aan alsof hij haar wilde aanvliegen. Aan de wand tikte de klok als een tijdbom.

'Nou, en? Ben je behalve je eer ook nog je tong kwijt?'

'Da, Joao heeft me niet aangeraakt, hij heeft me nooit aangeraakt!'

De bom ontplofte, de verwensingen vlogen als scherven in het rond en verbrijzelden haar hart.

Hoe ze het in haar stomme hoofd haalde om op de dag des Heren in een auto te gaan vrijen en schande af te roepen over haar broers en zusters, vuile hoer dat ze was om voor een stinkende straatveger

haar benen te openen op de achterbank van een auto terwijl ze in de kerk behoorde te zitten en hoe vaak ze dat al niet gedaan had, gore slet. Het was maar goed dat haar ouders dood waren, anders hadden ze de klap niet overleefd...

Het spervuur hield een half uur aan. Adelita huilde. Nicanor verliet het huis. Toen Da zijn kruit verschoten had, was Susana een gebroken vrouw. Ze liep huilend naar haar kamer en deed de deur naar de mensen voorgoed achter zich dicht.

Susana is nooit meer gaan werken. Bij Enriquita kwam ze ook niet meer. Haar dagen bracht ze door in huis en in haar kamer, waar ze haar verdriet bevocht met Rom Palao-rum. Alleen de zwijgzame Nicanor wist dat. In stilte leed hij met haar mee.

Joao worstelde lang met schuldgevoelens. Van de poging de barsten in zijn ziel te helen, leerde hij één ding: dat de liefde vele aanslagen kon overleven, maar dat ze tegenover de banale grappen van het lot zo kwetsbaar als een vlinder was. Die treurige wijsheid verkondigde hij aan zijn huisgenoten.

'Als je buikloop krijgt, terwijl je je geliefde aan het zoenen bent, verkleurt niet alleen je broek, maar ook je liefde. Zo gaat dat in het leven.' Zijn makkers knikten braaf en vonden dat Joao eindelijk zijn verstand teruggevonden had.

Anderhalf jaar na het gebeurde trouwde Joao een Portugese vrouw met een paardegezicht. Hun eerste zoon doopte hij Karel Doorman, omdat de knaap geboren werd op de dag dat het slagschip in de Paardenbaai aanmeerde.

De vreemdeling

Toen de hakenkruizen zich boven Europa aaneenregen tot onweerswolken, hield Johannes Biermans zijn vaderland voor gezien en vertrok met de Poseidon naar de West. Tot de Kreeftskeerkring verschool hij zich in zijn hut, verkrampt van angst als een dier dat wegvlucht voor een brand. Toen hij aan dek kwam, was de hemel blauw; een Caribische bries woei zijn zorgen weg en op het moment dat de Poseidon de haven van het eiland binnenvoer, wist Johannes dat hij nooit meer zou vertrekken.

Omdat hij Nederlander was en ook nog kennis had van boekhouden, werd hij met open armen ontvangen bij de Koninklijke Nederlandsche Stoomboot Maatschappij. Zijn chef, de heer Zwart, liet hem kennismaken met zijn vrienden en binnen korte tijd had hij een kamer in Pension Caroni, in een zijstraat van de Nassaustraat. Daar woonde hij met twee andere Hollandse vrijgezellen, Klaas de Beer en Rob Houtebeen, allebei zo oud als hij, dat wil zeggen een jaar of achtentwintig. Klaas werkte als accountant bij de pas opgerichte Aruba Bank, Rob was jurist bij de overheid. En terwijl de oorlog bulderde in het verre Europa werden ze onafscheidelijke vrienden, hoewel het enige dat ze met elkaar gemeen hadden hun blanke huid was en de lichte superioriteit die ze voelden tegenover de 'lokalen'.

Johannes Biermans was zonder meer de luiste van de drie, ofschoon men op kantoor niets op zijn ijver aan te merken had. Werk was voor hem slechts broodwinning, een vorm van vrijheidsberoving waar men niet omheen kon, tenminste als men prijs stelde op drie maaltijden per dag. Hij deed zijn werk zo goed hij kon, maar daarna was het basta; pas in zijn vrije tijd voelde hij zich volledig mens.

Tevergeefs probeerde de heer Zwart hem te overreden meer verantwoordelijkheid te dragen op kantoor; hij noemde hem zijn kroonprins en spiegelde hem voor dat hij degene was die hem in de toekomst op moest volgen. De Maatschappij hoefde niemand uit Nederland over te laten komen. Johannes Biermans haalde zijn schouders hiervoor op; de heer Zwart kon zijn verontwaardiging niet voor zich houden. Wat moest je nou in godsnaam met een jonge kerel die geen zin had om hogerop te komen, die zelfs een hangmat in zijn kamer had gespannen om als een inboorling zijn vrije uren te verlezen of vermij meren. Rob Houtebeen was het daar helemaal mee eens.

'Afgezien van je bleke smoel ben je een echt tropenmens,' beweerde Rob als hij Johannes met zijn gat een halve meter boven de houten vloer zag slingeren.

Johannes Biermans was verliefd op het leven in de tropen. De zon en het azuur eisten van hem enkel overgave, ze versterkten in hem de onderstroom van loomheid die in zijn karakter huisde, maar onder de grijze hemel van het Noorden nimmer de kans kreeg boven te komen. Hij was een ambitieloos mens, en daardoor vrij van zorgen; hij had geen zin, zei hij, om ladders te beklimmen.

'Mensen zoals jij zullen nooit carrière maken,' hield Rob hem voor en beklaagde hem, want een mens zonder ambitie vond hij een beetje ziek. Rob was het andere uiterste. Hij gaf zich helemaal aan zijn baan. 's Ochtends aan het ontbijt noteerde hij puntsgewijs alle taken voor die dag. Als het hem niet lukte alles af te krijgen, zat hij humeurig aan het avondeten. Heel vaak had hij daarna 'nog wat te doen', economie studeren bijvoorbeeld om later, als die vervloekte oorlog afgelopen was, in de vaderlandse overheid te gaan schitteren aan het ambtenarenfirmament.

Hij was niet alleen erg zuinig met zijn tijd, hij was ook zuinig met zijn centen. Johannes noemde hem een gierige Hollander, want er kwam geen stuiver uit zijn zak als hij het niet voor en te na verantwoorden kon. Geregeld kreeg hij ruzie in de winkels omdat hij zich bestolen waande. Als ze gingen stappen liet hij zijn vrienden opdraaien voor de drankjes, tot grote ergernis van Klaas, de kroegtijger van de drie, een man die zich zonder sigaret en een glas bier maar amper mens voelde.

Klaas zat boordevol grappen; boordevol heimwee ook, dat na een aantal biertjes steevast naar zijn lippen steeg. Dan beklaagde hij zijn lot: dat de oorlog hem gevangen hield op zo'n klein en waardeloos eiland, waar je nergens godverdomme een behoorlijke kroeg had als in Rotterdam, nee niet ééntje, godverdomme, waar ze behoorlijk bier schonken en waar je je een stuk in de kraag kon zuipen tot in de kleine uurtjes; dat hij bovendien, godverdomme, genoeg had van al die domme bruine gezichten om zich heen; dat hij nu eens heerlijk, godverdomme, met een blond wijf naar bed wilde en niet met vieze negerinnen die naar kerrie roken.

'Je hebt inderdaad pech Klaas,' reageerde Johannes een keer niet zonder ergernis, 'als je in Rotterdam was gebleven, zat je nu waarschijnlijk in het paradijs.'

Hun karakters botsten onvermijdelijk, maar niet voor lang. Zodra de radio kraakte onder het gewicht van het oorlogsnieuws, schaarden ze zich om het apparaat, vloekten broederlijk op de moffen of slaakten in koor zuchten van verlichting als de geallieerden terreinwinst boekten. Toen Rotterdam verwoest werd, hebben ze als kinderen zitten snotteren om de oude radio van Ma Caroni.

De pensionhoudster, een aardige Surinaamse met lang zwart haar en grote voeten, had met ze te doen. Zo ver van huis, alleen, hun vaderland bezet en wie weet wat voor tijden hun families doormaakten. Hoewel het eten schaars was in die benarde tijden, wist ze hun altijd een pittig maaltje voor te zetten. Haar Surinaamse keuken was perfect, maar ze hield ervan ze te vertroetelen met Hollandse menuutjes.

Johannes Biermans kreeg zelfs heimwee naar zijn moeder, want net als thuis zwommen de aardappelen in de vette jus. Klaas de Beer vond haar erwtensoep het einde, al was het buiten vijfendertig graden. Rob smulde van de pannekoeken. Alle drie prezen ze haar voortreffelijke soep, waarin de brave vrouw, zonder dat ze het wisten, een scheut van hun oude jenever gooide.

'Holländers,' beweerde ze tegenover haar hulpje Filomena, 'Holländers! Holláánders houden van jenever!'

Rob ontdekte natuurlijk als eerste dat de fles te snel leeg raakte. Hij verdacht Klaas ervan stiekem van hun op fust gerijpte Corenwijn te snoepen; Klaas op zijn beurt verdacht Johannes. Ten slotte spraken ze hun vermoedens openlijk uit en kwamen tot de slotsom dat de dader buiten de groep gezocht moest worden; hun vingers wezen unaniem in de richting van het meisje Filomena. Ze was zo stil, zo schuw; ze had het ongetwijfeld achter de ellebogen. Om haar het jatten af te leren, vulde Klaas een lege fles jenever met zijn ochtendpis en zette het gloedvolle geval in de kast waar ze hun drank bewaarden.

Tegen borreltijd kwamen ze niet meer bij van het lachen, Filomena was erin getuind. Ma Caroni lachte in de keuken mee. Ze dacht dat ze moppen aan het tappen waren, misschien was er goed nieuws van het oorlogsfront.

Na het avondmaal besloten ze Ma Caroni in te lichten over de lange vingers van haar hulpje Filomena. Wie weet zat ze niet alleen aan hun jenever.

Ma Caroni begreep er niets van. Filomena? Over Filomena geen kwaad woord! Ze was een beste brave meid, ze had in haar hele leven geen druppel alcohol geproefd. Nee, zij zelf was het, zíj gebruikte

hun jenever in de soep: 'Máán, jullie Holländers, jullie Holláánders houden toch zo van jenever!'

Dat ze de rest van de avond stil waren, begreep ze niet. In zichzelf vervloekte ze de oorlog.

Heel ver weg gingen huizen en mensen in vlammen op, maar op het eiland bleef het betrekkelijk rustig. Wat schepen zonken, een paar torpedo's misten doel; alleen de schaarste was onrustbarend. Toen de kerkklokken het einde van de nachtmerrie aankondigden, waren de mensen opgelucht. De Aruba Bank luidde de betere tijden in met een bal voor al haar medewerkers en hun vrienden. Klaas de Beer nam zijn kameraden mee naar het feest.

Het werd een geanimeerde avond. Ze aten, ze dronken, ze tikten met hun voet op de maat van de muziek. Alleen Johannes durfde de dansvloer op te gaan. Tot hun grote verbazing en ook tot hun schik, zagen Klaas en Rob hun vriend de mazurka dansen, de waltz, en zelfs de danza, een beetje uit de maat wellicht, maar steeds glunderend en steeds met dezelfde dame, een zekere Catharina Printz, een blanke vrouw met sproeten en groene ogen die verschrikt de wereld inkeken.

Op weg naar huis, die maangesluierde nacht, liep Johannes als een dronkelap te zwalken, hij hoorde geen woord van wat zijn kameraden zeiden.

Catharina werkte op kantoor bij Klaas, maar ze hoefde niet te werken want haar pa was een van de eigenaren van de bank; de man had centen zat. Ze werkte om haar tijd te vullen, wat had ze anders thuis te doen.

Aan Klaas had ze een keer toevertrouwd dat haar familie afstamde van de gouddelver Paulus Printz, een Noor of een Zweed of misschien ook wel een Deen, niemand wist waar hij vandaan kwam. In zeventienhonderd en nog wat sloeg hij zijn pikhouwelen krom op het kwartsgesteente, vond geen spetter goud en vertrok met een gebroken rug teleurgesteld terug naar huis. Dat er nog Printzen op het eiland rondliepen, was ook voor Catharina een mysterie.

Johannes vernam Catharina's achtergronden uit de mond van Klaas, hij vond die verhalen heerlijk. Het exotische benevelde hem, hij begon nog meer te houden van het eiland.

Zijn liefde voor Catharina groeide als een wrat, als een eeltlaag die steeds dikker werd en pijnlijk drukte op het weefsel van zijn ziel. Hij werd onrustig op kantoor. Een Catharinaloze dag werd voor hem een gruwel en hij ontwikkelde nieuwe gewoonten, die zijn collega's enigszins verbaasden.

Elke ochtend rond tien uur zag men hem het pand verlaten om, zoals hij zei, enige boodschappen te gaan doen. Als hij terugkwam, had hij nooit wat bij zich, maar was hij altijd opmerkelijk opgewekt. De loopjongen Chuchubi, die alle nieuwtjes van de straat plukte, wist te melden dat 'Johang' kennelijk in de Aruba Bank ging winkelen, want hij zag hem iedere ochtend daar naar binnen lopen. Soms had hij een bruin papieren zakje bij zich, als hij de bank verliet was hij het kwijt.

Zijn collega's begrepen er niks van. Iedereen zocht naar een verklaring. Zodoende werd er druk gefluisterd, druk gespeculeerd. Als Johannes terugkwam van zijn boodschappen, gaapten alle gezichten hem nieuwsgierig aan.

Het duurde niet lang of Chuchubi kraakte het raadsel van 'Johang'. Op een dag sloop hij als een kat op jacht achter hem aan de bank binnen en ging staan loeren in de rij voor een loket. Hij zag Johannes zwaaien naar een struise dame met een bril, helemaal achterin aan een bureau. De dame groette en kwam een praatje maken aan de balie. Johannes gaf haar het zakje dat hij bij zich had. De dame stribbelde lachend tegen, maar ze nam het aan en haalde er een hotdog uit.

Diezelfde ochtend stonden Feliciana, Graciela en Marisol in de keuken om Chuchubi heen. Ja, ze was blank, verklapte hij, ze droeg een bril met bruin montuur en had veel roestplekken op haar huid.

De monden van de dames vielen open. 'Catharina?' riepen ze. 'Jeetje, Chuchubi! Dat is Catharina!'

Twee jaar later trouwde Johannes Biermans, de zoon van een fietsenmaker uit Delfshaven, met Catharina Printz, de oudste dochter van Benny Printz, bankdirecteur en afstammeling van een goudzoeker, geheel in stijl in de kleine Protestantse kerk. Het huwelijk werd ingezegend door de dominee. Een kinderkoor zong psalmen, vier bruidsmeisjes in het roze droegen de sleep van Catharina's bruidsjapon.

Thuis bij vader Printz verhief een enorme vijftrapstaart zich tussen schalen beladen met zoveel spijs dat de familie Printz er nog een week van kon eten.

Ma Caroni zat in een stoel te wenen van geluk. Naast haar zat Klaas te klagen dat zijn vriend zich nu voorgoed had afgesneden van de mensheid. De champagne vloeide rijkelijk en gratis; Rob werd toeterzat.

Het echtpaar betrok een van de vele huizen van pa Printz, een tweeverdiepingshuis in de Wilhelminastraat dat aan de achterkant aan Enriquita's zijtuin grensde. Ze bewoonden het ruime bovenhuis, waar ze vanuit het achterhuis de hele Zuidstraat konden overzien. De enorme benedenverdieping verhuurden ze aan drie gezinnen met veel kinderen. Langs de voorgevel liep een breed balkon met sierlijk uitgesneden houten spijlen. Een cementen trap met brede treden draaide vanaf de grond in een ronde boog omhoog. De kamers waren ruim en koel, maar wat Johannes zelf het mooiste vond, was dat hij vanuit zijn bed de golven kon bespieden.

Rob en Klaas kwamen hem in het begin vaak opzoeken, maar hun wegen liepen snel uiteen. Het huwelijk is nu eenmaal als een mes dat kloven maakt zelfs in de dikste vriendschapsbanden.

Niets bond ze aan het eiland en een jaar na het huwelijk van Johannes verdwenen Rob en Klaas naar Nederland.

Rob ging naar Den Haag waar hij van plan was steil door te stoten naar de hoogste toppen; Klaas keerde terug naar Rotterdam, met droevig hart, omdat zijn favoriete kroeg, De Witte Eend, door een Duitse bom was weggevaagd.

Johannes was ze allebei gaan uitzwaaien en kreeg van allebei te horen hoe onverstandig het was dat hij op een eiland bleef waar je weliswaar de zon had, maar voor de rest indutte van het niksen. Van Johannes moesten ze uitkijken hun hart niet te verspelen in de kouwe drukte aan die grauwe zee.

En zo gingen ze uit elkaar. Elkeen was overtuigd dat wat hij deed inderdaad het beste was wat hij kon doen.

Johannes Biermans deed zijn intrede in de beste kringen van het eiland. Bij zijn schoonvader thuis schudde hij de handen van alle zakenlieden van betekenis, leerde hun moedertaal, het dollarengels, spreken en baadde onwennig in de glans van hun voornaamheid. De lucht bij Benny Printz was zwanger van hun succesverhalen.

Sommigen waren rijk geworden door de oorlogsschaarste uit te buiten; de gewieksten verdienden schatten met de smokkelhandel. De Polakken, ooit als straatventers gestart, bezaten kledingwinkels, juwelierszaken, warenhuizen die brede schaduwen wierpen in de Nassaustraat.

Maka Parpignol vertelde hem met smaak hoe hij zij eerste pleepot aan de man bracht; Murphy Lampe Sr. hoe geen mens hem wou geloven dat oudroest ook centen opbracht, en kijk nu eens in wat

voor huis hij woonde; Djuku Waltz, de excentrieke eigenaar van alle bioscopen, legde hem uit dat geld geld baarde, maar dat alles afhing van de kwaliteit van je take-off.

Morris Flipstein, Pinky Grotewski, Macario Arendz, you name it, ze kwamen allemaal bij Benny over de vloer. Stuk voor stuk beweerden ze dat als ze hun leven nog eens over mochten doen, ze weer in zaken zouden gaan, because, let me tell you something Mister John Beermen, anything else is monkey-business. En iedereen sprak zijn verbazing uit dat zo'n man als Benny Printz een schoonzoon in zijn familie had gehaald die niet in zaken zat.

De handel bloeide. De warenhuizen konden de vraag niet aan; de kapperszaken, de kruideniers, de stomerijen, de Chinese restaurants schoten als paddestoelen uit de grond; op het oostpuntje van het eiland spoot de Lago zijn vuile rook de blauwe hemel in, de dollars stroomden westwaarts naar de stad.

Al gauw confronteerde Catharina's vader zijn schoonzoon met de vraag waarom hij zijn geluk niet ging proberen in de handel. Het was toch niks op zo'n kantoor? Wat verdiende hij daar nou? Eigen baas zijn was toch beter dan je uitsloven voor een ander? Nou?

Benny Printz sleepte hem mee naar de vergaderingen van de Kamer van Koophandel, waar hij nog meer success-stories te verwerken kreeg en de aanmaning nú de handen uit de mouwen te steken omdat nú de tijd rijp was om te profiteren van de 'boom'.

Ook Catharina porde hem: zaken doen was toch iets voor hem. Ze liet hem de voordelen zien van dat staan op eigen benen, van zijn dag indelen zoals hij wilde, kantoor aan huis hebben, en ten slotte, wat helaas ook meetelde hoe het haar ook speet, voor vol worden aangezien tussen de mensen van hun eigen stand. Over het geld hoefde hij zich niet druk te maken, hij kon vertrouwen op haar pa. Die had bovendien zoveel connecties dat een mislukking haast onmogelijk was. En zolang ze nog geen kinderen hadden, kon zij hem helpen als secretaresse. Werken bij de bank deed ze al sinds haar huwelijk niet meer. Dat hameren op een typemachine vond ze niks voor een getrouwde vrouw.

Johannes Biermans verloor op de duur zijn evenwicht en bezweek voor de gouden bergen die hem voorgespiegeld werden. Hij vulde zijn fantasie met luchtkastelen, zijn door geld beslagen ogen zagen overal winsten voor het grijpen. Hij nam afscheid van de heer Zwart en zijn collega's en startte de firma Biermans Import, met kantoor aan huis.

Een ongeschikter mens voor het zakenleven bestond er niet. Deze wat onhandige, dromerige man, die zijn eigen natuur even slecht kende als de mentaliteit van de bevolking, en bovendien vleugellam was in het Papiamento en het Spaans, struikelde om de haverklap bij zijn take-off.

Wat hem bijvoorbeeld opviel, was dat er niemand fietste. Hij weet dat aan het feit dat de winkels geen fietsen verkochten. Biermans Import bestelde onverwijld vijfentwintig fietsen in Nederland, vijfentwintig als eerste aanzet, stoere Hollandse Gazellen omdat die, aangezien de wegen niet op fietsen berekend waren, tegen menig stootje konden. Daarna wilde hij er honderd laten komen, want zijn fietsenplan zou bij iedereen aanslaan. Daar twijfelde hij niet aan. De kinderen zouden op de fiets naar school gaan; zij die zich geen auto konden permitteren zouden alle afstanden op zijn Gazellen afleggen. Zijn enthousiasme liep mijlenver op de werkelijkheid vooruit en de arme Catharina kon als Brugman praten, maar Johannes Biermans werd stokdoof als zijn vrouw zijn geesteskinderen met kritiek bestookte.

Toen de Gazellen arriveerden, sjokte hij een hele dag langs alle handelaren. Hij presenteerde met veel aplomb zijn poor man's Oldsmobile, zoals hij zijn fietsen noemde, en kreeg bij iedereen een beleefde grijns als antwoord. 'Fiets? Goedkoop transportmiddel? Meneer Biermans, een fiets is geen

transportmiddel, een fiets is speelgoed voor kinderen. U moet bij een speelgoedwinkel zijn.'

'In Nederland fietst iedereen,' verweerde hij zich onthutst.

'In Nederland. Hier niet. Zelfs de armen hebben hier hun Chevrolet.'

Niemand kocht ook maar één fiets, zelfs niet als proefmodel, want men vond die dingen veel te lelijk in de etalage.

Teleurgesteld kwam hij 's avonds thuis. Hij nam een douche, wikkelde zijn kamerjas woest om zijn buik en ging zwijgend naar de sterren zitten kijken; zelfs zijn eten liet hij staan.

De vijfentwintig fietsen werden opgeslagen in de schuur, waar ze de leegte deelden met de krekels, de kakkerlakken en de hagedissen. Bij Biermans Import was het woord 'fiets' wekenlang taboe.

Ongeveer zo verging het hem met zijn encyclopedieën. In de moderne wereld, meende hij, was well-informed zijn een must. Niemand kon meer buiten zo'n ingebonden vergaarbak van kennis, zeker niet in zo'n internationale gemeenschap waar business as usual het leven gaande hield. De harde feiten van de wereld dienden daar binnen handbereik te zijn, bij wijze van spreken op het nachtkastje naast het bed.

Hij liet folders drukken, zette grote advertenties in de dagbladen, waarin hij op de grote opvoedende waarde van een encyclopedie in gezinnen met kinderen wees, op het belang ervan op kantoren, scholen, bij de overheid. In verschillende kranteartikelen propageerde hij zijn Biermansfilosofie: Kennis is geld, een slogan die in de kringen rond Benny Printz nogal wat lachstuipen veroorzaakte.

Alleen bij de nonnen had hij succes, en bij zijn voormalige chef, de heer Zwart; de rij boeken zorgde voor de aankleding van een lege wand in zijn kantoor.

Catharina had hem gewaarschuwd, maar Johannes wilde niet naar haar luisteren. Ze haalde hem het voorbeeld aan van Aristides Gomez, een van de meest ontwikkelde geesten die het eiland ooit had voortgebracht. Na een half leven in Parijs werd hij door heimwee naar zijn geboorteland teruggelokt. En deze man die elke week l'Opéra had bezocht, raakte verzeild in een vaderland waar het geestelijk leven zich als een Sahara voor hem uitstrekte. Aristides ondernam verwoede pogingen om het peil wat op te krikken, richtte wel zes kranten op, schreef pamfletten, organiseerde lezingen, maar hij had net zo goed de rotsen kunnen alfabetiseren. Alles mislukte, het geestelijk leven bleef even troosteloos als het landschap en Aristides stierf van heimwee naar Parijs.

'Niemand leest hier, Johannes. Ze denken dat ze gek worden als ze boeken lezen. Informatie? Wat informatie? Rum willen ze! Lag'i pompa, homber!' Het was de eerste keer dat ze haar stem verhief tegen Johannes; het zou ook niet de laatste zijn.

De rum bracht Johannes Biermans op het idee om jenever in te voeren, maar de mensen vonden jonge en oude klare veel te slap.

Toen wierp hij zich op het gebied van levensmiddelen. Tijdens een kort bezoek aan Caracas viel zijn oog op de bakolie Tralala. Hij liet honderd blikken overvliegen en sjouwde ermee langs alle kruideniers om bekendheid te geven aan dit produkt.

Hij kon zijn ogen niet geloven: overal zaten de rekken al vol met Tralala.

De levensmiddelenimport werd een flop en Johannes richtte zijn interesse op cosmetica, maar de vrouwen waren niet van zins hun Helena Rubinstein, Pond's of hun Max Factor in de steek te laten voor de onbekende merken waarmee Biermans Import op de proppen kwam.

Een tijdlang had hij enig succes met een nieuw merk pommade, maar al gauw werd dit produkt door Brylcream uit de markt gedrukt; de mannen vonden hun haar mooier glimmen met dat merk.

Een ander succesje boekte hij met Bonex, een maandverband dat ietsjes zachter was dan Kotex. Maar Johannes was niet geschapen voor het zakenleven. Als de drogisten bijbestelden, moest hij tot zijn spijt vertellen dat Biermans Import op dat moment geen Bonex meer in voorraad had, en of ze zo vriendelijk wilden zijn een week te wachten. Daarna werd de wachttijd met nog een week verlengd en met nog een week en nog een week en zo duurde het soms maanden voor de rekken van zijn klanten waren bijgevuld met Bonex maandverband. De winkeliers klaagden en op een goed moment kocht niemand Bonex meer.

Catharina ergerde zich aan zijn erbarmelijke manier van zaken doen, maar in de Kamer van Koophandel werd hij aangemoedigd. Er werd hem verteld dat ieder begin gepaard ging met mislukkingen. Hij moest het hoofd niet laten hangen.

In dat prille begin sloofde Johannes Biermans zich uit. Men kon hem de hele dag winkel in winkel uit zien lopen: een witte Nederlander in een wit overhemd met korte mouwen, altijd met dezelfde bruine hoed op zijn hoekige hoofd. Hij versleet zeventien paar schoenen in een tijdsbestek van anderhalf jaar.

Na twee jaartjes vruchteloos agenturen werd de zon, die hij zo machtig liefhad, hem opeens te veel. Zijn neus vervelde regelmatig; zijn huid werd droog als leer; na een dag lang in de zon voelde hij zich zo gaar als een hardgekookt eitje.

Hij besloot zijn dagen anders in te delen. Op straat waagde hij zich alleen maar in de ochtenduren, tot een uur of elf, daarna nam hij plaats achter zijn bureau en schreef hij zijn bestellingen. Om twaalf uur lunchte hij met Catharina, waarna hij zich terugtrok in de slaapkamer om te dutten tot een uur of vier. Van vier tot zes was hij weer actief op zijn kantoor.

Met de zaken ging het echter bergafwaarts. Wanneer het laatste restje hoop in Johannes Biermans stierf, zal niemand kunnen achterhalen. Zelfs Catharina kreeg het pas door toen het veel te laat was. Johannes bleef trouw naar klanten zoeken, maar de gedrevenheid was weg, zijn geestdrift was gedoofd. Thuis achter zijn bureau zat hij te spelen met zijn pen of wat weg te mijmeren tot Catharina hem aan tafel riep.

Op een middag bleef hij ook na vieren liggen. Hij voelde zich niet goed, zei hij tegen Catharina, en kreeg ogenblikkelijk vers sinaasappelsap op bed. 's Avonds bracht ze hem dampende kamillethee.

Toen hij beter werd en weer de straat op ging, liet hij de winkels links liggen. Hij bracht zijn tijd door in de bibliotheek, met zijn oude liefdes: de koude oorlog en het leven van de commandeurs. 's Nachts las hij door tot in de kleine uurtjes. De volgende morgen kwam hij moeilijk uit zijn bed.

Catharina begon onraad te ruiken toen haar man steeds vaker last kreeg van zijn stille verkoudheid. Hij hoestte nooit, had nooit last van een druipneus of een schorre keel, was altijd vrij van koorts en lag opmerkelijk monter, vond ze, in zijn kamerjas een boek te lezen.

Ze kreeg ook nooit meer brieven om te tikken. Over Biermans Import werd geen woord gerept. Op haar vragen hoe de zaken stonden, reageerde Johannes soms afwezig, soms geërgerd; echte antwoorden had hij niet. Zijn gebrek aan zakentalent irriteerde haar al vanouds, zijn passiviteit nu nog erger.

Haar pa liet zich in een telefoongesprek ontvallen dat Johannes zijn gezicht niet meer liet zien op de vergaderingen van de Kamer van Koophandel. Ook verscheidene winkeliers hadden al geruime tijd geen levensteken van Biermans Import ontvangen. Catharina voelde zich belazerd.

Die middag rukte een briesende Catharina hem ruw uit zijn siësta. Johannes schoot in zijn kleren en haastte zich de straat op om zijn goede wil te tonen. In Oasis ging hij koffie drinken om bij te komen van de schrik.

Na een uurtje lusteloos ronddwalen door de stad, zocht hij zijn toevlucht in de bibliotheek, waar de buitenlandse kranten op hem wachtten. Tegen etenstijd durfde hij naar huis in de hoop dat Catharina's woede was gaan liggen.

Hij was nog niet binnen of het vuur laaide op. Catharina draafde driftig door het huis, schoof met meubels, stampte met haar voeten; haar schelle stem ratelde als een machinegeweer. Ze spoot vuur, als ze hem verwenste; als ze zichzelf beklaagde, jammerde ze met langgerekte uithalen.

Johannes Biermans zocht dekking in zijn kantoor, trachtte zijn aandacht aan zijn tijdschriften te nagelen, maar het tierenjammeren van zijn vrouw boorde zich moeiteloos door de houten wanden. Zonder te eten vluchtte hij het huis uit en bracht de avond door bij Dikke Jules, een omvangrijke Limburger, eigenaar van The Dutch Restaurant, waar hij de Hollandse gemeenschap verwende met stamppot andijvie, boerenkool met worst en soortgelijke heimwee-prakken.

Toen hij thuiskwam, vond hij zijn vrouw moe weggezonken in een droevig stilzwijgen. Dagenlang schuifelden ze zwijgend langs elkaar in het grote huis. Catharina deed alsof hij lucht was, maar soms hoorde hij haar zachtjes snikken in de slaapkamer.

Zijn geweten knaagde. Hij probeerde Biermans Import nieuw leven in te blazen, ging overdag weer op pad, maar was bij voorbaat al verslagen door zijn tegenzin. Hij veranderde de naam van de zaak. Biermans Import werd Biermans Accountants, maar het boekhouden dat Johannes op zich nam, liep door zijn eigen luiheid spaak; de boeken waren nooit op de gestelde tijd in orde. Alleen Dikke Jules bleef hem een tijdje trouw.

Niemand kan iemands ziel doorgronden, behalve de goden natuurlijk en de verzinners van verhalen, maar wat er in hem omging, wat hem bezielde, bleef een groot geheim. De mensen die hem kenden, die hem vaak spraken, zoals Jules, zagen hem weerloos afglijden van de steile helling van het maatschappelijk succes.

Zijn zaak verpieterde, zijn huwelijk ging de mist in. Hun eerst zo mooie liefde verdween als een geslagen hond door de achterdeur van hun bestaan. De leegte werd opgevuld met ruzies die in spasmes opkwamen, als barensweeën van hun afscheid.

Het einde kwam geruisloos. Op een dag kwam Dikke Jules in zijn zwarte Pontiac voorrijden. Catharina zag de twee mannen wat koffers in de auto laden en even later wegrijden. Johannes Biermans nam niet eens de moeite haar vaarwel te zeggen.

Jaren later wentelde Binchi zich op een heldere zondagochtend knorrend van ergernis in zijn bed; het gezang van vrome vrouwenstemmen kwam als een plens water neer op zijn hoofd. Hij knipperde met zijn ogen en ontwaarde zijn *Kuifje in Afrika* op zijn bureau; in de keuken hoorde hij zijn moeder uitroepen: 'Aha, Shon Katrien zingt weer.' Er klonk een onmiskenbare geruststelling in haar stem, als van een arts die tevreden constateert dat de patiënt in goede gezondheid verkeert. Binchi rekte zich uit, sprong uit bed en begon zijn pyjama aan te trekken.

Op weg naar de badkamer kwam hem van links de zoete geur tegemoet van de bloeiende jasmijn, rechts snoof hij versgezette koffie; van boven daalden psalmen op hem neer.

Het zondagochtendritueel bij Shon Katrien, zoals Catharina in de Zuidstraat werd genoemd, was volop aan de gang. Het geloei van de dominee op Radio Victoria was gaan liggen, nu volgde het koortje van Shon Katrien en haar groepje Zevendaagse Adventisten. Hun pidgin-engels waaierde als vanaf een

minaret uit over de stille straten van de wijk, en was tot op de verste veranda's nog te horen. Niemand stoorde zich eraan.

Na het zingen bespraken ze het Evangelie, vaak zo heftig dat de vette duiven op het dak van schrik opvlogen. De stem van Catharina klonk nog het luidst, alsof ze het vacuüm in haar leven wilde overstemmen, alsof ze Jesus Christ harder nodig had dan Estelle, Olga, Dudú, Claire, allemaal 'maids-to-sleep-in' in de huizen van de welgestelden.

Sinds Johannes Biermans van haar was weggeslopen, had God bezit genomen van haar hart; in haar bovenhuis regeerden de spoken. Ze kwamen 's nachts op schuifelvoeten, weenden, kermden, schoven heen en weer met de meubels. Als ze angstig werd, deed ze haar raam open en keek of ze Djowiwi in het donker kon bespeuren.

'Djowiwi, ben je daar?' riep ze.

Ze voelde zich pas veilig als ze zijn stem hoorde: 'Shon Katrien, hier is volk!' Als het stil bleef, sliep ze niet meer in.

Catharina offerde haar geest aan het bovenaardse; Johannes begroef de zijne in de modder van het ondermaanse. Hij studeerde Russisch en maakte zich zorgen over de derde wereldbrand die weldra uit zou breken; hierover schreef hij brieven naar de Amerikaanse president. Ook verdiepte hij zich nog steeds in het leven van de commandeurs. Werken voor zijn brood had hij afgezworen.

De kleine loods waarin hij woonde zat ingeklemd tussen het huis van Jan Ruiz en de hoge muur van Binchi's achtertuin. Het schemerde er altijd; onder het zinken dak was de hitte 's middags niet te harden.

De kale vloer lag bezaaid met losse sturen, spatborden, velgen, banden, hier en daar zelfs hele frames. In groepjes stonden grote lege mandflessen bedekt onder het stof te wachten op een onduidelijke bestemming. Op een houten bureau, vlak naast de voordeur, stonden kistjes vol schroeven, moeren, bouten, stukjes ijzerdraad. Het rook er eeuwig naar pijptabak.

Te midden van de rommel troonde een metalen bed op hoge poten, een vaalroze geval onder een witte klamboe vol gaten. Het was zijn bed, bank, stoel tegelijk. Daar rookte hij zijn pijp, daar lag hij poedelnaakt zijn *Time* te lezen, of met het leerboek Russisch in zijn schoot zich voor te bereiden op de wereldheerschappij der bolsjewieken.

Zijn enige bezoekers waren Binchi en Alejandro. Alejandro zocht hem op uit simpele nieuwsgierigheid, Binchi echter in de hoop dat meneer Biermans, zoals hij Johannes noemde, een fiets voor hem in elkaar zou zetten. Ze zaten op de vuile grond of op lege verfblikken, terwijl meneer Biermans ze vanonder zijn gazen stolp op de hoogte hield van de ontwikkelingen in de koude oorlog of de geschiedenis vertelde van de Hollandse patriarchen die het eiland ooit regeerden. Een enkele keer had hij het over zijn vaderland, altijd lichtjes in mineur; dat het daar zo druk was en zo vol en zo onvriendelijk; dat het daar zo koud was dat een pisstraal onmiddellijk bevroor in de open lucht; dat de Hollandse meisjes grove boerinnen waren; dat ze polsen hadden, even dik als Binchi's dijbeen.

'Met die magere botten overleef je hun omhelzing niet, mijn jongen,' bromde hij. De schriele Binchi werd er stil van. Alejandro lachte. Hij had niets te duchten, hij ging studeren in St. Louis.

De fiets heeft Binchi nooit gekregen, al herinnerde hij meneer Biermans er luidruchtig aan, telkens als hij hem hoog in het zadel op zijn zwarte Gazelle door de wijk zag fietsen.

Johannes Biermans was een vraag die niemand trachtte te beantwoorden. Hij sprak het Papiamento nog altijd zeer gebrekkig. Vrienden scheen hij niet te hebben. Waar hij van leefde was volstrekt

onduidelijk. Zelfs met de mensen in de straat kwam hij zelden in contact, behalve 's avonds als hij op zoek ging naar wat eten. Dan klopte hij bij deze of gene aan, wachtte geduldig in de deur tot hij wat kreeg en verdween dan in de vallende duisternis, een waas van eenzaamheid met zich meeslepend, schuw als een dier dat ver afgedwaald was van zijn kudde; een vreemde die wie weet door wat voor inblazing op het eiland was blijven rondhangen en nu zielsalleen zijn dagen doorbracht, onbegrepen, onbemind.

De verloren zoon

Pater Mimosa Brandenburg was een knul uit Brabant met een hang naar het exotische al vanaf zijn kinderjaren. Dat had hij meegekregen van zijn vader Sjef, die zijn vakanties graag in Spanje doorbracht en op een zomernacht zijn vrouw bezwangerde onder de mimosa in de tuin van hun vakantiehuis. Hij gaf zijn zoon een naam die uit de toon viel, daar in Baarle Nassau waar ze woonden, maar dat kon hem weinig schelen.

Mimosa groeide op met een passie voor de zon, de zee en de droevige cipressen van het Zuiden. Hij werd priester en wilde zo snel mogelijk naar de West.

Als jonge, pas aangekomen priester, won hij de harten van de gelovigen door zijn preken te houden in het Papiamento. Hij beheerste de taal vrij slecht in het begin, had een zwaar accent en moest regelmatig zijn toevlucht nemen tot Nederlandse woorden omdat hij de equivalenten in de landstaal niet kende, soms bestonden ze niet eens. Maar hij deed zijn best, hij werkte hard en had alles over voor zijn parochianen.

In zijn ijver om het Evangelie in de landstaal te verkondigen, beging hij een keer een misser in zijn preek, waardoor hij nog geliefder werd en zijn woorden generaties lang in de herinneringen van zijn beminde gelovigen gegrifd bleven.

Het gebeurde op een zondag na Pinksteren, toen hij vanaf de preekstoel het kerkvolk meevoerde naar het Meer van Gennesaret waar Christus, moe van een dag lang preken, zich te ruste had gelegd in het vissersbootje van zijn apostelen. In gezwollen Papiamento doorspekt met zachte g's en een r die als een visgraat in zijn keel bleef steken, vertelde hij over de stormwind die opeens opstak, over de vrees van de discipelen en over hoe de Here Jezus de wind bestraffend toesprak. Mimosa verhief zijn stem en de stille kerk dreunde van zijn woorden: 'Puja, bai drumi! Jésoes a bisa, i e puja a kai drumi.'

De historische storm die deze woorden opriepen, was van zo'n ongekende hevigheid, dat de arme Mimosa zich aan zijn kansel vastgreep als een zeeman aan de reling van zijn zwalkend schip. Een daverend gelach zwol als een vloedgolf aan tussen de hoge muren van de Sint-Franciscuskerk, rolde van voor naar achteren en weer terug, stootte mensen uit hun banken en bracht de slapende mannen achterin aan het schrikken. Op het altaar klapten de twee misdienaren dubbel; in de nissen langs de muur stonden de heiligen te schommelen van het geschater.

'Biento, pader, biento,' riep Betto Fingal, de vertrouweling van de pater, en begroef zijn gezicht in zijn handen. Tot aan zijn dood zou hij zichzelf verwijten dat hij geen tijd gehad had om de preek met de pastoor door te nemen, want dan had hij hem erop gewezen dat een 'puja' slechts de menselijke ingewanden kon teisteren en zeker niet de golven van het Meer van Gennesaret.

Mimosa Brandenburg stond rood, maar fier op zijn preekstoel en wachtte tot de storm bedaarde. Toen het stil werd, pakte hij de draad weer op, dit keer in foutloos Papiamento: 'Wat zijt gij bevreesd? Hebt ge nog geen geloof?' Dapper ging hij verder met zijn preek. Op de zondagen daarna was het nog voller dan voorheen als Mimosa Brandenburg de mis opdroeg.

Pater Brandenburg ontpopte zich tot een erg geziene figuur in de gemeenschap. Hij zat in het

bestuur van de armen- en blindenzorg, organiseerde fancy-fairs om geld te krijgen voor het weeshuis of voor een kapel op Savaneta.

Jarenlang maakte hij, als godsdienstleraar op de HBS, de leerlingen vertrouwd met al de problemen die een mens op zijn weg naar de hemel zoal kon ontmoeten. Hij was een openhartige man. In zijn lessen schuwde hij zelfs het woord 'masturbatie' niet, al vond hij dat een Grote Zonde, omdat met iedere druppel zaad die nutteloos verkwist werd, een goddelijk creatuur verloren ging.

'Masturbatie is dus moord,' concludeerde Alejandro. Zondigheid vond hij maar grote onzin; hij liet dat ook duidelijk blijken.

Mimosa draaide zich in kronkels om de conclusie van de jongen te ontzenuwen, maar raakte verward in de duizend draden die het geloof om zijn verstand gesponnen had. Toen de bel hem uit zijn verstrengeling verloste, pufte hij opgelucht.

De jongens maakten hem het leven zuur. Binchi zat onder zijn lessen andermans werk over te pennen en stelde vragen om hem maar aan de praat te houden. Steve Ikario, voor zijn vriendjes Scaramouche, had er zijn hobby van gemaakt de degens met hem te kruisen. De jongen koketteerde met Aula-pocket-filosofen en leverde strijd over de vraag of het leven slechts een schipbreuk was of niet, nutteloos of niet, en of de mens niets beters te doen had, dan als een suffe hond het hoofd te begraven in de kuise schoot van Moeder Kerk uit vrees voor hel en vagevuur. De geest van de jonge Alejandro was ondoordringbaar als beton voor de christelijke credo's. Een keer onderbrak hij Mimosa tijdens een betoog over het leven na de dood met een onbeschaamd: 'Wanneer bent u uit de hemel teruggekeerd, pater?' Mimosa's oren gingen ervan gloeien en er klonk gegniffel in de banken. Nee, leuk vond hij het niet, dat lesgeven in hun klas.

Niet alleen de pater had moeite met het ongeloof van Alejandro; ook zijn moeder, de vrome Tonita. Angstvallig probeerde ze haar zoon op het smalle pad der katholieke deugden te houden.

Alejandro groeide op onder haar geklaag van 'Ai, Dios mio', en onder het stichtelijk oog van de Vader, de Zoon en de Heilige Maagd.

De sacrosanctheid straalde hem thuis van alle kanten tegemoet. Boven de voordeur prijkte een groot kruis, aan de muur ertegenover een houten Heilig Hart. In de eetkamer keek een glimmende Jezus op de tafel neer, in de keuken naast de ijskast hing een kalender met een Sint-Franciscus die de vogels en de vissen zegende; in de gang naar de slaapkamers walmden kaarsen voor de Moeder Maagd. Een blikken Maagd van Coromoto hing aan de muur in de slaapkamer van zijn ouders, boven hun bed vertrapte de Heilige Maagd een slang. Tussen de flesjes nagellak op de toilettafel staarde de heilige Venezolaanse wonderdokter, José Gregorio Hernandez, melancholisch naar het bed. De heilige Antonius, de speurneus onder de gelukzaligen, stond er broederlijk naast. Met de koperen 'Toni' liep Tonita door het huis als ze iets was kwijtgeraakt. Duurde het zoeken te lang, dan kreeg de heilige er flink van langs, want voor ferme taal was Antonius erg gevoelig.

Alejandro zelf had op zijn kleerkast een beeldje van de Heilige Familie. Jozef, Maria en het Kindje Jezus stonden op hun voetstuk aan één stuk door te ruiken aan een vaasje plastic rozen.

Ook op school waande Alejandro zich een eind op weg naar het paradijs. Een maal per dag werd er uit de bijbel voorgelezen; vier maal werd er gebeden. Eens per week kregen de kinderen het schoolblad *De Engelbewaarder* mee naar huis om hun kinderziel te vrijwaren van het kwaad.

Elke ochtend werd de catechismus dreunend in de zachte bodem van hun brein gestampt. Bij

Alejandro echter vruchteloos. Op de lagere school leerde hij alle gebeden uit zijn hoofd; hij kende de catechismus van buiten, haalde tienen voor de godsdienstproefwerken, maar niets drong werkelijk tot hem door. Het geloof droop van hem af als de regen op een vet oliejack. Hij leerde de geloofswaarheden slechts om zijn moeder te behagen, zoals hij ook omwille van zijn moeder naar de kerk ging, al kostte het hem moeite om zondagochtend uit zijn bed te komen.

Met Tonita moest hij mee naar de vroegmis van half zeven. Zijn vader bleef nog liggen, die ging pas 's avonds naar de kerk. Half soezend zat hij naast zijn moeder in de bank, weggestopt tussen prevelende vrouwen met mantilla's op hun hoofd. Voor op het altaar draafden misdienaars heen en weer; ze rinkelden met bellen en knielden voor de priester die ranzig Latijn uitbraakte met zijn rug naar het tabernakel.

Alejandro volgde de dienst met toegeknepen ogen. Slaperig stond hij op, ging hij zitten, knielde en ging weer staan, telkens als hij de mensen dat zag doen. Dat ging zo door tot het *Ite missa est* hem uit zijn lijdzaamheid verloste.

Naarmate hij ouder werd, nam zijn weerzin toe. Rond zijn vijftiende liet zijn geheugen hem in de steek. De gebeden die hij vroeger moeiteloos kon echoën, raakten kwijt in het labyrint van zijn geheugen. In de biechtstoel moest hij nu op gang geholpen worden door de souffleur achter het gaas. Hij stokte in zijn akte van berouw, vergat een halve Onze Vader en bad in ruil daarvoor twee weesgegroetjes in zijn penitentie, maar toen ook de weesgegroetjes onvindbaar bleken in zijn brein, vond hij het welletjes. Hij besloot nooit meer te gaan biechten. Als de frère de klas wegstuurde om te biechten, verdween hij met Binchi en Scaramouche naar La Mano de Dios, de snackbar tegenover de kerk, waar ze Nesbitlimonade dronken tot het tijd werd om terug naar school te gaan.

Naar de kerk bleef hij evenwel gaan, naar de kindermis en niet meer met zijn moeder. Maar Tonita bleef er nauwlettend op toezien dat hij ging. Deed hij dat niet, dan kreeg hij gegarandeerd gedonder.

Hij vond het zelfs best leuk om naar de kerk te gaan, al zijn vriendjes waren dan present. Ze stonden op elkaar te wachten voor de kerk en als de klokken luidden, trokken ze naar binnen, bestegen de trap naar het koor en gingen in een hoek achterin de baseballwedstrijden in Amerika bespreken of hun softbalprestaties van de vorige dag aan een minutieuze analyse onderwerpen.

De kerk galmde van de stem van de priester; de wierook kringelde omhoog. De collecteschaal ging rond; het Agnus Dei weerkaatste tegen de gewelven; de mensen gingen te communie. Maar vanaf het Kyrie eleïson tot het laatste Amen hadden de jongens het over hun hits en hun errors, over wie de beste vierde slagman was, wanneer Mickey Mantle zijn veertigste homerun eindelijk ging slaan en of de Dodgers sterker waren dan de Yankees. Ze waren soms zo luidruchtig bezig dat de kerkgangers verstoord omkeken, gegriefd dat het huis van God ontheiligd werd.

Op een zondag maakte Mimosa Brandenburg voorgoed een einde aan hun vergaderingen op het koor. Snuivend van woede, gedreven door de toorn waarmee Jezus de money-makers uit zijn tempel ranselde, rende hij naar boven en bonjourde ze de kerk uit.

Voor Alejandro was het sein duidelijk. Nu hoefde hij helemaal nooit meer naar de kerk.

Thuis begon elke zondagochtend met een heftige woordenwisseling. Alejandro wikkelde zich in zijn laken, draaide zich op zijn buik en probeerde door te slapen. Tonita trok hem aan zijn armen, rukte het laken van zijn blote bast en bombardeerde hem met verwensingen.

'Hoe kun je nu zonder God leven?' schreeuwde ze hem in de oren.

'Laat me pitten, ma, ik ga niet naar de kerk.'

‘Een mens kan toch niet zonder God leven!’

‘Laat me met rust, ma.’

‘Waarom ben jíj dan op deze aarde?’

‘Ik weet het niet, ma! Om geld te verdienen! Godverdomme, ik weet het niet. Ik wil alleen maar piloot worden!’

Alejandro schreeuwde en trok het kussen vloekend over zijn hoofd. Tonita smeet de kamerdeur dicht en zei de rest van de dag geen woord tegen haar zoon.

De stille, hardwerkende Mínimo greep nooit in. Bovendien kon hij meevoelen met zijn zoon. Zelf was hij op jonge leeftijd weggevlucht uit Santo Domingo, waar de priesters heulden met Trujillo en de bajonetten zegenden die de burgers onderdrukten. Die wetenschap temperde zijn geloof zowel in God als in de kerk en als hij op zondag naar de mis ging, was het meer om Tonita niet te kwetsen, dan omdat hij het nodig vond.

‘Alejandro heeft de leeftijd bereikt waarop jongens dwars gaan liggen,’ zo verklaarde Mínimo Alejandro's opstandigheid aan zijn vrouw. Sinds Alejandro niet meer naar de vroegmis ging, vergezelde hij zijn vrouw. Vaak maakten ze na afloop een ritje langs de boulevard om de frisse zeewind op te snuiven, om na een week van werken er even uit te zijn, en om te kijken naar de pelikanen op de rotsen bij Arashi. Daar ging Mínimo het liefst naartoe.

De vogels zaten als oude mannetjes met hun kinnebak op hun borst voor zich uit te suffen op de zwarte rotsen. Ze keken minachtend naar de schuimkoppen alsof ze de zee een vervelende bijkomstigheid vonden in hun leven. Maar plotseling zwiepte er eentje de lucht in, stolde even in de hoogte, en dook in volmaakte stroomlijn loodrecht naar beneden, de lange snavel als een schaar vooruitgestoken. Haast geruisloos kliefde hij het water en was in een ommezien weer boven alsof hij haast had zijn pose van nobele nonchalance aan te nemen. Deinend op de golven, een spartelende staart tussen de kaken, sufte hij verder.

Mínimo bewonderde de levensstijl van de flegmatieke pelikanen. Hoe spaarzaam gingen ze met hun krachten om, hoe efficiënt namen ze hun kansen waar. Daar kon menigeen nog wat van leren. Want in het leven, vond hij, werd een mens niets tweemaal aangeboden. Voor lieden die hun kansen niet benutten, voor de stommelingen, was het geluk niet weggelegd - of zoals deze self-made man zijn zoon placht voor te houden: ‘Para los pendejos no hay gloria.’

Zijn idealen werden gekortwiekt door de bloedhonden van El Benefactor de la Patria, Trujillo; zijn vrienden verdwenen spoorloos of werden per ongeluk door mysterieuze auto's overreden. Om aan zijn slapeloze nachten te ontkomen, dook hij onder en vluchtte op een zeilschip naar Aruba, met een bundeltje dollars op zak en slechts één extra pantalon.

Twee jaar later opende hij zijn kruidenierszaak: El Gallo, ofwel De Haan, het symbool voor de dageraad van zijn succes. De winkel was een paar vierkante meter grote, donkere ruimte met rekken aan de muur; naast de ingang stapelde hij de zakken uien en de zakken meel van het nieuwe merk Purina.

Van zijn eerste winst betaalde hij de overtocht van zijn verloofde. In Santo Domingo leefde Tonita als een opgejaagd dier, vluchtend van familie naar familie, huis naar huis, finca naar finca, uit angst voor de lange arm van de geheime dienst.

Toen ze aankwam in het bananenbarkje leek ze tien jaar ouder en was ze vel over been; ze bezweek van geluk toen ze hem zag zwaaien op de kade. Zo begonnen ze hun nieuwe leven, broos als zaadjes die

ontkiemen.

En terwijl hij over de wijde watervlakte uitkeek, dacht Mínimo terug aan zijn kameraden die met hem de oversteek naar het eiland aandurfden: Maximiliano, Panchito, Arcangel, Quime. En allemaal hadden ze wat bereikt in hun nieuwe vaderland, op de dorre rots die hun de vrijheid schonk. Hij zou nergens anders ter wereld meer willen wonen. Zelfs niet in zijn eigen land, waar kortgeleden Rafaël Leonidas Trujillo door kogels doorzeefd naar de wormen werd gestuurd.

Toen dat nieuws hem bereikte, zakte hij op een meelzak in elkaar en heeft te midden van zijn klanten zitten grienen van vreugde. Dagenlang voelde hij zich licht in het hoofd, alsof daarin een holte was ontstaan.

Pas later drong het tot hem door waarom hij had gehuild. De wraakgevoelens die hem sinds zijn vlucht verteerden, waren met de dood van de dictator eveneens om zeep gebracht en zijn ontlaste geest veerde terug als in een lege ruimte en dwaalde erin rond met alle lichtheid van zijn pas herwonnen vrijheid. Toen besefte hij dat een mens pas vrij wordt als de haat onttroond wordt in zijn ziel.

Al deze dingen gingen weleens door hem heen, als hij daar aan zee zijn ogen laafde aan het eindeloze blauw.

Tonita verveelde zich aan zee, zij moest niets van pelikanen hebben. Die wandeling langs de rotsen duurde haar doorgaans veel te lang en ze begon te piekeren over Alejandro.

'Vrouw, die jongen is groot genoeg om voor zichzelf te zorgen,' reageerde Mínimo geërgerd, als hij zich in zijn dierbare mijmeringen gestoord voelde, maar hij conformeerde zich aan de wensen van zijn vrouw, uit liefde en uit piëteit.

Ook zij had veel geleden in haar vaderland net als alle anderen, maar haar zorgelijke aard was niet in staat de doorstane angsten van zich af te schudden. Elk moment stonden ze klaar om haar te overrompelen, om haar machteloos te laten sidderen onder hun geweld, alsof ze, na het wegebben van de revolverschoten, het mitrailleur vuur en de terreur van de soldaten, zich hadden teruggetrokken in de spelonken van haar ziel om van daaruit haar vrije wil en haar verstand voor de rest van haar levensdagen te bestoken.

Ze verschanste zich achter het idee dat een moeder nu eenmaal moeder was en dat moeders zich altijd zorgen maakten om het welzijn van hun kind. Maar wat ze bereikte met haar overdreven moederliefde, was het tegendeel van wat ze wilde; haar zoon dreef steeds verder van haar af. Zijn onafhankelijke natuur ontwikkelde een afkeer voor elke vorm van bevoogding; hij had een hekel aan al te strakke omhelzingen van de liefde, van wie dan ook.

Mínimo waarschuwde zijn vrouw voor deze gevaren, en met haar verstand was ze zich daar ook van bewust, maar ze was nu eenmaal niet de baas over haar gevoel. Ze kon moeilijk accepteren dat Alejandro niet meer het jongetje van zeven was, dat zondags zwijgend meeliep naar de kerk terwijl de laatste hanen kraaiden in het verse morgenlicht.

Als Mínimo naar haar smaak te lang bleef dralen bij de pelikanen, bromde ze totdat hij toegaf en zich haastte om naar huis terug te keren. In de auto zat ze zich af te vragen of Alejandro nog in bed lag, of hij misschien niet ergens heen was en waarnaartoe, of hij gegeten had en wel genoeg en nog meer van zulke gedachten die haar onrustig maakten.

Als ze thuiskwamen en zij Alejandro onder de douche hoorde fluiten, vielen de zorgen van haar af. Memé had tegen die tijd de tafel gedekt voor het ontbijt.

Mercedes Vicioso, door iedereen Memé genoemd, sliep in een kamertje naast de keuken. Elke zondagochtend schrok ze wakker van de boze stem van Alejandro's moeder. Daarna hield ze het slapen voor gezien.

Als ze de voordeur hoorde dichtslaan en wist dat Tonita en haar man op weg waren naar de kerk, deed ze wat ze elke zondag deed als zij alleen in huis was: in haar slipje en beha koffie maken in de keuken.

In deze staat ontmoette een slaperige Alejandro haar een keer, toen hij water uit de koelkast haalde. Hij vergat zijn dorst in één klap. Beteuterd stond hij in zijn onderbroek te staren naar de naaktheid van Memé.

Hij en Binchi hadden het vaak over meisjes, praatjes bol van sex, maar op de praktijk waren ze geen van beiden voorbereid. Memé koketteerde weleens met hem, maar dat beschouwde hij als onschuldige plagerijtjes die een oudere vrouw zich tegenover een klein jongetje permitteerde. Bovendien was haar uiterlijk niet bepaald aantrekkelijk. Ze had koeieogen en een scheve kin en liep altijd op blote voeten door het huis in een ruime jurk vol vetvlekken. In zijn fantasieën was zij een total stranger.

Nu hij haar ronde borsten en haar volle heupen in hun haast blote weelde aanschouwde, schrok hij van hun dienstmeisje en dacht meteen aan vluchten. Hij draaide zich al om, toen de stem van Memé hem een halt toeriep.

'Waar ga jij naartoe, Alejo? Nog nooit een naakte vrouw gezien?' zei ze smalend en liep uitdagend op hem af. Alejandro wist zich geen raad met zijn aanwezigheid, nog minder met de punt in zijn onderbroek die duidelijk zichtbaar naar de hemel wees.

'Groentje, groentje, wil je water of wil je dit...?' zei ze, terwijl haar rechterhand haar kruis bedekte. Alejandro bloosde en raakte zowel zijn adem als zijn tong kwijt.

'Kom eens, jongen,' zei Memé. Ze greep hem kordaat bij de hand en leidde hem naar haar kamertje. Terwijl ze almaar naar hem lachte, trok ze haar slipje uit en haar beha, strekte zich uit op bed en wenkte hem: 'Kom, kom.'

Met een ruk trok hij zijn onderbroek uit en ging zonder enige inleiding voor anker in Memé. Toen hij een bliksemflits later hijgend en bezweet van haar af rolde, wist Alejandro één ding zeker: één minuut in het lichaam van Memé was eindeloos veel heerlijker dan een uur lang bidden tot de lucht.

De gulzige Memé wist niet van ophouden. Ze bewerkte zijn lendenen met tedere liefkozingen, wond hem op met hete zoenen en loodste hem opnieuw naar binnen; ze prikkelde zijn genot met zuchten en met kreetjes en blies hem op tot hij zich vergroeid voelde met haar schoot. En terwijl het bed kreunde onder de golfslag van hun geilheid, nam hij haar, daas van verrukking, nog een tweede, nog een derde keer.

Na de douche die ochtend voelde hij zijn lichaam tintelen alsof hij de hele dag aan het strand gelegen had. Een lichte euforie begeleidde hem de hele dag. 's Middags toen ze tegen de jongens van Dakota softbalden, maakte hij als shortstop zo veel blunders dat al zijn maatjes hem voor klootzak uitscholden.

Alejandro was bij toeval aangekomen op het continent van de liefde, maar nog beduusd van de nieuwe ervaring hield hij de ontdekking voor zichzelf. Zelfs aan Binchi vertelde hij niks.

Elke zondag verkende hij het hem onbekende landschap met Memé, die met enorm plezier voor gids speelde. Ze dirigeerde hem langs heuvels en langs dalen, langs adembenemende vergezichten, ze liet hem

de hitte der woestijnen proeven, dronk met hem uit heldere beken, om ten slotte met hem aan een dozijn extasen van de liefde te bezwijken. Na vijf weken was Alejandro zo volleerd dat hij zelf het heft in handen nam en Memé in sprakeloze verrukking bracht.

In de vergetelheid der liefde tikten de minuten desondanks voorbij. Voor ze het wisten sloeg de Willem III half negen, vielen ze terug in hun leventje van alledag en werden ze de vriendelijke vreemden die als vanouds haast onverschillig langs elkaar heen leefden in dat grote huis, nu echter verbonden door de onzichtbare streng van hun geheim. Slechts een woord verried hen soms, of een gebaar dat op een vergaande vertrouwelijkheid duidde. Niemand merkte er wat van.

Mínimo was beneden bezig met zijn zaken; Tonita boven met haar zorgen; de blikken die Memé haar zoon soms toewierp, vielen op haar blinde vlek. Alejandro was haar zoon en nog maar zeventien, dus nog veel te jong voor zulke zaken. Memé was al een vrouw van zesentwintig, die bemoeide zich niet met kleine jongens. Ze was voor haar het sexloze dienstmeisje dat de tegelvloeren dweilde, de kamers afstofte, het wasgoed streek en de maaltijden bereidde in de keuken.

Tonita vertrouwde haar blindelings. Als ze met elkaar aan het aanrecht stonden, stortte Tonita haar hart uit bij Memé. Ze luisterde aandachtig, knikte ernstig, ze probeerde haar zelfs met wijze raad bij te staan. Terwijl ze de uien sneed en de vis in moten hakte, hoorde ze de klaagzang aan van deze kwetsbare, levensvreemde vrouw.

Ze was zo bang dat Alejandro iets zou overkomen als hij op zijn fiets naar school ging; zo bang dat hij met de verkeerde vriendjes optrok; zo bang als hij 's avonds laat op straat bleef. Al haar jeremiades kwamen erop neer dat de enige plek waar ze haar jongen veilig achtte, de beslotenheid was van de vier muren van haar huis.

Nu kwamen de sores over zijn vertrek naar Amerika er nog bij. Ze werd verdrietig bij de gedachte dat hij moederziel alleen de winters van ‘San Luis’ tegemoet ging; dat daar niemand was die naar hem omkeek, en hoe moest het met zijn eten, met zijn was. Ze maakte zich zorgen over de gevaren van de grote stad; ze werd bevangen door paniek als ze in de krant over de stormen en overstromingen las in dat deel van de Verenigde Staten. Als zijn vertrek ter sprake kwam aan tafel, kreeg ze geen hap meer door haar keel.

Haar man bleef zakelijk. Die vond dat kinderen, net als vogels, hun nest een keer dienden te verlaten, maar ach ja, haar man vond ook alles goed. Aan hem had ze geen steun bij de opvoeding van haar zoon, klaagde ze. Mínimo werkte de godganse dag; om acht uur ging hij al naar bed. Zelfs voor een vakantie had hij geen tijd.

En ze wilde zo graag een keer naar Italië, vertrouwde ze Memé toe, om de paus te zien, het graf van Petrus, de Sint-Pieter, de Zwitserse garde met hun mooie pakken, o wat was daar veel te zien. Hoe benijdde ze de zeven zusters die eens in de twee jaar op bedevaart gingen naar Rome, Fatima, Lourdes. De verhalen waarmee ze terugkwamen! Prachtig! Prachtig! Ze brachten altijd een flaconnetje Lourdes water voor haar mee. Dat sprenkelde ze op haar zakdoek als ze naar de kerk ging, als afwisseling van haar Jean Marie Farina of haar favoriete eau de cologne: 4711. Maar het heilige water was zo op.

Ze moest zelf een keer die plaatsen gaan bezoeken, caramba, zelf de grot gaan zien waar Maria aan Bernadette was verschenen, tss, ach..., haar man had het zo druk en waar moest Alejandro dan naartoe? Je kon zo'n jongen toch niet zo maar alleen laten?

Memé opperde dat nu Alejandro binnenkort uit huis ging, hij in ieder geval geen probleem meer

vormde. Ze kreeg een korzelig hoofdschudden als reactie. Geen denken aan! Er moest toch iemand thuis zijn als hij opbelde. Als er moeilijkheden waren met de studie of met wat dan ook, moest het kind toch zo terug kunnen vallen @@op zijn ouders. Stel dat er iets gebeurt - God verhoede - en ze zitten helemaal in Europa? Nee, dat kon niet, dat kon zeker niet. En zo zakte ze terug in haar cocon van zorgen alsof ze bang was, zelfs in haar gedachten, in de ruimte van een eigen leven te verdwalen.

Memé sprak haar niet meer tegen. Ze wist hoe vruchteloos het was een gevangene te wijzen op de wegen naar de vrijheid als de moed ontbrak ze te bewandelen. In haar hart beklaagde ze deze vrouw om haar onvermogen om te leven. Ze vond haar zielig omdat al de angsten die ze haar zoon probeerde aan te praten schipbreuk leden op zijn onstuitbare levenslust. Haar bezorgdheid wekte alleen maar ergernis bij hem op. Haar goedbedoelde, maar overdreven waarschuwingen wimpelde hij zonder te luisteren weg; hij voelde zich gewurgd door haar liefde.

Terwijl Tonita voor haar zoon bad in de kerk en Mínimo naast haar knikkebolde, vulde het huis zich op zondagochtend met de liefdeszuchten van Alejandro en Memé.

Als hun vuur geluwd was lagen ze op hun rug bij te komen in de lauwe luchtstroom van een roestige ventilator die op een tafel heen en weer zoemde. Een transistorradiootje op diezelfde tafel vulde de kamer met muziek. Ze werden toegezongen door alle bekende stemmen van het romantische continent en als ze de woorden van de bolero's kenden, zongen ze met gedempte stem mee. Als Rolando Laserie, met een stem zo schel als een trompet

'Aprendí todo lo malo, aprendí todo lo bueno,
sé del beso que se compra, sé del beso que se da...'

zong, rende Alejandro naar de radio, zette het geluid nog harder en kroop weer naast Memé. Zij moest van hem haar mond houden als de grote Rolando zong.

In de loomheid die volgde op hun uitgeraasde driften, vertelde Alejandro haar de dingen die hij op school meemaakte, bracht haar aan het lachen met zijn grapjes over leraren of met zijn verhalen over de dwaze Sapo, die bij hoog en bij laag volhield dat mannen geen kippevel kregen, alleen maar hanevel, carne de gallo.

Tegenover Memé opende Alejandro zich als een bloem. Hij biechtte haar zijn ergernissen op, zijn wrevel tegen zijn moeder. Wat was hij blij dat hij spoedig fffftttt ervandoor ging. Het werd tijd om wat anders te gaan doen, wat anders te gaan zien en meemaken en hij werd vrolijk als hij Memé voorspiegelde hoe hij als piloot dwars door de wolken heen zou vliegen.

'Zo, Memé, zo,' en hij deed alsof hij een stuurknuppel vasthield, 'uuuuuuuuuuuu, dat is wat je in de cockpit hoort, en dan die blauwe lucht, Memé, uuuuuuuuuuuuuuuuu, daar zijn geen konjo's die je lastig vallen, daar ben je eindelijk pas vrij,' verzuchtte hij, verzaligd kijkend naar het plafond.

Alejandro had de dromen geërfd van zijn vader, die in zijn jonge jaren ook het uitspansel wilde doorkruisen. Hij was trots op wat zijn vader in zijn moeilijke leven had bereikt. Als hij met Binchi door de Nassaustraat liep, attendeerde hij hem regelmatig op een bouwval die op instorten stond. 'Kijk,' zei hij dan, 'dat was de eerste zaak van mijn vader.'

Hij zou zijn vaders ideaal voortzetten en als het hem niet lukte, lukte het een van zijn toekomstige zonen, als maar iemand in de familie ooit piloot werd. Dat was hij aan zijn pa verplicht, vond hij, dat was zijn dank voor het comfort waarin hij opgroeide.

'Als ik geen piloot word, zal ik de zaak van pa wel tien maal groter maken dan die nu is; je zult zien, Memé!'

Memé knikte hem bemoedigend toe. Ze klaagde alleen dat het saai zou worden zonder hem in huis. Maar weggaan was iets waar ze zelf ook aan dacht en ze benijdde hem om zijn vertrek, om het nieuwe leven dat hij tegemoet ging, en vooral om het feit dat haar jonge minnaar binnenkort ongetwijfeld Nueva York zou zien, de stad van haar dromen, de stad waar het echte leven zich afspeelde. Daar wilde ze zelf naartoe, daar spaarde ze voor met een verbetenheid alsof haar leven ervan afhing, al twijfelde ze in haar momenten van neerslachtigheid of het haar ooit zou lukken schoenen te kopen in een van de avenidas van 'Maanchattang'.

'Hier werk je alleen maar, hier leef je niet,' zong ze, en terwijl haar wijsvinger zijn gelaat streelde, legde ze de kaarten van haar leven voor hem op tafel. Ze kon bij Alejandro's ouders blijven, levenslang dienstmeid zijn, maar dat leek haar een nachtmerrie. Ze kon teruggaan naar Santo Domingo, waar haar weer de armoede wachtte, de armoede die ze juist ontvlucht was door naar het eiland te komen. Ze kon sparen voor New York en daar een frisse start maken of, zuchtte ze, trouwen met Benancio Flores.

Benancio werkte bij Arcangel Clemente, haar oom van moederskant die een florerende kapperszaak had opgebouwd op de hoek van de Kruisstraat en de Wilhelminastraat. Benancio, zei ze, was voor haar 'un dolor de cabeza'. Hoe kon ze met zo'n man in zee gaan? Elk moment dreigde hij zijn job te verliezen, omdat hij zijn gedachten niet bij zijn werk kon houden; hij knipte in de oorlelletjes van zijn klanten als er een vrouw toevallig langsliep. Trouwen met zo'n kerel was natuurlijk jezelf de das omdoen.

Hoewel ze hem altijd uitvloekte, was ze niet bestand tegen de avances van deze magere Benancio. Haar Don Juan was verre van knap. Met zijn kromme rug en vooruitgestoken heupen leek hij een wandelende S; hij had een nerveuze blik in zijn ogen, alsof hij aldoor sexueel geprikkeld was. Maar hij was de enige die haar ooit ten huwelijk vroeg, en dat verzachtte veel.

Memé was verliefd op de liefde en wat haar uiterlijk niet in staat was te bewerkstelligen, probeerde ze met haar lichaam te bereiken. Gul gaf ze zich aan mannen, die zich met de onstuimigheid van jonge hengsten op haar volle vormen wierpen en haar verschroeiden met hun opgekropte lusten.

De passies duurden nooit langer dan een paar weken. Daarna verdwenen de roofvogels verzadigd achter de horizon, haar achterlatend met een handvol hete herinneringen en een zweem van eenzaamheid die ze met de imaginaire liefdes uit haar Aventuras de Amor-romannetjes probeerde te bestrijden.

Alleen Benancio bleef. Benancio, aan wie ze zich schonk op haar vrije woensdagavonden, in de roerloze warmte van zijn kleine slaapkamer en op een matras die als een hangmat tussen het hoofd- en voeteneinde van zijn bed hing.

Alejandro lachte haar uit vanwege haar zwakte voor Benancio en dat was altijd aanleiding voor een stoeipartij totdat haar plaaggeest lachend uit het bed donderde en wegrende.

Meestal was het zonlicht rond die tijd al zover door de jaloezieën heen gekropen, dat de galmende slag van de Willem III niet lang meer op zich liet wachten. Met een slok koud water uit de ijskast keerden ze terug naar de werkelijkheid van hun gescheiden levens. Als zijn ouders binnenkwamen, geurde de koffie in de keuken en stond Alejandro zich al een tijdje in te zepen onder de douche.

Ook op de dansfeesten bij de Clemente's bleven ze op afstand. Alejandro danste met de meisjes van zijn leeftijd. Memé danste met Benancio en andere mannen, die platte scherts maakten en haar stevig tegen zich aandrukten. Af en toe wisselden ze een blik van verstandhouding met elkaar en een glimlach

vol heimelijk genoegen.

Het was op een van die feesten dat Memé gevloerd werd door het besef dat ze in de valkuil van haar wulpsheid was gevallen.

Alejandro danste de hele avond innig met Chichí, de oudste dochter van Arcangel, een meisje met donkere ogen als van een oosterse prinses en met een glimlach als een zoen. Ze had haren van zijde, zwart als ebbehout en glanzend als de maanverlichte zee. Hij week niet van haar zijde.

Aan Memés ziel kietelden de vlammen van haar jaloezie. Die nacht sliep ze slecht. Ze vond het bespottelijk dat een ervaren vrouw als zij verzot kon raken op een puber met nauwelijks stoppels op zijn kin. Om het groene monster uit te drijven, liet ze zich verslinden door Benancio, maar alleen haar botten verschoven van hun plaats.

Onverhoeds was ze verstrikt geraakt in een onmogelijke liefde, en met een hevigheid die ze alleen nog maar in haar tijdschriften was tegengekomen. Ze spartelde machteloos in haar netten; ze kon de jongen geen ogenblik uit haar gedachten drijven.

Als zij Alejandro hoorde bellen met Chichí, sloop ze, met een vuurhaard in haar borst, stiekem dichterbij om maar geen woord te missen; als hij op school zat, dacht ze continu aan hem en voelde ze een zachte steek als van een afgebroken cactusnaald die heel ver in haar vlees was doorgedrongen. Ze kon niet meer buiten Alejandro. Ze had steeds de behoefte om hem aan te raken, om zijn gezicht te strelen, zijn lichaamsgeur te ruiken; op hun zondagen kon ze zijn zweet wel drinken. Door de week werd ze onrustig en liep ze te vloeken op de tijd die haar nog scheidde van de volgende ontmoeting.

Ze voelde zich pas gelukkig als hij bij haar lag. Ze beminde hem nu met een tederheid die ze niet eerder in haar leven had gevoeld. Alleen haar trots van rijpe 'hembra' weerhield haar ervan hem de waarheid te verklappen; ze beet op haar tong om hem niet te hoeven zeggen hoeveel ze van hem hield.

Ze kreeg meer aandacht voor haar uiterlijk, gooide de jurk met vetvlekken weg en droeg een strakke broek in huis, wat nogal wat afkeuring opriep bij Tonita. Haar spaarcentjes gingen allemaal op aan nieuwe make-up, in haar vergeefse wedijver met een schoonheid als Chichí.

Alejandro bleef immuun voor de liefde van Memé. Hij kon zich bij haar uitleven, zonder dat er ook maar één moment gevaar bestond dat hij zijn hart aan haar verloor. Hij sliep met Memé omdat ze zo verdomde lekker was, vertelde hij aan de verbaasde Binchi op een avond in het Wilhelminapark, toen hij hem ten langen leste zijn geheim ontvouwde.

Zijn stem werd zwaarder; hij begon zich te scheren en op feesten dronk hij, net als Binchi, Cuba Libre. Maar hij had nu een voorsprong op zijn vriend: die was nog altijd maagd.

'Alejandro is een man aan het worden,' constateerde Mínimo en voelde zich een tevreden vader.

Tonita was gewend geraakt aan haar goddeloze zoon, daar leek het tenminste op, want de verwijten hielden op. In werkelijkheid sudderde de ergernis nog lang door onder de oppervlakte. Elke zondag bad ze voor haar zoon, opdat hij op het rechte pad terug zou keren. Eens in het jaar liet ze voor hem een mis opdragen.

Vlak na zijn eindexamen werd hij voor de laatste maal herinnerd aan de oude pijn van vroeger. Het was zondag en de ochtend was al vergevorderd. Hij had weer met Memé geslapen en lag tevreden op de bank een boek te lezen. Zijn moeder borduurde in haar schommelstoel. Op een goed moment hield het geschommel op en hoorde hij haar bibberende stem: 'Geloof je niet in God, mijn zoon?'

Alejandro keek verrast op. Hij voelde geen enkele behoefte om oude koeien uit de sloot te halen en

schudde zo beleefd mogelijk nee. Maar hij zag aan het gezicht van zijn moeder dat ze geïrriteerd was en had de indruk dat ze nog iets wilde zeggen. Ze zei echter niets, ze keek alleen maar stuurs naar de tegels. Alejandro pakte zijn lectuur weer op.

Even later hoorde hij haar zuchten en hardop mompelen: 'Nou heeft die jongen een HBS-diploma behaald en hij weet niet eens dat God bestaat!'

De wereld is krom

Drie jaar voordat hij over zijn toekomst begon na te denken, was Binchi getuige van een merkwaardig voorval: zijn vader kwam thuis met een boek.

Hij keek naar een aflevering van Popeye the Sailor Man, toen Jacinto die zaterdagmiddag in de voordeur verscheen met iets in zijn hand dat op een agenda leek, maar bij nader inzien een boek bleek; een redelijk dikke pil met een grijze kaft en gouden letters op het omslag.

Verbaasd keek Binchi op, want zijn vader, wist hij, was een verwoed krantelezer, maar hij had hem nog nooit één letter uit een boek zien lezen.

'Wat is dat voor boek, vader?' vroeg hij nieuwsgierig, terwijl hij opsprong en hem achternaliep.

Jacinto zei niets. Hij legde het boek op tafel en verdween naar de slaapkamer. Even later kwam hij te voorschijn in een wit T-shirt en een oude broek en schoof aan tafel. Enriquita kwam al aangesloft met een bord boterhammen en een kop koffie.

Binchi ging naast hem zitten. 'Wat is dat voor boek, vader?' vroeg hij nog een keer.

Zijn vader wees naar de kleine letters en zei: 'Einstein. Albert Einstein. Deze man, mijn zoon, beweert dat de wereld krom is.'

Voor meer informatie had hij geen tijd, want hij moest weg. Snel werkte hij de boterhammen naar binnen, slurpte zijn hete koffie van het schoteltje en was binnen een paar tellen opnieuw verdwenen. Gewapend met zijn hengel en zijn houten kist met visgerei verliet Jacinto het huis. Het boek liet hij op tafel liggen.

Op zaterdagmiddag had Jacinto altijd haast, want klokslag vier uur wachtte Hein hem op op de rotsen van Malmok.

De importeur van Friesche Vlag, zijn chef en vriend Hein Wierook, was een vriendelijke baas die zijn leven wijdde aan geld verdienen en filosoferen. Hij had een buikje en een kale kruin en vond het eiland, na India, de beste plek op aarde om in harmonie met zichzelf te leven. De naam alleen al was rustgevend. A - RUUU - BA, hij sprak het uit met getuite lippen zoals rokers kringen blazen.

Twee maal per week tenniste hij op de club in de Zuidstraat, waar hij opviel door zijn wilde slagen. De jongens in de straat doopten hem dan ook onmiddellijk Mata Pushi, kattenmepper. Zwemmen deed hij elke ochtend voor hij naar zijn werk ging: een half uur, niet meer, maar ook niet minder, want het lichaam, hadden Indiase denkers hem geleerd, was een redeloos dier, dat alleen gehoorzaamde als het aan strikte regels werd onderworpen. Doktoren vond Hein overbodig, want de natuur was de beste heelmeesteres; hij rookte niet en dronk alleen wijn van de zuiverste druiven, want anders vertroebelde zijn bloed. In zijn vrije tijd liep hij rond in een batik shirt en droeg hij Indiase sandalen; zaterdagmiddag ging hij vissen met Jacinto.

Gebogen over de blinkende golven verlevendigden ze het vissen met gesprekken die doorgaans aan de werkelijkheid van alledag ontstegen, en raakten ze vervuld van een lichte euforie alsof ze bier aan het drinken waren op hun nuchtere maag.

Hein was geen oppervlakkig mens, hij hield van diepte, van de essentie der dingen en hij kon alle

westerse ideeën virtuoos terugbrengen tot waarheden die in India reeds oude koek waren. Jacinto voelde de zon niet als Hein sprak.

'Hoe verder we gaan, hoe dichter we bij ons startpunt komen,' verkondigde Hein die zaterdag waarop hij zijn vriend invoerde in de wereld van de relativiteit. 'Ja, ja, Jacinto. De wereld is krom, krom als een dividivi. Wat zeg ik? Zo krom als een knikker.'

'Dat is heel krom, Hein,' zei Jacinto verbluft.

'Maar dit is niks nieuws. Eindelijk hebben de heren mathematici of fysici of hoe ze ook mogen heten deze elementaire waarheden uit hun vergelijkingen opgediept, maar de Meesters van het Verre Oosten wisten dat allang. Dat is nou het verschil, Jacinto, met ons westerlingen: zíj begrijpen alles en weten niks; wíj weten alles en begrijpen niks.'

En Jacinto luisterde. Hij luisterde met dezelfde aandacht als waarmee hij naar de nieuwsberichten luisterde, of naar Shon Pé, de voorzitter van de Partido Patriótiko, als hij uithaalde naar de tegenpartij; Hein was voor hem een ingewijde in al die hoge dingen van het leven.

Terwijl de horizon purper kleurde, trokken Hein en Jacinto als Don Quichot en Sancho Panza door het landschap van de geest, dat hun solider voorkwam dan de rotsen die in hun billen prikten. Dat ze nog wat vingen, was werkelijk verbazend.

Enriquita had weinig geduld met deze geestelijke omzwervingen van haar man. Zij stond met haar beide benen op de grond, beheerde de centen en zorgde dat de boel in huis draaide. Wat ze vooral niet wilde, was dat haar jongste zoon besmet zou worden met de wispelturigheid van zijn vader, een man van twaalf ambachten dertien ongelukken, die van illusie naar illusie zwierf, en op zijn vijfenveertigste net genoeg verdiende om het hoofd boven water te houden. Als Tantán haar het huis niet had nagelaten, zaten ze nu flink in de problemen. Ideeën zijn mooi, als ze maar geld opbrengen, vond ze. Jacinto had in haar ogen onderwijzer moeten worden, dan had hij met de onzin in zijn hoofd ook nog een redelijke boterham kunnen verdienen.

Enriquita koesterde de hoop dat haar jongste zoon - de knapste van de twee, want Sapo aardde naar zijn vader - arts zou worden en zich niet zou laten afleiden van dat eervol beroep door de dwaasheden van Jacinto. Maar ze zou niet tegenstribbelen als haar zoon iets anders wilde worden, als hij maar een deftig iemand werd, een gerespecteerd man in de gemeenschap, en niet als zijn broer achter de toonbank van een Hardware Store belandde of verkoper van gecondenseerde melk werd, net als zijn vader.

Die avond aan tafel legde Jacinto zijn zoon uit dat de wereld zo krom was als een knikker en dat de mens altijd naar zijn beginpunt terugkeerde om van daaruit weer te starten, in overeenstemming met de gedachten van de wijze Meesters uit het Verre Oosten.

Binchi richtte zijn blik naar het plafond, zijn vork rechtop in zijn vuist geklemd.

'Eten, jongen, eten!' riep Enriquita. Dat getreuzel kon ze niet uitstaan.

Het boek verhuisde van de tafel naar het dressoir, en van op het dressoir naar in het dressoir, waar het bleef liggen totdat Binchi het leven van Einstein uit de kaken van een stel kakkerlakken redde, die zich in de la hadden gesettled. Na enige schermutselingen met de eerste pagina's borg hij het boek op in zijn boekenkast, tussen zijn Kuifjes en de avonturen van Arendsoog en Witte Veder. Jacinto zelf heeft nooit meer naar het boek gevraagd.

Een paar jaar later, toen de tijd aanbrak dat ze plannen maakten voor de toekomst, leende Binchi het boek

uit aan Steve. Zijn kameraad Scaramouche raakte zo begeesterd dat hij een keer, op de vraag wat hij straks na het examen ging doen, luidkeels uitriep: 'Natuurkunde, natuurlijk! De rest is fucking oninteressant.'

Dat besluit van hem kwam niet helemaal uit de lucht vallen. Op de lagere school liep hij al met plannen rond om, zoals hij aan zijn verbaasde vriendjes verkondigde, professor van de maan te worden. Nu hij Einsteins leven had gelezen, begreep hij pas wat dat behelsde.

Op zaterdagavond, als ze op en neer wandelden in de drukke Nassaustraat, probeerde hij aan Binchi en Alejandro de grondslagen van de relativiteit uit te leggen. Hij sprak over de kromming van de ruimte-tijd, de gravitatie van het licht, de traagheid van de energie; allemaal warrige, halfbegrepen ideeën, maar ze brachten hem in zo'n verheven geestestoestand, dat ze als wierook uit zijn mond kolkten.

Zijn meer praktisch aangelegde vriendjes hadden meer interesse in wat er om hen heen gebeurde en hun aandacht bezweek dan ook vrij snel onder het geweld van zijn hoogdravendheid.

'Scaramouche,' onderbrak Alejandro hem een keer midden in een galmende volzin vol geleerdheid, 'aanschouw de ruimte-tijd van deze straat. Ik zeg je man, deze straat is waterpas, man, waaaterpaaas en zie je de traagheid van die lummel daar...? Zie je hem? Epa, Etchi, sak'i webo!'

Ze waren ter hoogte van het warenhuis La Linda gekomen en Alejandro had Etchi Konew in de gaten gekregen. Sloom stond hij geleund tegen de muur van modezaak Playalux, trouw aan zijn afspraak met de straat, alert op vrouwen als een gier op zijn prooi. Als de schemering inviel en de straat weer leegstroomde, beschouwde hij zijn werk als afgelopen en keerde hij voldaan terug naar huis. De volgende dag stond hij er weer. Stond hij er niet, dan bespeurde iedereen een gat in de lucht daar voor Playalux. Ongerust vroeg men zich dan af wat er aan de hand kon zijn met Etchi Konew. De jongens staken de straat over en liepen naar hem toe.

'Alejo, flikker,' bromde hij als groet.

De Nassaustraat verkeerde in de greep van de zaterdagmiddagkoorts. Auto's reden stapvoets door de straat en claxonneerden naar bekenden; opgeschoten knullen flaneerden langs de etalages of stonden op de hoeken van de zijstraten verveeld te kijken naar de voetgangers; de mannen voor de Rio Bar sisten naar de vrouwen of bromden geile complimenten naar giechelende meisjes.

'Etchi,' begon Binchi op een plagerige toon, 'onze vriend Steve heeft ons uitgelegd dat de wereld krom is, wat denk jij ervan?'

Etchi jojode zijn ogen van hiel tot kruin langs een dark lady aan de overkant.

'Krom?' mompelde hij, 'zijn kloten zijn krom.' Hij draaide zich ineens om naar Steve, keek hem aan alsof hij hem voor het eerst zag en zei quasi boos: 'Weet je wat krom is? Sak'i webo, jíj bent krom! Godverdomme...'

'Tsss...' reageerde Steve met een medelijdend hoofdschudden, 'er zijn mensen en fietsbellen, maar jij bent... tttsssssss... sak'i webo!'

'Ik zie je,' zei Alejandro nadat ze elkaar genoeg verneukt hadden en hief zijn hand op als groet. Ze bromden allemaal tot ziens en vervolgden hun weg langs Novelty Shop, Botica del Pueblo, Aruba Trading, tot ze Manhattan Store bereikten. Daar staken ze de straat over, draaiden zich om en wandelden terug. Ter hoogte van de snoepwinkel annex begrafenisonderneming van de heer Jarón, aan het andere einde van de straat, maakten ze alweer rechtsomkeer en liepen terug richting Manhattan Store.

Tussen deze twee polen van de Main Street beraamden ze hun plannen voor de toekomst. Een toekomst die hun gedachten steeds vaker ging beheersen; een toekomst die hen blij maakte, omdat ze

uitgekeken waren op het kleine eiland, maar hen ook afschrikte, omdat ze hun vleugels gingen uitslaan in een grote, vreemde wereld.

Alejandro werd piloot, dat stond al vast vanaf zijn dertiende; Steve werd dus professor van de maan; alleen Binchi weifelde nog tussen chemie en weg- en waterbouw, maar die zaterdagavond hakte hij de knoop door: hij ging bruggen bouwen, chemie vond hij te theoretisch.

'Vanavond vertel ik het mijn ouders,' verkondigde hij trots en opgelucht dat hij eindelijk iets besloten had.

Maar toen hij thuiskwam, kreeg hij niet eens de kans om wat te zeggen. Bij het tuinhek hoorde hij de telefoon rinkelen; bij de deur in de huiskamer zag hij zijn moeder huilen met de hoorn in haar hand.

Eén gedachte flitste door hem heen: Nicanor is dood, en hij hield zich vast aan het deurkozijn.

Een week voor zijn dood werd zijn oom Nicanor opgenomen in het San Pedro ziekenhuis. Hij moest geopereerd worden aan zijn grote teen; een kleine operatie, een fluitje van een cent, zeiden de artsen. Maar Nicanor leed aan suikerziekte en of het nou aan de onvoorzichtigheid van de verpleegsters lag, of aan de onoplettendheid van een verstrooide arts of dat het de hand van God was, zoals Damaso beweerde, die hun huis bestrafte om de daden van Susana, er ontwikkelde zich een trombose één dag na de ingreep.

De doktoren deden alles wat ze konden om de verstoppingen in zijn bloedvaten te verhinderen, maar de klonters zaaiden zich door zijn hele lichaam uit; Nicanor werd met de dag bleker van de pijn.

Enriquita bezocht hem iedere dag en iedere dag kwam ze in tranen thuis. Kromgetrokken van verdriet lag ze op de bank te snikken. Binchi kon het leed van zijn moeder niet aanzien en verborg zich in de tuin met een ijsklomp in zijn maag.

Dat zijn oom zo moest lijden aan zoiets onbeduidends als een grote teen verbijsterde hem; dat iemand daaraan kon sterven hield hij niet voor mogelijk.

Toen het tragische nieuws hun huis in rouw dompelde, trok hij zich terug in zijn kamer en huilde om deze in zijn ogen onzinnige dood van zijn oom, van wie hij hield omdat hij deel uitmaakte van zijn huiselijke leven.

De stem van Nicanor begeleidde zijn ontwaken net als het gegorgel van zijn vader die zijn tanden poetste in de tuin. Als hij gonzend van de slaap even later in de keuken kwam, zag hij de twee mannen bij het fornuis staan praten, elk met een kop koffie in de hand. Zijn vader zag eruit alsof hij uit een droogtrommel was ontsnapt. Nicanor, met zijn geruite pet en ongeschoren kin, keek helder uit zijn ogen; hij had er al een aantal uren vissen opzitten. Op de keukentafel lag de verse vis te glimmen, kreeften bewogen hun harige tentakels in de lucht.

Om drie uur was hij er weer, met dikke druppels op zijn voorhoofd en zijn shirt aan zijn rug geplakt, om uit te puffen van de hitte waarin hij de hele dag had lopen sjouwen met zijn lotjes van de Landsloterij. Als Binchi rond die tijd uit school kwam, zat zijn oom in het achterhuis te babbelen met zijn moeder, zijn koffie naast hem op de grond.

Op zondagmiddag trok hij zijn beste kleren aan om de familie in de Zuidstraat op te zoeken. Samen met Jacinto, af en toe ook met Djowiwi, ging hij in de tuin zijn biertje zitten drinken.

Iedereen mocht Nicanor. Waar hij maar kwam raakte hij zijn lotjes kwijt. De mensen waren niet bestand tegen zijn zachtmoedigheid. Toen het nieuws van zijn dood zich als een lopend vuurtje door de stad verspreidde, vielen overal de monden open, kropen de tranen in de ooghoeken van de vrouwen en

stokten de gesprekken minutenlang als eerbetoon bij het heengaan van een goed mens. Jossy Cuvet stond voor de etalage van Mansur Trading toen de doodstijding hem bereikte. Men vertelde dat deze verwijfde man, die hoge kreetjes slaakte als hij in zijn billen werd geknepen, het hoofd tegen de etalage liet zakken en hartverscheurend weende om de dood van de enige man die hem als een gewoon mens behandelde.

Nicanors zus, Susana, zonk weg in haar verdriet. Ze sloot zich in haar kamer op en huilde de hele nacht door. Haar broer Damaso keurde ze geen woord waardig, met haar zus Adelita kon ze redelijk overweg, maar het was bij Nicanor dat ze zich helemaal thuis voelde. Ze zorgde voor hem, waste en streek zijn kleren; als ze kookte, maakte ze voor hem altijd iets extra's. Ze hield van hem omdat hij kwetsbaar was door zijn ziekte, kwetsbaar ook omdat hij, zoals de mensen zeiden, te weinig bloed had in zijn hoofd; ze hield van hem omdat Damaso zich schaamde dat het lot hem met zo'n broer had opgescheept.

Nicanor beantwoordde haar zusterliefde met zijn grapjes, met zijn goede humeur, met zijn zwarte ogen vol van de gelukkige verbazing van een zwakzinnige. Hij deed voor haar de boodschappen, hij kocht voor haar de flessen rum waarmee ze haar hartzeer kon verzachten. Nu had ze niemand meer.

Op zondag, de dag na het overlijden van haar broer, zoop ze zich lam. Halverwege de middag ging ze laveloos door het huis dolen, haar ogen vuurrood, omgeven door zo'n doordringende walm van alcohol, dat Damaso haar woedend een klap verkocht. Hard belandde ze op de tegels. Adelita hielp haar opstaan en bracht haar zuster terug naar haar kamer, waar ze de rest van de dag afwezig op haar bed bleef liggen.

De volgende middag verliet Susana haar kamer toen het tijd werd om afscheid te nemen van haar broer. Lens van verdriet stond ze bij de kist in de kamer van Damaso, haar schouders ingeklapt, overeind gehouden door haar twee zusters.

Toen de mensen langs de baar getrokken waren, timmerden twee mannen in het zwart het deksel dicht. Damaso, Djowiwi, Jacinto en nog een drietal mannen droegen de kist het huis uit. Bij de voordeur brak Susana in een luid gejammer uit.

De lijkstoet zette zich in beweging, de pastoor voorop, de misdienaars aan zijn zijden. Jongens en meisjes droegen de bloemen en de kransen; achter de lijkwagen sjokten de familieleden met rouwbanden om hun arm; vrienden en bekenden sloten aan.

De auto's stopten langs de weg. Een haag van nieuwsgierigen bespiedde de gezichten van de rouwenden, terwijl de stille processie zich door de nauwe straten wrong. De blauwe hemel straalde van vreugde, het middaglicht zong hymnen op de vergankelijkheid.

Bij de kerk werd even halt gehouden om een korte dienst te houden voor de zielerust van Nicanor.

De kist stond in het middenpad, beschenen door een lage zon die door het voorportaal naar binnen kwam. Het vernis glom, iemand weende; buiten ronkten de auto's voorbij.

Zwijgend keek Binchi toe. Boven de kist dwarrelden stofdeeltjes in het gele licht.

De schemering viel toen het gat in de grafkelder dichtgemetseld werd. Haastig verlieten de laatste mensen het kerkhof.

In de Boerhaavestraat liepen Binchi en Sapo naast elkaar, hun jasjes open, hun stropdassen losgesjord. Ter hoogte van de kerk zei Sapo: ‘Laten we iets gaan drinken,’ en hij knikte in de richting van La Mano de Dios. Binchi volgde hem. Hij had dorst gekregen van de hitte, van het stof op de begraafplaats en van de zilte tranen.

De Portugees achter de toonbank schrok op uit zijn droom en hoorde de bestelling als een doodvonnis

aan. Gekweld stond hij op, haalde twee witbeslagen flessen uit een vriezer, trok ze open en zette ze zonder een woord te verspillen voor hun neus. Daarna ging hij weer voor zich uit zitten suffen op zijn barkruk.

Sapo slokte zijn bier met snelle teugen op, Binchi klokte zijn cola zo gulzig naar binnen, dat dunne straaltjes langs zijn kin liepen.

'Zo, broer, Nicanor is heengegaan,' zei Sapo, terwijl hij zijn lege fles terugzette op de toonbank.

'Nicanor is heengegaan, Sapo,' antwoordde Binchi somber.

'Maar het leven gaat door,' zei Sapo en wenkte de Portugees voor twee bier.

'Ik wil geen bier,' reageerde Binchi.

'Het leven is kort, broer, en je drinkt nog steeds geen bier.'

'Oké, oké,' zuchtte Binchi.

De Portugees bracht twee zwetende flessen Heineken. Sapo dronk het schuimend vocht alsof het water was, Binchi trok na de eerste slok een zuur gezicht en knipperde met zijn ogen.

'Gezondheid,' zei Sapo en boerde.

'Gezondheid,' zei Binchi en nam dapper een tweede slok. Op dat moment kwam Juchi Wanopa binnenstormen.

'Simon,' riep hij, wild gebarend tegen de Portugees, 'jouw gearbox is naar de knoppen, alle cogwheels zijn versleten, je transmission-cable is verrot en er zit een scheur in je armature; dat gaat je zeker vijfhonderd gulden kosten.'

'Vijfhonderd, Juchi, vijfhonderd?'

Simon keek verbijsterd naar de dikzak, die in zijn afgezakte kakibroek en zijn vale T-shirt deze rampen naar zijn hoofd slingerde.

'Daar kan ik ook niks aan doen, Simon, dat zijn de prijzen tegenwoordig.'

De Portugees sputterde wanhopig tegen, Juchi gilde nog harder over gearbox en transmission.

Sapo en Binchi keken geamuseerd toe hoe de Portugees hem even later de briefjes van honderd overhandigde, aarzelend als een onwillige verliezer.

Juchi vroeg hem om een biertje, want hij had al de hele middag aan dat kreng van hem gewerkt; zelfs zijn bek stonk naar de olie, schreeuwde hij om Simon te overtuigen van zijn ijver.

'Morgen koop ik onderdelen, dit weekend is je auto klaar, no problem, Simon,' zei hij, toen de Portugees hem de fles aanreikte, 'en je zult nog jaren plezier hebben van je wagen.' Terwijl hij met zijn Heineken naar buiten liep, groette hij: 'Epa, Sapo.'

'Epa,' groette Sapo en draaide zich om naar de Portugees die uit zijn ogen keek alsof het in zijn hoofd aan het bliksemen was.

'Lul,' mompelde Sapo en keek Binchi hoofdschuddend aan. 'Die Juchi is de slechtste automonteur van dit eiland; hij weet evenveel van motoren af als de kwihi waar hij onder werkt.'

'Hei, Simon!' riep hij, 'kijk uit met die vent. Straks kan je in de één achteruit rijden.'

Loensend van de schrik kwam Simon naar hem toe. 'Hij heeft die auto al twee weken en dit is al de tweede keer dat hij geld komt halen.' De verbazing die in zijn stem doorklonk, toverde een glimlach van medelijden op Sapo's gezicht.

'Simon, die vent is niet te vertrouwen,' zuchtte hij.

En in zijn gebroken Papiamento vertelde Simon de lijdensweg van zijn Austin Mini, een

tweedehands geval dat hij bij de Austindealer had gekocht, en dat nu veel vaker aan de kant van de weg te vinden was dan bij hem voor de deur. In Juchi dacht hij eindelijk iemand gevonden te hebben die verstand had van auto's, een eerlijke vent, goedkoop, maar dat viel tegen, bromde hij, en vloekte op het eiland.

'Hier kan je beter iets nieuws kopen dan iets laten maken. Hier hebben ze alleen verstand van hoe ze je kunnen belazeren,' mompelde hij boos.

Sapo luisterde, probeerde hem te troosten, gaf commentaar en bestelde weer twee Heineken. Hij treurde met de Portugees over de afwezigheid van goede vakmensen, over de onverkrijgbaarheid van onderdelen, over de slechte service in de garages.

De klanten kwamen, de klanten gingen, en de hemel kleurde zwart. Binchi's maag begon te knorren van de honger.

'Sapo,' zei hij opeens vastbesloten, 'hé, ik heb honger!'

'Ik ook,' zei Sapo en sneed abrupt de conversatie af. Hij nam een laatste slok, vroeg hoeveel hij schuldig was en betaalde.

'Laten we gaan. Simon, tot ziens,' riep hij terwijl hij het losse wisselgeld in zijn broekzak stopte. 'Binchi, we gaan eten in Paris Restaurant. Ik trakteer.'

Het liep tegen achten, aan de hemel twinkelden de sterren.

'Weet je wat dit eiland nodig heeft?' vroeg Sapo, toen ze de Hendrikstraat indraaiden. Binchi schudde zijn hoofd en keek zijn broer aan met een blik van hoekan-ik-het-weten.

'Een uitlaatfabriek,' antwoordde Sapo en fronste zijn wenkbrauwen.

En terwijl ze lange stappen namen van de honger, spiegelde Sapo zijn broer de economische voordelen van een lokale mufflerfabriek voor. Hij becijferde hoeveel auto's er op het eiland rondreden, hoe vaak een uitlaat vervangen werd en wat de omzet was; hij schatte de inkoopprijs, de kosten; vlak voorbij de Rey de Copas Rum Shop wist hij precies hoeveel winst hij kon maken en in hoeveel tijd hij 'binnen' kon zijn.

Naarmate hij de goudmijn naar zich toe zag komen, vlogen er vonken van enthousiasme uit zijn mond. 'Kapitaal, Binchi, dat is het probleem, kapitaal! Laat die stomme Portugees mij maar een paar duizend geven om een uitlaatfabriek te beginnen,' schreeuwde hij, toen ze langs de verlichte etalages van de juwelierszaak van Spritzer en Fuhrmann liepen.

'Misschien vraag ik het hem wel,' zei hij zachtjes, maar zo overtuigd, dat Binchi niet begreep of hij het meende of een grapje maakte.

Uit de Rio Bar kwam muziek en het geroezemoes van mannenstemmen; om de hoek strekte de Oranjestraat zich als een donkere tunnel voor hen uit. Aan het eind zagen ze de lichten van het restaurant.

Toen ze binnenkwamen, zat Chiu achter de toonbank berekeningen te maken op zijn Chinese telraam.

'Twee beefsteaks met veel French fries, Chiu, we hebben honger!' bestelde Sapo en roffelde op de toonbank. Ze zochten een tafeltje op, hingen hun jasjes over de stoelen en gingen zitten.

'Alvast twee Heineken, Chiu!' riep Sapo en liep naar de bar om de drank te halen. Binchi durfde niet eens te weigeren.

Achter Sapo's rug klonk plotseling een stem: 'Sapo, ben jij dat?' Het was Efrain de Mey die wat

muntjes in de jukebox gooide.

'Efrain,' groette Sapo verbaasd, terwijl zijn stem begraven werd door het gejank van mannenstemmen. Efrain trok een stoel naar hun tafel en plofte met zijn flesje bier naast Binchi neer. In zijn ogen zwierf de blik van een slaperige kat.

Chiu bracht het eten en zette de tweede ronde drankjes voor hen neer.

'Laat ik je één ding zeggen, Sapo,' zei Efrain, 'jonge mensen moeten weggaan, jonge mensen moeten weggaan.' Al pratend schepte hij wat frites op zijn bord. 'Hier komen ze niet verder. Hier bereik je een bepaald peil en daar blijf je. Nee, ik zeg je, jonge mensen moeten de grote wereld gaan verkennen om te kunnen rijpen.'

Toen hij uitgesproken was, keek hij zijn bord strak aan, alsof hij commentaar verwachtte van zijn steak. Sapo schudde de halve fles tomatenketchup over zijn dampende patat; Binchi, inmiddels afgestapt van bier, nam een dunne slok rum-cola.

Vanaf het moment dat Efrain zichzelf had uitgenodigd aan hun tafel, kon Binchi niet veel anders doen dan met zijn hoofd heen en weer zwenken op de maat van een gesprek dat in volume wedijverde met de decibels uit de jukebox, zelfs als zijn disgenoten het vlees vermaalden in hun mond. Tussenbeide komen was uitgesloten. Binchi luisterde, at, en nipte van zijn rum-coke, tot hij de geluiden hoorde galmen in zijn hoofd.

Plotseling viel er een gat in het geschreeuw. Tegelijk met Sapo en Efrain draaide hij zijn hoofd om. Een jonge vrouw met lang zwart haar en veel te veel lichaam voor haar witte jeans, kwam binnentippelen op roze naaldhakken. Ze liep naar Chiu die weer aan het rekenen was geslagen, leunde over de toonbank en bestelde iets. Even later vertrok ze weer, met een fles gewikkeld in een bruine zak.

Al die tijd lag het bestek onaangeroerd op het eten en werd aan tafel niks gezegd, maar de vrouw was de deur niet uit of Efrain richtte zich tot Chiu, met de verbazing van een man die een wonder had gezien.

'You know that woman, Chiu?'

'Don't know,' antwoordde de kleine Chinees. Hij haalde zijn schouders op in een gebaar van volslagen hulpeloosheid en grijnsde alsof hij de wereld niet begreep.

'You don't know that woman, Chiu? What happen, man? You fuck that woman, and you tell me you don't know? Lag'i gode, Chiu.'

Chiu speelde rustig verder met de kralen van zijn telraam.

'Lekker stuk,' zei Binchi, in een poging man te zijn tussen mannen, maar de woorden kwamen log zijn mond uit.

Efrain bestelde nog een rondje. Binchi kreeg zijn tweede Cuba Libre aangereikt voor hij goed en wel zijn eerste op had en hoewel hij behoedzaam dronk en stevig doorat, verspreidde de Bacardi een lichte nevel in zijn hoofd, waardoor zijn aandacht steeds weer wegzakte.

'Man, ik zeg je toch, deze biefstuk is van de bil gesneden,' riep Efrain en verloste Binchi even uit zijn verdoving.

'Van de lendenen, Efrain.'

'Van de lendenen krijg je tenderloin, Sapo. Dit is toch geen tenderloin? Zeg zelf, dit is toch geen tenderloin?'

'Tenderloin is van de bil, man, van de bovenbil, dat is het malste stuk. Godverdomme Efrain, wil jij mij leren wat tenderloin is?'

'Jij bent een ezel, Sapo. Ik ben twintig jaar ouder dan jíj en heb meer tenderloin en biefstuk in mijn leven gegeten dan jíj in je hele leven zult doen en nu kom jíj míj vertellen dat dit tenderloin is? Voor één gulden vijfenzeventig, Sapo, voor één gulden vijfenzeventig, en dan krijg je er ook nog rijst bij. Waar denk je dat Chiu zo goedkoop deze tenderloin vandaan haalt? Van zijn eigen kont zeker! Binchi, die broer van je is..., goddome man...'

'Godverdomme..., godverdomme...! Goedkope biefstuk komt van de lendenen, Efrain. Jezus, die man wil me niet geloven, Binchi, terwijl ik toch twee weken in een slagerij gewerkt heb.'

'Ai mi mama,' riep Efrain en sloeg zijn armen ten hemel, 'volgens mij kan je nog geen geit van een koe onderscheiden.'

'Van de bovenbil, zeg ik je.'

'Bovenbil my ass, ik zeg je dat je nog geen geit van een koe kunt onderscheiden.'

'Biefstuk van de bovenbil, verdomme.'

'Chiu,' riep Efrain, 'wat is dit voor vlees?'

Achter de toonbank was alleen de kruin van de Chinees zichtbaar. Geschrokken door de stem van Efrain, verscheen eerst zijn voorhoofd, daarna zijn ogen en ten slotte zijn opengesperde mond.

'Chiu, wat is dit voor vlees?' riep Efrain nogmaals.

'Vlees? ...Ahang, Ahang...' klonk het vol verbazing en het duurde even voordat het tot Chiu doordrong wat hem gevraagd werd. 'Beeftik,' antwoordde hij en ze zagen zijn hoofd weer zakken achter de toonbank.

'Zie je nu... Beefsteak... van de bil dus,' zei Efrain triomfantelijk en dronk zijn fles leeg. Sapo schudde zijn hoofd tegen Binchi.

'Het is zinloos om met zo'n dwaas te redetwisten,' mompelde hij en troostte zich met een slokje bier.

Efrain werkte de laatste happen naar binnen, legde daarna zijn vork en mes gekruist over zijn bord, liet een boertje en streek over zijn buik.

'Ik zeg je, Binchi,' begon hij zelfvoldaan, 'er is geen plek op aarde waar het leven zo goed is als op dit eiland, en ik heb veel gereisd, ben in Lisboa geweest en in de haven van Rotterdam.' Hij keek hem aan met de grote ogen van een kikker en constateerde wat Binchi al geruime tijd had opgemerkt: 'De muziek is afgelopen.'

Ze dronken nog een rondje, kletsten wat na en het liep tegen tienen toen Sapo en Binchi besloten op te stappen. Efrain wilde alles betalen. Binchi ging naar Nederland; zo'n knul had recht op een traktatie, vond hij. Sapo had niet de minste moeite met het aanbod.

Binchi was moe en wilde naar huis, maar Sapo had daar nog geen zin in. Ze moesten maar een wandeling gaan maken door het Wilhelminapark om het eten en de drank te laten zakken. Ze namen afscheid van Efrain en Chiu, sloegen hun jasjes over hun schouders en wandelden naar buiten.

De Oranjestraat was vol rumoer. In de keuken van het restaurant siste hete olie; autoradio's denderden; uit de open deuren van de huizen kwamen flarden van gesprekken. Aan het eind van de straat staken ze de Zoutmanstraat over, passeerden de Willem III, en liepen de zwarte golven tegemoet.

Het park was slecht verlicht, behalve rond de witte koningin die op haar marmeren voetstuk naar het Lagoen staarde, het groene stroompje waar alle riolen van de stad in uitkwamen.

Sapo liep opgewekt te fluiten op het wandelpad en bewonderde de sterren. Binchi geeuwde. Hij reageerde op de losse opmerkingen van zijn broer met vage antwoorden of hield zijn mond omdat hij geen

zin had om te praten.

Op het bankje waar hij en Alejandro ooit eens Rosa probeerden te veroveren, ging Binchi zitten. Hij wierp zijn jasje over de leuning en strekte zich uit op de koele steen. Een meter lager kabbelde het water.

Het was een warme avond. De zee glinsterde, de golfjes wierpen zich zuchtend op het strand. In de lucht hing de geur van rottend zeewier; met vlagen roken ze de stank van het Lagoen dat in zee uitmondde.

'Efrain heeft centen,' zei Sapo, wijdbeens uitkijkend over zee. Het klonk alsof hij onderweg aan niks anders had lopen denken en nu de gelegenheid waarnam om zijn gedachten aan zijn broer te openbaren. Binchi zei niks.

'Tegen de tijd dat jij klaar bent met je studie, ben ik minstens even rijk als Efrain, wel nee, nog rijker, en weet je hoe ik dat word?'

Binchi schudde zijn hoofd.

'Raad eens?'

'Je wordt smokkelaar,' grapte Binchi.

'Nee, serieus, raad eens?'

Maar Binchi had geen zin om raadsels op te lossen met een hoofd, zo licht als een ballon. 'Hoe weet ik dat nou!' riep hij en spuugde op de grond.

Sapo lachte filosofisch en kwam tegenover hem staan. 'Ik ga de politiek in,' zei hij en gewaarschuwd door het lacherige kuchje van zijn broer, vervolgde hij, 'serieus, daar ben ik al een tijd mee bezig.'

Sapo begon met grote stappen een cirkel te beschrijven, hij was zich aan het opwarmen voor wat hij ging vertellen. Plotseling stopte hij, boorde zijn blik even in de duisternis op zee, draaide zich om naar zijn broer en sprak: 'Drie jaar geef ik mezelf. In drie jaar tijd word ik de coming man in welke partij dan ook, en als ik eenmaal op de lijst sta, word ik gegarandeerd gedeputeerde, want weet je wat het is, Binchi: om op de lijst te komen, moet je veel stemmen kunnen winnen en om veel stemmen te winnen moet je veel mensen kennen. Dat is het geheim van de politiek, veel mensen kennen, nee, ik bedoel niet twintig of dertig mensen, nee, ik bedoel honderden, duizenden... dan ga je meetellen, dan zetten ze je vanzelf op de lijst.'

Zijn strategie was simpel. Als er per jaar, zei hij, honderd mensen stierven en hij zou op elke begrafenis kennismaken met zeg maar twintig familieleden, dan kende hij binnen een jaar tweeduizend mensen, niet zo maar van gezicht, nee, hij had ze ook de hand geschud en gecondoleerd met het verlies van hun dierbare. Zulke blijken van medeleven bleven de mensen bij, sigur sigur, en na drie jaar kende hij drie maal tweeduizend is zesduizend mensen, reken maar uit hoeveel stemmen dat zijn, en hoeveel zetels... Geen enkele partij kon onverschillig blijven tegenover een man die zoveel mensen uit het volk kende.

En als hij gedeputeerde was... ahaaaah... Op dit punt aangeland onderbrak hij zijn betoog om te grijnzen naar het beeld dat hem voor ogen zweefde. Verguld met wat hij zag, legde hij Binchi uit wat het betekende om een gedeputeerde te zijn: ha, de centen die je verdiende; de dienstauto met chauffeur; de cocktailparties en de gratis reisjes. Als een rasacteur illustreerde hij zijn broer hoe hij achter zijn bureau zou zitten, gestoken in zijn maatpak en met een zijden stropdas om die al van een afstand de VIPS tegemoet glom.

'Ik zeg je, Binchi, als jij net geld genoeg hebt om een kevertje te kopen, rij ik rond in mijn Lincoln

Continental, met een prachtige vrouw naast me op de voorbank.'

'Mister fibreglass,' zei Binchi minzaam en stond op. Opgekikkerd door de zeelucht sprong hij in het mulle zand, woelde met zijn handen in het lauwe water en vond een steen. Uit alle macht gooide hij hem in de richting van de rode lichtjes die aan- en uitfloepten boven zee.

'Weet je wat jij moet doen,' riep Sapo hem vanaf het asfalt toe, 'hier blijven en met mij de politiek in gaan. Voor je het weet rij je, net als ik, in een Lincoln Continental, en woon je in een paleis.'

'Ach, Sapo,' schreeuwde Binchi vanaf de waterkant, 'politiek is niks voor mij. Ik heb geen zin om de mensen te belazeren. Ik wil bruggen bouwen en wegen, daar heeft het eiland nog wat aan.'

Hij trok zijn rits open en plaste in het schuim dat bruisend naar zijn voeten zocht. De wind ruiste door de bomen, een auto met een kapotte uitlaat reed luid knallend op de weg. Op een afstand bulderde een vliegtuig op de landingsbaan. Toen hij klaar was klom hij weer op het wandelpad.

'Ik wil je kennis laten maken met iemand,' zei Sapo plotseling heel raadselachtig.

'Wie dan?'

'Je zult zien, je zult zien. Kom, laten we gaan,' zei Sapo en pakte de jasjes van de bank.

'Se va el caimán, se va el caimán, se va para Barranquilla,' zette Sapo luidkeels in. Binchi volgde. Zingend verdwenen ze in het donker.

In het grote grijze pand in de Kruisstraat, pal tegenover de kapperszaak van Arcangel Clemente, woonde in een ver verleden een echtpaar met hun enige dochter Evangelina. De neger Felipe was hun tuin- en klusjesman, een Haïtiaan die vroegtijdig stierf aan een overdosis slechte whisky.

Het meisje was een jaar of twintig toen ze voor het eerst tekenen vertoonde van een bizarre ziekte die haar persoonlijkheid totaal ontwrichtte. Ze praatte bij vlagen met een mannenstem, braakte obscene taal uit en schreeuwde hysterisch om whisky. Als ze een fles bemachtigde, dronk ze die tot op de bodem leeg. Naarmate ze ouder werd kreeg ze steeds vaker last van deze aanvallen.

Vader Vicente werd wanhopig, haar moeder Amertuma huilde dagenlang. Op het eiland was er niemand die hen bij kon staan, die hun raad kon geven. De artsen stonden machteloos; de pastoor rukte zich de haren uit het hoofd.

Men besloot met het kind naar Curaçao te gaan, maar daar kon zelfs de geleerde Fizzheimer niet veel uitrichten. De oude Kojashi Kolebra van Bandabao stopte haar in kruidenbaden en bewerkte haar hoofd met een speciale knuppel vervaardigd van kaaimanleer. Niks hielp.

In Venezuela stond de miraculeuze José Gregorio Hernandez met de mond vol tanden. Haar vader Vicente nam haar naar de Rororo-Indianen in Colombia. Die bezaten middelen tegen betoveringen en soortgelijke kwalen, maar daar begrepen ze niet welke geest er in het meisje huisde.

Pas in Haïti wist men raad met de ziekte van Evangelina. Een voodoovrouwtje met drie tanden vertelde aan de gebroken ouders dat niemand anders dan hun tuinman Felipe bezit genomen had van hun dochter.

'Reeds bij leven,' verklaarde ze met krakende stem. Schunnig lachend voegde ze eraan toe: 'Uw dochter is geen maagd meer.'

Toen die waarheid tot hem doordrong, verbleekte Vicente en zijn vaderliefde sloeg te pletter op de rotsen van zijn ziel. Amertuma kon van verslagenheid geen woord meer uitbrengen.

Ze waren vrome katholieken, leefden kuis en vonden dat een mens zondig was alleen al door te leven.

Twintig jaar lang hadden ze hun lieve dochter afgehouden van het kwaad, haar geen moment alleen gelaten - zelfs vriendinnen had ze niet -, en ze hoopten in hun hart dat het reine leven hun dochter voorbestemde voor het klooster. En nu was dit gebeurd.

De duivel had hun levenswerk geschonden, het echtpaar voelde zich bezoedeld voor het leven. Ze hoorden niet eens wat het vrouwtje ter genezing aanbeval.

Thuisgekomen sloten ze hun dochter op in een van de achterkamers van het huis. Vicente trok zich terug uit het sociale leven en bracht zijn dagen in gepieker door. Zijn vrouw vergrijsde in haar schommelstoel.

Op een nacht ontsnapte Evangelina uit haar kamer. Brullend liep ze door het huis, bij vlagen kreunend van een onbegrijpelijke verrukking.

Vicente holde haar achterna, maar de uitzinnige Evangelina brak de voordeur open en rende in haar nachtpon de straat op. Pas in de Zuidstraat, ter hoogte van de tennisbaan, kreeg hij haar te pakken. Daar vocht Vicente met de duivel in het meisje, tot zijn verstand bezweek en hij in wanhoop zijn eigen dochter wurgde.

Vrede heeft Evangelina zelfs in het graf niet kunnen vinden. Sindsdien spookte ze in de straat waar ze haar dood gevonden had. Haar ouders stierven van verdriet vlak na elkaar.

Het huis bleef leeg achter, verlaten, vermeden door de mensen als een melaatse.

De herinneringen aan Evangelina en haar ouders verdronken in de stroomversnelling van de tijd. Toen het zwarte goud een kakelbonte menigte naar het eiland zoog, nestelden de Colombiaanse hoeren zich als zwerfvogels in Het Hotel, zoals dat grijze pand met de monumentale trappen in de tijd van Binchi werd genoemd.

Binchi kende het bordeel alleen van buiten. Sommige van de vrouwen had hij wel eens gezien op het balkon boven de Wilhelminastraat, waar ze 's avonds een luchtje schepten en de scabreuze complimenten van de mannen beantwoordden met een schelle lach.

Het was naar Het Hotel dat Binchi meegetroond werd door zijn broer, op die nacht na de uitvaart van Nicanor, toen ze zingend het Wilhelminapark verlieten.

Ze werden verwelkomd door een zee van blauw licht en twee gezichten waarop de verveling geeuwde. Het was maandagavond en behalve van de krekels en de straathond Snoeki hadden de vrouwen geen aanloop gehad. Violeta was nog op, en Esmeralda, voor de rest was iedereen naar bed.

Uitbundig groette Sapo zijn favoriete Violeta, maar zijn ogen kleefden aan de jonge vrouw op de barkruk: Esmeralda, de vrouw in witte jeans voor wie hij zijn eten koud had laten worden in Paris Restaurant.

‘¿Ola?’ zei hij zacht, maar met een waterval van nieuwsgierigheid in zijn stem. Hij liep naar haar toe en stak zijn hand uit. ‘Candelario, aangenaam.’

‘Esmeralda,’ zei de vrouw in haar sterk geaccidenteerde T-shirt en gaf hem een slappe hand.

‘Mijn broer,’ zei hij met een gebaar naar Binchi. Beide vrouwen knikten vriendelijk.

Veel kans om de nieuwe aanwinst van Het Hotel te bewonderen kreeg Binchi niet, want Sapo's rug onttrok haar aan zijn ogen. Een drankje later verdwenen de twee achter een gordijn van plastic slierten.

Binchi voelde zich aan zijn lot overgelaten. Hij was alleen met Violeta, een vrouw die volgens Sapo wel tien maal mooier was dan Chichí, het vriendinnetje van Alejandro, en zo'n donzig perzikhuidje had dat hij haar met huid en haar kon opeten. Wat Binchi's ogen voorgeschoteld kregen, was een blank

gezicht met wenkbrauwen van dunne potloodstrepen en een sensuele mond met vlezige, bloedrode lippen. Sapo's droomvrouw had lang blond haar en slanke, welgevormde handen; naar Binchi's smaak bezaten ze de kleur van gecondenseerde melk.

Violeta bespeurde zijn verlegenheid en glimlachte hem beminnelijk toe. 'Zullen we een wandelingetje maken?' vroeg ze en wees met haar hoofd in de richting van het gat waardoor Esmeralda en zijn broer verdwenen waren.

Een angst vermomd als weerzin maakte zich van Binchi meester en hij weigerde schuchter.

'Hoe oud ben je?' vroeg Violeta.

'Zeventien.'

'Op school?'

Binchi vertelde haar dat hij bijna klaar was en met een lichte trots dat hij, als hij slaagde - wat bijna zeker was - een beurs zou krijgen om in Nederland verder te studeren.

'Geluksvogel,' verzuchtte Violeta en keek hem lang aan. 'Geluksvogel,' zei ze nog een keer, 'jullie zijn hier allemaal geluksvogels.' En ze meende het echt.

Ze zaten tegenover elkaar: Binchi met zijn vingers om zijn Cuba Libre; Violeta roerde met haar wijsvinger in haar whisky on the rocks. Ze nam een slok en toen ze haar mond weer opende, schilderde ze hem in schrille kleuren de armoede van de havenstad waar ze vandaan kwam.

De Colombiaanse beschreef hem de zandwegen van haar wijk: tapijten van los zand waar een argeloze voetganger zijn been kon breken in de kuilen, en men in een stofwolk oploste als een auto langsreed. Als het regende ontstonden ware meren waarin muggen broedden, om later, in de lome hitte tussen de gevels, naar de huizen uit te zwermen.

Ze woonde, vertelde ze, in een wijk vol dieven, zakkenrollers, en kinderen die barrevoets en gehuld in lompen de mensen lastigvielen om wat centen of de klanten in de cafeterías om een stukje brood.

'Hier heb ik niet één bedelaar op straat gezien, niet één!' zei ze vol verwondering. 'Hier groeit niks, is niks, en iedereen heeft alles. Het is een wonder, een wonder, zeg ik je.'

Ze verbaasde zich over de kolossale sleeën die door de straten gleden, over de grote huizen in de stad, en o wat was het eiland mooi, met al die snoezige, felgekleurde huisjes, die tussen de kromgewaaide bomen schoon stonden te blinken in het heuvellandschap.

'En hier spreekt men alle talen, hè?' vroeg ze, maar het was meer een verbaasde constatering dan een vraag. Dat het normaal was dat jonge kinderen naar Europa trokken om door te leren, ging haar verstand finaal te boven.

'Hier had Rodolfo geboren moeten worden, hier, niet in de stront van Barranquilla,' zei ze en spoelde haar verbittering met een slokje whisky weg.

Ze haalde een foto te voorschijn en liet hem aan Binchi zien. 'Mijn zoon Rodolfo.'

Een kleine krullebol, van top tot teen in het wit, keek benauwd boven zijn witte vlinderdas.

'Dat was toen hij zijn eerste heilige communie deed,' verduidelijkte Violeta. 'Op die dag stierf zijn vader.' Zachtjes voegde ze eraan toe: 'Die dag stierven we allebei.'

De stem van Violeta klonk ineens geluidloos, haar ogen werden nat. 'De rum was op tijdens het feest en hij ging de straat op om wat bij te kopen. Ze waren aan het vechten in de kroeg, een verdwaalde kogel trof hem in zijn hoofd. Hij was op slag dood... Op die middag stierven we allebei.'

Violeta schonk zichzelf wat verse whisky in; Binchi, verlegen door zoveel openhartigheid van een

vreemde, vroeg zich af waar Sapo bleef.

Hij keek om zich heen en ervoer zichzelf als in een wereld onder water, waarin de dingen gewichtloos leken en zweefden in het koele blauw. Voor hem zat een vrouw in een paarse bloes met korte mouwen haar tranen weg te slikken met scheuten Ballantine's.

Rodolfo was nu tien. Zijn dure kostschool betaalde Violeta met de opbrengst van haar lichaam. De arme jongen wist van niets. Hij liet zich haar cadeautjes welgevallen en smeekte haar, als ze hem eens in de twee maanden op kwam zoeken, om hem mee te nemen naar dat mooie eiland waar het leven goed was en waar zij zo veel geld verdiende. Altijd was er wel een reden waarom de overtocht niet door kon gaan, maar ooit zou hij achter de waarheid komen en wat dan? Zou hij zich dan schamen voor zijn moeder, vroeg ze zich af, en haar straffen door haar in de steek te laten, haar in eenzaamheid te laten wegkwijnen op de vaalt van afgedankte levens?

Binchi luisterde naar Violeta, de mond gesnoerd door haar verdriet, en ook vol schaamte nu hij face to face zat met een slachtoffer van het rauwe, onbeschutte leven en zijn fantasieën over hoeren zag verpulveren onder het gewicht van een troosteloze werkelijkheid.

Toen ze ver na middernacht het huis van de liefde verlieten, was Sapo in alle staten. Zijn poging om van die klootzak van een broer eindelijk een echte man te maken, was op een mislukking uitgelopen en dat terwijl hij alle kansen had bij Violeta, nu - na Esmeralda - de beste hoer van heel Oranjestad, wat?, van heel Aruba

Hij legde het korte eind naar huis af schommelend tussen uitgelatenheid en woede. Dan weer vloekte hij op zijn stomme broer die zwijgend naast hem voortstapte, dan weer smolt hij in extase over Esmeralda.

Ze kwamen thuis, liepen zachtjes naar de ijskast en dronken een glaasje water.

'Wanneer besluit je nou eens een man te worden?' vroeg Sapo ontgoocheld, terwijl hij het glas op het aanrecht neerzette. Hij zuchtte diep, kreunde een 'tot morgen' en verdween naar zijn kamer.

'Tot morgen,' zei Binchi een beetje schuldig. Hij dronk zijn glas leeg en liep naar de achtertuin om te gaan plassen.

De krekels sjirpten, de hoge papaya ruiste; terwijl hij waterde, hoorde hij een mango zacht op de grond ploffen. Ergens ver weg trok een lied rimpels door de nacht.

Hij luisterde en terwijl zich poeltjes vormden in het zand, voelde hij zich overmand worden door een weemoed die hij aanzag voor verdriet; verdriet, dacht hij, om het lot van Violeta, om het leven dat hij niet begreep, niet begreep waarom de wereld krom moest zijn, waarom de tijd voorbijging en de mensen stierven; verdriet om de woorden van zijn vader die hem troostte bij het graf van Nicanor: 'Zo is het leven, Binchi, zo is het leven. T'asina bida ta.'

Zuidstraat

Binchi vertrok op een hete namiddag in augustus, een kleine zes uur later dan zijn vriend Alejandro.

Alejandro vertrok in stilte, uitgewuifd door Binchi, zijn ouders en Memé, die haar tranen inhield om niets van haar gevoelens te verraden.

'Cuídate, cariño,' fluisterde ze hem toe en glimlachte met een tederheid, zoals alleen de liefde op het gezicht van een vrouw kan tekenen.

Mínimo schrok ervan. Thuisgekomen graaide hij wat geld uit de kassa en stopte het haar toe met een glinstering van dankbaarheid in zijn ogen.

'Koop er een paar schoenen van of een jurk,' zei hij en wuifde elk commentaar van de verbaasde Memé weg.

Die dag dwaalde Memé in een huilerige stemming door het huis. 's Avonds ging ze vroeg naar bed om haar heimwee te ontlopen.

Ook Binchi kwam een beetje aangeslagen thuis. Met het vertrek van zijn vriend drong het pas goed tot hem door dat zijn afscheid onafwendbaar was geworden.

Het viel hem zwaar zijn koffer in te pakken. Op bed lagen zijn nieuwe kleren in stapeltjes bijeen, een bonte verzameling poloshirts en jeans, allemaal Made in USA, speciaal voor zijn vertrek besteld bij Sears and Roebuck in Miami. Over een hangertje aan de kleerkast hing zijn Palm Beach suit, een bruin, vederlicht pak, met een jasje dat amper viel als hij het losliet.

Hij keek ernaar en voelde zich wee worden van verdriet. Weken daarvoor vond hij zichzelf een hele vent, met zijn diploma op zak en Nederland in het vooruitzicht. Nu de tijd van gaan gekomen was, had hij geen zin meer om het eiland te verlaten.

Hij draalde bij het inpakken, wandelde wat rond door het huis en in de tuin en bekeek de muren, de meubels, de struiken en de fruitbomen met de aandacht van iemand die voor altijd afscheid neemt. Ieder detail van de omgeving waarin hij bijna achttien jaar had doorgebracht, wilde hij in zijn geheugen prenten.

Hij besteeg de trap naar de zolder en ging een tijdje in het raam zitten kijken naar het leven in de straat. Johannes Biermans fietste de Zoutmanstraat in; Lulú was over het muurtje van haar tuin een praatje aan het maken met Veneranda; bij de zeven zusters klikte Cornelí het metalen tuinhek open; een auto reed langzaam door de straat.

Alles was als vanouds. Het hek om de tennisbaan was vaalgroen als altijd, de hoge lichtmasten wiebelden in de wind; in de vuilnisdrums lag het vuil hoog opgestapeld te wachten op de Portugezen.

Met zijn billen op het raamkozijn, zijn blote voeten op de warme dakpannen, hoorde hij ergens achter zich Shon Katrien heftig tekeergaan tegen iemand; recht voor zich uit zag hij Joao een sigaretje roken op de veranda van de tennisclub.

Van hem zou de Portugees geen last meer hebben; hij stond op het punt de Zuidstraat te verlaten. En hij dacht terug aan de gezichten die verdwenen waren uit de straat: Edi, Roland, Rosa. Edi zag hij nog wel eens in de Nassaustraat. Hij was een lange vent geworden en pafte als een schoorsteen. Roland had

hij, na zijn verhuizing uit de wijk, nooit meer teruggezien. Ook Rosa was vertrokken; zij kwam in zijn gedachten niet meer voor.

De zon klom hoger aan de hemel, de Willem III sloeg twaalf uur. Zijn moeder riep hem om te komen eten. Met tegenzin daalde hij de trap af.

In huis was de sfeer gedrukt. Zijn moeder sprak met een gebroken stem. Jacinto, vrij die dag, hield zich groot achter zijn krant.

Sapo besloot 's middags thuis te blijven. Aan tafel probeerde hij zijn broer op te fleuren met zijn praatjes. Hij vertelde hem hoe jaloers hij was op die mooie jeans en al die felle shirts die hij in zijn koffer had zien liggen. Met zulke snelle kleren, grapte hij, zou Binchi alle meisjes suf van verliefdheid achter zich aan krijgen daar in Delft. Maar zijn grapjes vielen op een sullig stilzwijgen, en ten slotte hield hij maar zijn mond.

Zelfs zijn oom Djowiwi leek aangegrepen door zijn vertrek. De laatste dagen kwam hij wat vaker over de vloer, bleef langer kletsen met Jacinto of met Enriquita in de keuken; als hij Binchi op straat tegen het lijf liep, knikte hij verlegen, iets wat hij nooit eerder had gedaan. Binchi groette verlegen terug en voelde zich elke keer weer onbehaaglijk, want het ontlopen van zijn oom was een vastgekoekt patroon geworden in hun dagelijkse omgang. Al jaren wisselde hij geen woord met hem, nu wist hij zich geen raad met zijn schuchtere toenadering.

Het was allemaal de schuld van de Hennessy. Jacinto dronk zijn brandy als een hartversterker, Binchi om zijn kiespijn 's nachts te smoren.

Zijn vader merkte daar nooit wat van. Zelfs niet in tijden dat de brandy onrustbarend slonk. Binchi vulde de fles meteen bij met drank uit de voorraad van zijn oom. Bij hem lagen de Hennessy, de flessen whisky en de cognac zo voor het grijpen. Djowiwi hoefde maar even uit de buurt te zijn of Binchi kon zijn slag slaan.

Hij was een jaar of veertien toen hij op een avond op heterdaad betrapt werd door zijn oom. De woede van Djowiwi laaide zo hoog op, dat hij Binchi met een stok een dreun verkocht, precies op zijn rechterhiel. Radeloos van pijn was hij naar huis gerend. Zijn hiel zwol paarsrood op, maar alsof dat niet voldoende straf was, kreeg hij van zijn pa, dezelfde avond nog, er met de riem van langs. Dagenlang liep hij hinkend door het huis.

Sindsdien had hij een heilig ontzag voor zijn oom. Hij zag hem, hoorde hem, maar hij bleef angstvallig uit zijn buurt. Djowiwi werd lucht voor hem, hij bande hem volledig uit zijn leven.

Zijn angst voor de tandarts vervluchtigde als zovele kindergrillen; zijn onderkaak werd tandeloos, de rest van zijn gebit gevuld. Maar de kloof tussen hem en zijn oom gaapte even onoverbrugbaar als voorheen.

Toen hij zich die middag, gedoucht en in zijn mooie pak gestoken, klaarmaakte om het huis te verlaten, kwam zijn moeder naar hem toe en zei: ‘Binchi, je moet afscheid nemen van je oom.’

Hij schrok van het verzoek en weigerde instinctmatig, maar Enriquita loodste hem met zachte drang naar Djowiwi, die hem buiten bij de keukendeur stond op te wachten. Zijn oom gaf hem een hand en stopte hem zwijgend een briefje van honderd toe. Hij had tranen in zijn ogen.

Die avond was Myrla, Jacinto's favoriete zangeres, op de televisie. Sapo zat naast zijn vader op de bank en joeg hem op de kast met spottende opmerkingen over Myrla's optreden. Even kletterden hun meningen

tegen elkaar, daarna vulde de kamer zich weer met haar stem tot het volgende commentaar van Sapo. Voor de rest werd er niet gesproken.

Enriquita stond in de keuken chocolade-ijs te scheppen, haar gedachten bezet met beelden van het afscheid: de zwarte menigte op het vliegveld; de huilende moeders; Binchi hevig terugzwaaiend op de vliegtuigtrap, zijn jasje wapperend als een vlag in de wind.

'Het leven gaat snel voorbij,' mompelde ze. Het leek haar gisteren dat ze de kleine Binchi hoorde krijsen, omdat hij bang was van Sinterklaas.

Toen ze voldoende ijs geschept had, stopte ze het bakje terug in de vrieskast en liep naar het voorhuis waar ze al van een afstand Jacinto en Sapo hoorde kibbelen.

'Icecream!' riep Sapo, en smakte met zijn lippen. Enriquita reikte hem het schoteltje aan.

'Waar zal hij nu zijn?' vroeg ze. De vraag was meer tot zichzelf gericht dan tot iemand anders. Ze ging zitten en keek afwezig naar wat zich in El Show de Renny afspeelde. Jacinto keek op zijn horloge en profeteerde: 'Over twee uur landen ze in New York.'

Sapo schraapte met zijn lepel. De presentator Renny Otolina keek hen, in close-up, met een scheef hoofd aan.

'Het zal koud zijn in Nederland,' zei Enriquita om maar wat te zeggen.

'Zo koud als het water in de ijskast, mam,' mompelde Sapo met een volle mond.

'Koud zal Binchi het niet krijgen, Enriquita,' begon Jacinto op belerende toon. 'Wij mensen uit de tropen hebben zo veel warmte in ons lichaam opgeslagen, dat we zeker in het begin makkelijk tegen de kou kunnen. Dat zegt Hein ook.'

Enriquita liet zich overtuigen, ze zei niets meer.

In stilte keken ze naar het flikkerende scherm, de afwezige Binchi haast voelbaar in hun midden.

Tegen negenen besloot Enriquita naar bed te gaan, niet omdat ze zoveel slaap had, maar omdat ze alleen met haar gedachten wilde zijn. Een half uur later stapte Sapo op. De film verveelde hem en hij had zin in wat kroeglawaai om zijn lusteloosheid te verjagen. Jacinto bleef nog kijken, tot hij indutte.

Vlak voor middernacht schrok hij uit zijn sluimer wakker. Hij deed de lichten uit en verdween naar de slaapkamer. Enriquita lag op bed met een arm over haar ogen, alsof ze de wereld achter haar oogleden tegen de duisternis wilde beschermen.

Ze droomde dat ze op bed zat naast Tantán, die al diep was weggegleden uit het leven. Wanhopig probeerde ze haar oude tante te bereiken, maar wat ze haar ook toefluisterde, haar gerimpeld gelaat bleef als een dodenmasker. Opeens sloeg Tantán haar ogen op en keek haar aan met een blik zo helder dat ze ervan schrok.

'Ik hoor je, mijn kind,' zei ze dodelijk vermoeid, 'ik hoor je, maar wees niet bang, Christus is al bij me. Ik zal je voorspraak zijn bij Hem.'

Binchi stond angstig in de deur te kijken. Tantán zag hem, ze wenkte hem met haar magere vingers dichterbij te komen. Bang rende Binchi weg. Enriquita ging hem achterna, maar wat ze hem ook toeschreeuwde, Binchi wilde zijn veilige zolder niet verlaten om aan de laatste wens van de stervende gehoor te geven.

Pastoor Mimosa Brandenburg diende Tantán de laatste sacramenten toe. Toen hij Amen prevelde, was ze dood. Mimosa Brandenburg zei dat hij nog nooit zo'n mooie dood gezien had.

Het werd een tijdlang donker in de droom en toen het licht werd, stond Enriquita lachend met

Teresa in de stralen van de avondzon. In de straat trok de begrafenisstoet van Lionel voorbij. Teresa keek om en zei dat mannen slechts belust waren op haar vlees en dat ze weg moest om het avondeten klaar te maken voor de kinderen en voor Lionel. Hij werd humeurig als hij niet op tijd zijn eten kreeg.

Het werd weer donker in haar droom. Enriquita zuchtte. Jacinto sliep met zijn rug naar haar toe. Hij lag te snuiven als een paard en liet iele winden, die Enriquita in een nieuwe droom herkende als het zachte geweeklaag van haar fluitketel op het vuur.

In de huiskamer deinde een grijze vlinder op onzichtbare wervelingen. Hij fladderde laag over de tafel, besnuffelde de stoelen, klom steil langs de wand van het meditatiehok omhoog, bleef even peinzen voor het dressoir en besloot ten slotte uit te rusten op het ingelijste hoofd van Binchi, dat smakelijk lachte om de nacht.

Buiten lag de duisternis gespreid over de stille straten, als een zwarte sluier waarin treurige lantaarns gele gaten brandden. Alleen in de Wilhelminastraat klonken holle voetstappen: Sapo ging zijn bed opzoeken. Bij Johannes Biermans sijpelde nog licht door de kieren van de voordeur. Djowiwi lag in zijn stoel, zijn hoofd scheef achterover, zijn mond wijd open, droomloos snurkend onder een wassende maan.

Aantekeningen

Dulce veneno que mata lentamente.
Yo estoy celoso de tu amor que fue mentira... =
Zoete gif dat langzaam doodt.
Ik ben jaloers op je liefde die een leugen was...

Muchacha de quince años buscando un marido = Meisje van vijftien op zoek naar een man

Sjèr! = Verdwijn!

veneno que mata = gif dat doodt

mi wowo ta skur = (letterlijk) mijn ogen zijn donker

dera gai = (letterlijk) het begraven van de haan. Volksfeest op Sint-Jansavond.

San Juan ta burachi, yo también = Sint Jan is zat, en ik ook

Dal'e un palo! = (letterlijk) Sla haar met je stok

Mujer, si puedes tú con Dios hablar,
pregúntale si yo alguna vez
te he dejado de adorar. =
Vrouw, als je met God kunt praten,
vraag Hem dan wanneer ik opgehouden ben je te aanbidden.

konjo = godverdomme

señorita = juffrouw of maagd

ni por culo = zelfs niet van achteren

¿Qué tal? = Hoe gaat het?

El Derecho de Amar = Het recht om lief te hebben

kon ta = hoe gaat het

mucho gusto = aangenaam

lag'i pompa, homber = hou toch op, man

Puja, bai drumi Jésoes a bisa, i e puja a kai drumi = Wind (= scheet), ga liggen! zei Jezus, en de scheet ging liggen

biento, pader, biento = wind, pater, wind

finca = landgoed

Aprendí todo lo malo, aprendí todo lo bueno,
sé del beso que se compra, sé del beso que se da... =
Ik heb al het slechte en al het goede geleerd,
ik ken de zoen die je moet kopen, ik ken de zoen die je geschonken wordt...

un dolor de cabeza = een hoofdpijn

hembra = wijf

sak'i webo = klootzak

lag'i gode = schei uit

sigur sigur = wis en zeker

Se va el caimán, se va el caimán, se va para Barranquilla = De kaaiman vertrekt, de kaaiman vertrekt naar Barranquilla

cuídate, cariño = pas goed op jezelf, mijn lief

Deze ebook licentie is jouw eigendom en kan gelezen worden op een Mac, pc of laptop, e-reader, tablet en/of mobiele telefoon.

(Door)verkopen, verspreiden (sub)licenseren, verhuren, leasen of op een andere manier overdragen van enig recht in of op deze licentie of dit eBook, danwel reproduceren, uitgeven, uitzenden of op enige andere manier beschikbaar stellen van dit digitale bestand aan een 3de partij is ten strengste verboden.

Dit bestand is voorzien van een watermerk met informatie die jou aanmerkt als de eigenaar van de licentie om misbruik voorkomen.

Veel leesplezier!

289d238e7a91fc71b7ab689ad6d7783ee7f345b65721cb71c5eafa97e166